

tv-15 naš TOVARIS

Št. 1

8. januarja 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Dražgoše znova vabijo

Letos mineva petinštirideset let od legendarne bitke Cankarjevega bataljona z nekajkrat močnejšim sovražnikom v Dražgošah. Tako kot že trideset let doslej se bodo drugo nedeljo v januarju, to je 11. januarja 1987, zbrali v tej prijazni gorenjski vasi številni pohodniki, nekdanji borci in aktivisti, pripadniki JLA in TO, mladinci in številni drugi delovni ljudje ter občani. Tako bodo počastili spomin na junaški boj gorenjskih partizanov.

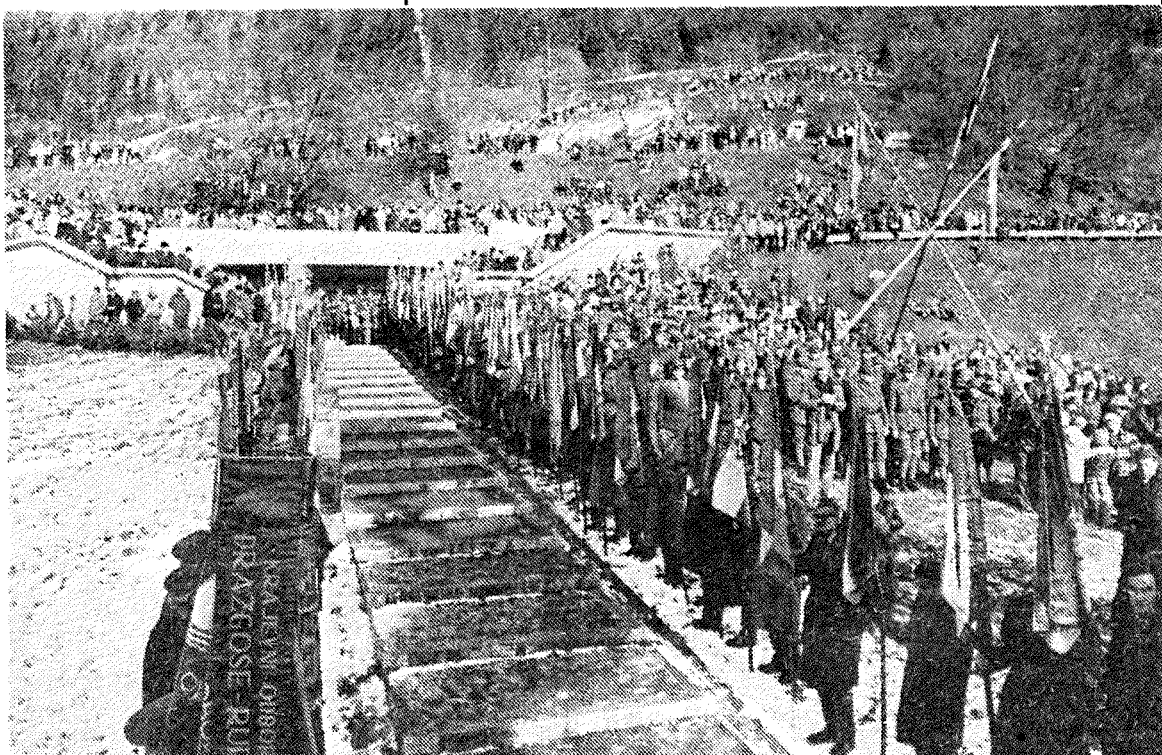
Organizatorji tridesetih – jubilejnih prireditev »Po stezah partizanske Jelovice« so tudi za letos pripravili pester program, ki bo zanimiv za vse obiskovalce.

Tako bo že v soboto, 10. januarja 1987, smučarski biatlon na petnajst kilometrov dolgi progi za Jugoslovanski smučarski pokal Maršal Tito. Tekmovanja za ta pokal potekajo še na Igmanu, Zlatiboru, Mavrovem, Žablaku in Mrkopolju.

V nedeljo pa bo vrsta športnih prireditev: od odprtega tek-

movanja smučarskih patrolj, moški in ženskih, ki jih sestavljajo pripadniki enot teritorialne obrambe iz vse Jugoslavije, do smučarskih in sankarskih tekmovalnih cicanov in pionirjev. Posebno mesto med športnimi tekmovanji pa gre prav gotovo enajstemu tekmovanju ekip ZRVS in ZSM, ki bo potekalo pod geslom Po poteh heroja Kebeta. Tekmovalci se bodo zbrali v Kropi, kjer bodo reševali taktično nalogo in streljali z malokalibrsko puško. Ob osmi uri zjutraj pa se bodo posamezne ekipe podale peš v Dražgoše. Najtežji del poti je vsekakor vzpon na Jamnik, kjer bosta prišla do izraza tovarštvo in dobra telesna pripravljenost.

Med množičnimi rekreativnimi prireditvami, ki jih bo kar devet, bo prav gotovo najtežji pohod po poti Cankarjevega bataljona od Pasje ravni do Dražgoš. Pohodniki se bodo podali na pot v soboto zvečer, v Dražgoše pa naj bi prišli do osrednje proslave.

Na osrednji proslavi ob obletnici Dražgoške bitke pri spomeniku nedaleč od vasi se vsako leto zbere več tisoč ljudi.

Ob dvanajstih pa bo pri spomeniku osrednja proslava, na kateri bo slavnostni govornik

predsednik predsedstva CK ZKS Milan Kučan. Tam bodo razglasili tudi rezultate tekmo-

vanj in podelili pokale in kolajne.

B. K.

Z željami v novo leto!

Ob koncu iztekajočega se leta '86 so mnoge borčevske organizacije v krajevnih skupnostih opravile programske in volilne kon-

rega člani so na nedavni programsko-volilni konferenci spregovorili o vsakdanjih težavah borčevske organizacije, gmotnem po-

smrekar in v krajevni organizaciji Rdečega križa. Le-ta sta tudi tokrat pripravili prijetno snidenje z nekdanjimi soborci in krajani,

pri predsedstvu KK SZDL Bratov Babnik v Ljubljani. Odbor vodi Viktor Herman, nekdanji borec Cankarjeve brigade. Ta mesec

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije prejema ob novem letu številne čestitke organizacij ZZB NOV, borcev NOV, družbenopolitičnih in družbenih organizacij ter društev.

Republiški odbor se zahvaljuje za čestitke in dobre želje ter želi vsem borcem NOV, delovnim ljudem in občanom srečno, zdravo in uspešno v letu 1987. Denar je namesto pisnih novoletnih čestitk nakazan v humanitarne namene.

Ena od prireditev: v OŠ Miška Kranjca.

ference in ocenile opravljene naloge v minule obdobju. Za starejše in bolne pa so pripravile priložnostna srečanja in obiske na domovih, v znak, da v jeseni življenja le niso pozabljene.

Številnim vabilom na programsko volilne konference in srečanja, ki ste nam jih poslali v mesecu decembru, se nismo mogli odzvati. To seveda ne pomeni, da smo ravnodušni do vaših težav, uspehov in razočaranj. Slednje prav gotovo velja za krajevni odbor ZB NOV Goriče, kate-

ložaju in željah v novem letu 1987.

Odbor skupnosti borcev 1. slovenske brigade – II. grupe odredov je v mesecu decembru v prostorih Blagovno-transportnega centra (Javna skladišča) v Ljubljani za svoje jubilarne priredil že tradicionalno srečanje. Poleg pisnih priznanj in zlatih značk, ki so jih dobili, so se vablenci lahko povesečili na tovariškem srečanju.

Na svoje člane pa tudi niso pozabili v šišenski krajevni skupnosti Hinko

ki se sicer bolj redko videvajo. Tudi KO ZB NOV Medvode zasluži pozornost, saj se vsako leto spomni 31. decembra 1943, ko so ustrelili talce v Gramozni jami. Njim v spomin so namenjene vsakoletne žalne komemoracije.

Da ohranjanje revolucionarnih izročil in prenašanje le-teh na mlajše rodove ni le skrb nekdanjih borcev NOV, temveč vseh nas, zlasti mlajše generacije, potrjujejo osnovna šola Miška Kranjca in kordinacijski odbor za ohranjanje revolucionarnih izročil

mineva leto dni, odkar nova šola opravlja svoje poslanstvo, in v tem času vzpostavljeno zgledno sodelovanje z vodstvom šole in družbenopolitičnimi strukturami krajevnih skupnosti. KO ZB NOV v sodelovanju ne zaostaja, saj prirejajo zanimive učne ure zgodovine za učence sedmih in osmih razredov, organizirali so priložnostno slovesnost ob dnevu JLA, razstavo dokumentov in fotografij Cankarjeve brigade in še mnoge.

Jože Čurin

Razprava v republiškem odboru ZZB NOV

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je na seji dne 25. decembra 1986 razpravljal, poleg programa dela RO ZZB NOV Slovenije za leto 1987, tudi o nekaterih aktualnih vprašanjih vojno-političnega položaja v svetu in o varnosti naše države. Uvodno informacijo je podal poveljnik Ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Svetožar Višnjic.

V razpravi so poudarili, da pri reševanju notranjih gospodarskih in družbenih težav preveč pozabljamo na politični in vojaško-strateški položaj v svetu, v katerega občutljivem delu živimo in s katerim so tudi naše notranje prilike v pomembni soodvisnosti. Zato moramo v pristopanju k reševanju in določanju izredno pomembnih vprašanj nadaljnega razvoja družbenega in gospodarskega sistema vedno upoštevati tudi okoliščine v svetu, v katerem se moramo še hitreje razvijati. Zato je v razpravi prišla do izraza potreba, da pri razvojnih naporih odločneje krepimo tudi našo obrambno sposobnost, katere nosilci so vsi naši delovni ljudje in občani, organizirani v samoupravnem sistemu, še posebej pa tisti, ki delajo na področju SLO in družbene samozaščite in ki se skupno z JLA neprestano usposabljaajo z uporabo in upravljanjem moderne tehnologije, ki je potrebna za našo obrambo. Nujno je zato, da je pri vseh demokratičnih procesih, potrebnih za hitrejši razvoj samoupravnega sistema, vgrajena tudi zavest o potrebi po krepitvi naše obrambne sposobnosti.

V nadaljevanju se je Republiški odbor ZZB NOV Slovenije razpravljal in sprejel program dela RO ZZB NOV Slovenije in finančni načrt RO ZZB NOV Slovenije za leto 1987.

Neskončna odiseja človeškega trpljenja

Berlinska razglednica

Begunska »luknja v berlinskem zidu« so bila vrtljiva jeklena vrata v tretjem od štirih nadstropij železniške postaje Friedrichstrasse na meji med vzhodnim in zahodnim Berlinom. Eno nadstropje višje je proga podzemeljske, ki pelje v zahodni Berlin. »Vstop v DR Nemčijo,« je zapisano nad vrtljivimi vrati.

Običajno nekaj pred polnočjo ni videti nobenega tujca, ki bi utegnil prositi za politično zatočišče. Samo nekaj prebivalcev iz zahodnega Berlina je, ki so bili v vzhodnem delu mesta in se zdaj vračajo. Toda, ob pol dveh zjutraj je le prišla neka skupina. Imeli so rjave potne liste, kar pomeni, da so Iranci. Moški vlečejo velike kovčke, preplašene ženske pa stiskajo k sebi majhne otroke. Spremljata jih dva Turka. Verjetno sta to organizatorja pobege. Skupino odpeljeta eno nadstropje višje k podzemeljski, ki pelje v zahodni Berlin.

Njihova končna postaja je bila v Charlottenburg. Iranci, oba turška spremljevalca sta ta čas brez sledu izginila, sprašujejo, če je to postaja Zoo. Peljali so se mimo, nihče jih ni opozoril nanjo. Sprevodnica je poklicala policijo. Približno četrtr ure kasneje sta se pripeljala dva, policist in policistka, in pobrala potne liste. »Naj vsi pridejo k avtomobilu,« jih je vabil mladi policist. Na peronu je poskušal ugotoviti, čigav je kateri potni list. »Ljubi bog, ta imena,« je godrnjal. Neka visoko noseča ženska in mati z dvema majhnima otrokoma sta lahko sedli v policijski avtomobil. »Tam je bolj toplo,« je prijateljsko dejal policist. Zatem je začel izdajati potrdila za odvzete potne liste. S temi potrdili se morajo oglasiti pri oblasteh, pristojnih za tujce in tam prositi za politični azil.

Čez poldrugo uro je policiji uspelo, da je našla še nekaj praznih postelj v zasilnem prenočišču. Napetost je nekoliko popustila, begunci so olajšano zadihali. Še sanja se jim ne, kaj vse jih še čaka: več tednov v nekem berlinskem zasilnem prenočišču, nato najverjetneje nadaljnje romanje po ZR Nemčiji, dve leti preverjanja in odločanja, dveletna prepoved zaposlitve...

Neskončna reka

Letošnje poletje v ZR Nemčiji ni bilo dneva, da ne bi bilo poročil o domnevno nevezdržnem naraščanju pritoka beguncev v državo. Izdajatelj Frankfurter Allgemeine Zeitung Johann Georg Reissmüller je prepričan, da ZR Nemčiji že grozi propad. »Čez nekaj desetletij,« tako je pisal, »bomo država, v kateri bo prevladovalo azijsko-afriško prebivalstvo«. Podobne alarme je bilo slišati že prej. Ko je pripravljal svojo neuspešno kandidaturu za zahodnonemškega kanclerja, je Franz Josef Strauss leta 1979 odkril »zlagane azilante« in »gospodarske begunce«. Mislil je na Indijce, Pakistance in Afganistane, ki so bežali bolj pred revščino v svoji domovini, kakor pa pred neposrednim političnim preganjanjem.

Leta 1980 je Lothar Späth zahteval nadaljnjo zaostroitev postopka s prosilci za politični azil in grozil, da bo sam odprl zbirno taborišče za Baden-Württemberg, s čimer je vprašanje oskrbe beguncev prenesel še na druge pokrajine. Tisto leto se je število beguncev v ZR Nemčiji dvignilo na 107 818. Med novinci je bilo leta 1980 največ

Turkov in sicer 57 913. Vsi so zahtevali, da jim priznajo status političnega begunca. V resnici so bili večinoma gostujoči delavci. Hoteli so se prikazati kot politični problem, saj sta se ravno tedaj Turčija in ZR Nemčija dogovorili o zmanjšanju števila gostujočih delavcev iz Turčije.

Zahodnonemški Bundestag je zahteval od pristojnih oblasti, da skrajšajo postopek z begunci, vlada pa je določila, da morajo imeti poslej begunci oziroma prišleki iz Afganistana, Etiopije, Sri Lanke, Indije, in kot so še posebno ponosno pravili, predvsem iz Turčije, vizume. Teoretično bi bilo s tem priseljavanje beguncev iz tistih držav ustavljeno, saj vizuma in s tem možnosti za pobeg ne bi izdajala zahodnonemška veleposlaništva, temveč ministrstva države, iz katerih so bili begunci namenjeni v Evropo.

Število prosilcev za politični azil je začelo upadati. Leta 1981. jih je bilo okroglo 49 000, eno leto kasneje 37 000, leta 1983 le 20 000 in eno leto kasneje spet 35 000. Leta 1985 je bilo znova rekordno, zapisali so 74 000 beguncev, ki so zaprosili za politični azil. V prvem polletju 1986 jih je prišlo že 42 000. Notranji minister Friedrich Zimmermann pričakuje, da bo znova dosežen rekord iz leta 1980., če »ne bo še kaj hujšega.«

Pri podrobnejši analizi podatkov je nekaj takoj jasno: Naraščanje ali upadanje reke beguncev ima kaj malo skupnega s strogimi predpisi v zvezi z vizumi in restrikcijami v ZR Nemčiji, zato pa toliko več s položajem v državah, iz katerih prihajajo begunci. Reko beguncev usmerjajo in povečujejo dogajanja kot na primer državljanska vojna v Turčiji, vojno stanje na Poljskem, nemiri med Singalezi in Tamilci in podobno. V novejšem času bežijo predvsem Iranci, ki se želijo umakniti Homeinijevi roki, kakor tudi Libaninci in Palestinci, ki bežijo pred vsakodnevnim nasiljem v Bejrutu.

Dolga pot do doma

»Ni najhujše to, da prihaja toliko beguncev,« pravijo poznavalci, temveč dejstvo, da je postopek pri reševanju prošenj tako dolg. Predlanskim je ostalo neobdelanih okrog 100.000 vlog. Uprava je na tem področju odpovedala. Danes, tako je sporočil zvezni urad za preverjanje beguncev iz tujine in prosilcev za azil iz Zirndorfa, je še vedno 90.000 primerov neresenih. Berlinski odvetnik Jürgen Moser, specialist za vprašanja tujcev se sprašuje: »Zakaj zvezne oblasti ne delajo hitreje? Včasih imam vtis, da počasi delajo v upanju, da se bo ta čas politični položaj v domovini teh ljudi toliko popravil, da se bodo odločili za povratek in sami umaknili prošnjo za priznanje statusa političnega begunca.«

Postopek traja povprečno še vedno več kakor dve leti. Z administrativnimi posegi ga ni mogoče skrajšati, pravijo, temveč samo s hitrejšim delom, to pa pomeni še več uradnikov v pristojnih uradih.

Po podatkih notranjega ministra Zimmermanna je v ZR Nemčiji trenutno 673.000 beguncev iz tujine. Od teh jih je resničnih prosilcev za politični azil 64.800. Veliko beguncev pride z družinami, večinoma pa so samci. V ZR Nemčiji se ob tem sprašujejo, kakšna je v bistvu notranja politika vlade, saj v dokumentih še nadalje vodijo

40.000 ljudi kot »tujce brez domovine«. Skoraj vsi ti ljudje že od leta 1945. živijo v ZR Nemčiji. Tja so jih pripeljali še nacisti kot delovno silo za svoje obrate. Dogaja se, da namesto očetov, mnogi so ta čas že pomrli, vodijo v knjigah kot »tujce brez domovine« kar njihove otroke.

V rubriki »De facto begunci« je mogoče najti najrazličnejše ljudi. Ta status priznavajo 270.000 ljudem. Sem sodijo Poljaki in begunci iz drugih vzhodnoevropskih držav, ki jim zaradi političnih razlogov dovoljujejo ostati na zahodnonemškem ozemlju, begunci, ki nikoli niso prosili za politično zatočišče, ali pa so jim ga odrekli, vendar jih menda iz humanitarnih razlogov niso izgnali ter še mnogi drugi, ki se iz najrazličnejših razlogov selijo iz ene statistične kolone v

Ko se je poslavljaj, je Genscher še enkrat poskusil: »Hvaležen bi vam bil, če bi kaj storili v zvezi z begunci,« je dejal.

Zahodnonemško zunanje ministrstvo deluje naprej. Po mednarodni praksi nobena država ne bi smela izdajati tranzitnega vizuma, če v potnem listu ni nakazano, kaj je končni cilj, kje se namerava potnik zadrževati. Sovjetska letalska družba Aeroflot se je držala tega nemega dogovora in prodajala vozovnice samo, če je bilo s potnim listom vse v redu. Drugače pa je bilo z letalskim prevoznikom iz druge nemške države. Za Interflug je bilo dovolj, če so pri okenecu ugotovili, da je v potnem listu njihov tranzitni vizum, drugo jih ne zanima več.

V Washingtonu, kamor je potoval po obisku v SZ, je

Veliko beguncev prihaja z družinami, veliko pa je tudi sicer gostujočih delavcev, ki obenem z družinami poskušajo doseči status političnega begunca in ne gostujočega delavca. Tako bi se za stalno naselili v državi, kjer lahko upajo vsaj na zaposlitev. Usoda njihovih otrok (na sliki so turški in iranski otroci), je povsem negotova.

drugo. Po podatkih visokega komisarja ZR za begunce je ZR Nemčija neke na sredi med evropskimi državami z največjim številom beguncev. V skladu s podatki iz Zeneve je imela ZR Nemčija januarja 1985. leta 126.000 beguncev, torej res 0,2% prebivalstva kot je trdil poslanec z liste zelenih.

V znamenju političnih natezanj

V primerjavi s predvolilno strogostjo kanclerja Kohla, ko gre za begunce, je koalicijski partner Hans-Dietrich Genscher, prvak liberalne stranke, mnenja, da ni treba v ničemer spreminjati sedanjega zakona o tujcih in se zavzema za posamezne »pragmatične« rešitve. Ko je lani obiskal SZ, je poskušal Genscher vplivati na sovjetske oblasti. Svoj pogovor s sovjetskimi partijskim voditeljem Mihailom Gorbačovom je vodil tako, da je poskušal dobiti odgovor »na dve vprašanji s humanitarnega področja«, kot je dejal na tiskovni konferenci. Zavzel se je za usodo Nemcev, ki živijo v SZ oziroma za njihovo prizadevanje, da bi se izselili od tam in takoj nato za povsem nasprotno stvar; SZ naj bi preprečila, da ne bi več toliko beguncev iz drugih držav prihajalo v ZR Nemčijo, predvsem iz Azije in preko Berlina. Gorbačov je reagiral samo na prošnjo v zvezi z Nemci: »Stvar bom preveril,« je dejal. O tranzitnih vizumih, ki naj bi jih v prihodnje zahtevala DR Nemčija, pa ni rekel nobene.

imel zunanji minister Genscher več sreče. Pozval je zunanjega ministra Georga Shultza, naj štirje zavezniški iz protihitlerjevske koalicije resneje vzamejo svojo odgovornost za Berlin in predvsem s SZ resneje spreporjorijo o beguncih. Pravijo, da je ameriško zunanje ministrstvo takoj poklicalo na pogovor sovjetske diplomate v Washingtonu.

Genscherjev urad je poslal zahodnonemškemu veleposlaniku v Libanonu, Gani in Turčiji ter v najpomembnejših tranzitnih državah Siriji in Nigeriji naročilo, naj opozorijo tamkajšnje vlade na bonnsko zaskrbljenost zaradi naraščajoče reke beguncev. To je bil dokaj tajni dokument, kajti ZR Nemčija si ni hotela nakopati očitka, da sodeluje s tako represivnimi državami, kot je Homeinijev Iran. Vendar, ker se je diplomatski plaz že sprožil, so v Bonnu ukrepali naprej. Če je v iranskem potnem listu zapisano, da je končni cilj Švedska, potem naj švedske oblasti ne bi dale pristanka za polet čez, rečimo, Frankfurt, ker bi iranski beguncem lahko tam izstopil in povečal gnečo v begunskih taboriščih na nemških tleh.

Težko je priti v Nemčijo

Že pred leti so v ZR Nemčiji nekaj ukrepali na svojo roki. Vizumov niso več ptilisnili v potni list, temveč so ga zalepili v potni list na posebno folijo. Če je kdo takšen vizum odstranil, da bi ga na primer nalepil v drug pot-

ni list, je izginilo vse, kar je bilo na foliji napisano. Pa še neko posebnost so si izmislili: Irancem, ki so starejši kakor 40 let, zahodnonemško veleposlaništvo v Teheranu noče več izdajati vizumov za ZR Nemčijo.

Temeljna pravica do azila je torej de facto že dolgo omejena s tem, da je vedno težje priti v ZR Nemčijo. Veleposlaniki so se prelevili, kot je dejal neki predstavnik zunanjega ministrstva, v uradnike, ki zapirajo pot do azila. Tolažijo se, da na tem področju niso nobena izjema.

Kakšne so posledice tega ukrepanja, je mogoče med drugim videti v turškem glavnem mestu Ankari. Iz dneva v dan se vijejo dolge vrste ljudi pred konzulati, nameščenimi v lepih vilah vzhodnih in zahodnih veleposlaništev. Pred zahodnonemškim konzulatom so spretni gostinci takoj postavili kioske, s katerih se vije duh po šašliku proti zamre-

med opozicijskimi ljudskimi muhahedini. Samo ime in naslov nekega moža, ki bi mu morda lahko pomagal. Res ga je povezal s tihotapcem Sahriarjem. Ta mu je na kratko odvrnil: »Pridi spet čez deset dni.«

Nazaj v Esfahan si ni upal, saj je dobro vedel, kaj čaka vsakega sumljivega. Tudi najmanjše prestopke kaznujejo po muslimanskem pravu. Kdor nosi srajco s kratkimi rokavi, jih dobi sedemdeset s palico. Žensko, ki jo zalotijo v družbi s tujcem, kamenjajo. Eno od njih so do vratu zakopali v zemljo, nato pa so jo »čuvarji revolucije« začeli obmetavati s kamenjem. Na koncu ji je neki Mullah razbil glavo z večjim kamnom. Hamid je tudi vedel, da ga morda čaka takojšnja mobilizacija, kajti fronta z Irakom dobesedno požira mlada življenja. Je sicer prepričan rodoljub, šel bi k vojakom, vendar ne za te fanatike, ki pehajo njegovo domovino v propad.

Toda imel je srečo. Ko je Sahriarja znova našel, sta se dogovorila. Tedaj je spoznal tudi Rezo, drugega mladega begunca. Polnih 14 ur so jezдили na oslih, preden so naleteli na iraško patroljo. Vendar ju vojaki niso opazili, čeprav sta dajala znamenja. Pognali so jeep in jima izginili izpred oči. Znočilo se je že, ko sta prišla v dolino. Bila sta brez hrane in vode, noge pa so bile ena sama rana. Hamid je že hotel popustiti, vendar ga je Reza spodbujal, dokler nista naletela na vojašnico. Zališevanje je trajalo vso noč: zakaj sta prišla, kam sta namenjena, ali sta šla mimo iranskih topovskih položajev, ali sta opazila koncentracijo čet...

Dva dni kasneje so ju z jeptom odpeljali v Kirkuk, kjer se je zališevanje nadaljevalo. Ker se deset dni njun položaj ni spremenil, sta začela gladovno stavko, vendar so pazniki s palicami kmalu vzpostavili ravnotežje. Čez teden dni so ju poslali v Samavah, v taborišče za begunce iz Irana. Okoli 20 postelj je bilo na voljo za 400 beguncev. Ker se je zavedal, da lahko počno iraški policaji z njimi, kar hočejo, pa jih nihče ne bo klical na odgovornost, je Hamid znova zbežal.

Prišel je v roke tihotapcu, ki ga je zanimala samo ena stvar – denar. Deset možkih in dva otroka, stara pet in deset let, naj bi prepeljal iz Samavaha v Carigrad. Cena 1.500 dolarjev, plačljivo vnaprej. Imel je vlačilec s tremi cisternami nafte. Eno od cistern je iztočil in vanjo nagl nalagal begunce. Sedeli so na oljnatih tleh, noge pa so pritisnili nekam ob steno. Ze en dan prej niso nič jedli in pili, zdaj pa jim je voznik dejal, da bo trajalo 70 ur, preden bodo na varnem. Vsakokrat, ko so se bližali postojankam, je voznik zaprl cisterno, da jih je navdajal silen strah zaradi dušenja. Takoj ko je ta nenavaden tovor pripeljal čez turško mejo, je ustavil tovrnjak. Dvanajst napol mrtvih ljudi je izstopilo. Šele tedaj so dobili pijačo in nekaj hrane.

Hamidova zgodba

Med njimi je bil tudi Hamid iz Irana, eden številnih beguncev, ki jim je uspela trnova pot iz domovine do Ankare, mesta, ki je zanj predverje svobode. V spremstvu tihotapca Sahriarja sta se s prijateljem Rezo prebila do iraške meje. »Uspelo nam je,« je šepnil tihotapec Sahriar, ko je zagledal jeep iraške obmejne patrolje. Svoje tri osliče je hitro potisnil za skalo. Običajno tihotapi televizijske in radijske sprejemnike iz Iraka v Iran, zato vojakov nič kaj rad ne vidi. Hamid in njegov prijatelj pa sta bila željna predvsem svobode. Hitro sta se izmotala iz širokih kurdskih oblačil, se oblekla v kavbojke in modene srajce. Iranci namreč ne marajo Kurdo, zato bi vojaki najverjetneje najprej streljali, šele nato pa spraševali, odkod sta se fanta znašla. Upala sta, da ju bodo zaradi obleke takoj imeli za begunca.

Do tedaj je imel Hamid za seboj že majhno odisejo. Sredi avgusta lani je v svojem rojstnem kraju Esfahanu v srcu Irana stopil na medkrajni avtobus. Polnih 18 ur se je vozil do Sanandaja, kraja v bližini iraške meje. Ni imel nobenih političnih zvez, ni poznal nobenega člana KP Irana Tudeh, nobenega

Prva patrolja turške vojske jim ni pripravila nikakršnega slovesnega sprejema. Nekdo je moral opaziti nenačrtovani tovor in njegov tovor. Nekaj pred Urfo, 400 km za mejo, je tovrnjak nenadoma ustavil. Ko je 12 od olja umazanih postav lezlo iz cisterne, so se zagledale v cevi avtomatskega orožja. Zdaj so jih imeli za teroriste. Z brkami in pestmi so jih vojaki nagnali na tovrnjak. Mrzlo noč so stoji preživeli v policijskih zaporih Vransehirja.

Tako se je Hamid pridružil velikanski armadi enega milijona beguncev iz Irana, ki v Turčiji čakajo, kako se bo šle zasukala njihova usoda.

Florjan Laimiš

Problem globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji

Zastoj, ki ni umik

Ves postopek v zvezi z globalnim zakonom za zaščito Slovencev v Italiji beleži resen zastoj. To so ugotovili tudi na zadnji seji izvršnega odbora Slovenske kulturno-gospodarske zveze, ki so jo imeli tokrat v Gorici, nekaj dni pred Novim letom. Poročila o tej seji imajo nesporno prizvok pesimizma, zato pa je tudi razumljivo, če so na njej razmišljali o tem, da bo prejkoslej treba temeljito preučiti nekatere dosedanje usmeritve v prizadevanjih za zakon.

Že dolgo je znano, da v sednji deželi večinoma še ni takorekoč »politične« pripravljenosti za sprejem tega zakona, ki bi zagotovil slovenskemu življu v italiji obstoj in razvoj. To nerazpoloženje je v zadnjem času podkrepil nedavni incident pri savudrijskem rtu; odmevi nanj so se sicer poglobili, tudi uradno je bilo z mnogih strani poudarjeno, da se odnosi ne bodo in ne smejo poslabšati, na dlani pa je, da bodo

nekateri še naprej z njegovo senco umetno mračili medsebojne stike.

Da se je pri zakonu za globalno zaščito resnično zapletlo, je razvidno tudi iz novoletne izjave, ki jo je dal predsednik deželne sveta Furlanije-Juljske krajine Biasutti. Na tiskovni konferenci je namreč ponovil tezo o potrebi po »uravnovešenem« zakonu (v nekaterih prejšnjih primerih je pojasnil, da gre v bistvu za omejevalni zakon, ki naj bi ga poleg vsega izvedli po stopnjah), odkito pa je tudi rekel, da je postopek »ustavljen« tudi zavoljo razlik v stališčih. Tudi ob tej priložnosti je podprl krščansko-demokratsko stališče, naj v zvezi z zakonom spregovori vlada.

Prav v tem pa je spet ovira. Krščanska demokracija se kajpak premeteno ogreva za inaka, naj bi vlada le pripravila svoj predlog zakona, medtem ko komunisti, pa tudi druge sile levice, podpirajo stališče, da naj bi postop-

pek normalno tekel v parlamentu. Slednji seveda jemljejo kot izhodišče dejstvo, da gre navsezadnje za ustavno vprašanje ter da je potemtakem naravno, da se ga rešuje v parlamentu; hkrati izhajajo prejkoslej še iz ugotovitve, da vlada dosedaj, kljub obljubam, ni storila nobenega konkretnega koraka, zato pa je tudi »a priori« brezuspešno vsakršno vztrajanje na njeni soluciji.

Levica namreč sklepa, da krščanska demokracija nalašč predlaga vladino varianto, ker vnaprej ve, da od tega ne bo nič. Med drugim je znano, da bo zdajšnja petstrankarstva koalicijska vlada marca ali aprila letos dobila novega krmarja (krščansko-demokrata), namesto dosedanjega socialista Craxija. Slovenci v Italiji bodo v prihodnjih mesecih s pomočjo svojih predstavnikov v organizacijah in ustanovah kajpak odgovorno analizirali stanje in se domenili za smeri bodoče akcije. Seveda bo

do te prejkoslej izhajale iz naslednjih postavk: še bolj bo bržčas potrebno utrditi stike z večinskimi dejavniki; še bolj naj bi Slovenci utrdili svojo enotnost; akcijo nemara bolj naravnali na stvarne razmere v tem duhu pa naj bi posodobila svojo aktivnost zlasti takojmenovana Enotna delegacija, ki predstavlja vse Slovence v Italiji v boju za zakon.

Vemo, da se Slovenci v mestu v bistvu zavzemajo za dva globalna cilja: zato, da bi zakon veljal za vse kraje, kjer je slovenski živelj, in zato, da bi jim zajamčil vse takorekoč »javne« pravice. Posredno jim je italijanski parlament spet potrdil obstoj dejavnosti slovenske skupnosti v Italiji (deloma pa tudi za italijansko v Jugoslaviji – s tako »skupno« rešitvijo se sicer komunisti niso strinjali) 33 milijard lir v prihodnjih treh letih. To je sicer manj, kot je bilo prvotno predlagano, a je vendar pomembno. Posebno pa je seveda vprašanje, kako bo moč ta sredstva uporabljati; kakšni kriteriji bodo namreč veljali, če, žal, slovenska skupnost še

nima svojega temeljnega zakona.

»Obstoj« slovenske skupnosti je bil navsezadnje potrjen tudi v vseh nedavnih parlamentarnih razpravah v zvezi z zakonom za takojmenovano »obmejno kooperacijo« (s tem naj bi zakonsko dokončno podprli v tem primeru možnosti obmejnega, predvsem gospodarskega sodelovanja dežele Furlanije-Juljske krajine s sosednjimi ozemlji); levici je, kot kaže, uspelo doseči, da ga bodo v zadnji fazi obravnavali neposredno v parlamentu. Zanimiva je primerjava s podobnim predlogom za zakon o globalni zaščiti. No, komunistični poslanec Cuffaro je pred novim letom nekako potrdil uspešen »iter« zakona o obmejni kooperaciji, pri tem pa spet opozoril na »vplivno« vlogo slovenske skupnosti.

Ne le aktivnost in vztrajnost, pač pa tudi dovzetnost Slovencev v Italiji za sodobne tokove je prišla precej do izraza tudi na zadnjem občenem zboru Slovenskega raziskovalnega instituta (tako imenovanega SLORI) v Tr-

stu. Tudi ta zbor je bil pred novim letom. Njihovo odprtost v razvojne silnice so dokumentirali z zanimivimi podatki in kazalci. V 12 letih je ta zavod, ki je že trdno vdran tudi v večinskem prostoru, opravil nad 50 raziskovalnih nalog, ki zadevajo številne vidike manjšinskega življenja, seveda pa tudi problematiko narodnostne skupnosti v celotnem družbenem konglomeratu. Zdaj imajo na programu osem raziskav. Institut si kajpak zlasti prizadeva vzgajati raziskovalne kadre, ki so, kot je bilo slišati na zboru, »znana stvena avantgarda« tudi v življenju manjšine.

Tudi to je pomemben vzvod v prizadevanjih slovenske skupnosti v Italiji za globalni zakon. Nenazadnje pa v ta prizadevanja čvrsto spada tudi vsedrjavni kongres ANPI-ja (Nacionalnega združenja italijanskih partizanov), ki so ga tokrat imeli v Milanu. Navzoči so namreč enotno podprli sprejem globalnega zakona, zatrjujejo, da gre konec koncev za »preizkusni kamen« italijanske demokracije.

Miro Kocjan

Politkomisar Sime zbira in komentira

Čevlji skopske gospe Marcos

Potem ko sta nekdanji filipinski diktator Marcos in njegova žena v naglici pobegnili s Filipinov, so med garderobo gospe Marcos našli čez dva tisoč parov čevljev.

Ko so v Skopju naredili preiskavo v stanovanju Todorka Kostovske, so našli nekaj sto parov čevljev, zaradi česar se jo je hitro oprijelo ime skopska gospa Marcos.

Marsikateri bo pri branju teh vrstic zmajal z glavo in si dejal: »Le kaj je prišlo politkomisarja Sime, da so mu naenkrat mar skopske čenče in obiranja?« Toda vse te prošim malo potrpljenja, ker bodo kmalu ugotovili, kako pomembno vlogo imajo med drugim tudi čevlji skopske gospe Marcos.

Lastnica teh nekaj sto parov modernih ženskih čevljev je Todorka Kostovska, donedavno prevajalka in osebna tajnica Aleksandra Arsova, generalnega direktorja trgovske delovne organizacije »Eksimport« iz Skopja. Ta in Tomislav Kovilovski, direktor enega od tozdov navedene delovne organizacije, sta obtožena grabeža in slabega poslovanja, s katerim sta svoje podjetje oskodovala za 18 milijard dinarjev! Za primerjavo naj navedem, da je nova hidrocentrala na Soči pri Solkanu stala devet milijard dinarjev.

Po obtožnici je Aleksandar Arsov pridobil zase in za tuje partnerje kar 2.582.931 ameriških dolarjev in 361.071 švicarskih frankov; drugoobtoženi Tomislav Kovilovski pa je zase in za tuje partnerje protipravno pridobil 422.004 ameriške dolare.

Aleksandar Arsov je več let veljal za najmočnejšega direktorja na jugu države. Bila so mu odprta vsa vrata v Jugoslaviji in v tujini. Bil je eden redkih, ki so mu bile dostopne vse igralnice na svetu, tudi domače, kamor je Jugoslovanom sicer vstop strogo prepovedan.

Pri vsem tem pa je zanimivo, da je sodišče Arsovu že zaradi prejšnjih malverzacij prepovedalo podpisovanje poslovnih dokumentov in ga dalo tudi na seznam oseb, neprimernih za vodilne funkcije v gospodarstvu. Te prepovedi seveda nihče ni upošteval, kar pomeni, da je imel Arsov močne zaščitni-

ke v republiškem vodstvu. Nihče še ni uradno omenjal ljudi, ki so Arsova ščitili. Ko je priča Trajče Ivčev, svetnik v »Eksimportu«, pred sodiščem izjavil, da so v pisarno Arsova prihajali visoki republiški funkcionarji, so njegovo pričevanje hitro preusmerili drugam in ga označili kot nepomembno.

Sedaj pa pride na vrsto tudi skopska gospa Marcos v vlogi glavne priče na sojenju. Med ljudmi krožijo zgodbe o bajnih darilih, ki jih je za zvestobo in sodelovanje dobila od svojega šefa. Na sodišču je izjavila, da je pri vseh zadevah sodelovala kot »tehnična« sodelavka, ki je pokorno in vestno izvrševala vse ukaze Arsova.

Hladnokrvno je priznala, da je tudi sama od časa do časa, seveda po direktorjevemu ukazu, ponaredila podpis lastnika tuje firme, kadar je bilo potrebno predložiti kak dokument Narodni banki Makedonije. V času sojenja je mirno zapustila »Eksimport« in se zaposlila v drugem skopskem podjetju.

Sodoba še ni izrečena. Sedaj pa pride vrh zapleta: slovenski delavci so dobili »prijetno« nalogo, da plačajo ustrezní del računa za več sto parov modernih čevljev skopske gospe Marcos! Kako je to mogoče, se boste močno zaprepasčeni vprašali. Vendar je vsa zadeva sila preprosta.

V enem izmed svojih prejšnjih komentarjev sem že zapisal, da so delovni ljudje in občani Jugoslavije dobili na mizo spet nove račune: Makedonija, Črna gora in Kosovo so finančno povsem na tleh. Jasno je, da se te federalne enote same ne bodo mogle izkupati iz teh težav, zaradi česar – kot so poročali časopisi – »smo se dogovorili, da bo to postal jugoslovanski dolg«. V ta »jugoslovanski dolg« je vključenih tudi 18 milijard dinarjev skopskega »Eksimporta« po zaslugah Arsova, Kovilovskega, Kostovske in ostalih, pri čemer seveda ne gre prezreti republiških »zaščitnikov«, ki zaenkrat še naprej ostajajo anonimni!

Jaz slovenskega deleža računa za nekaj sto parov modernih čevljev skopske gospe Marcos preprosto ne bi plačal!

Pa še tole: v skladu z novo linijo naj vam še zaupam, da

sem zgornje vrstice napisal v zgodnjih jutranjih urah na dan Božiča v letu Gospodovem tisočdevetstošestinosedemdeset.

Uspešnica

V Begoradu pravijo, da se dobro prodaja knjiga »Kako smo se zadolževali« Momčila Cemovića (SR Črna gora), nekdanjega zveznega sekretarja za finance v času, ko se je Jugoslavija najbolj zadolževala v tujini. Pravijo, da knjigo odklikujeta visoka strokovnost in objavljena zaupna dokumentacija.

V knjigi pa ni moč zaslediti niti besede o tem, da bi bili verjetno jugoslovanski dolgovniki manjši, če bi bili jugoslovanski javnosti dostopni zaupni podatki že takrat, ko je bil Momčilo Cemović zvezni minister za finance.

Vaš Sime

Večni zakaj

Ne morem si kaj, da ne bi nekaj napisal k objavam, ki jih zbira in komentira politkomisar Sime. Zelo dobro in prav – morda bi bilo kaj podobnega treba začeti že mnogo prej. Toda, verjetno zaradi tega naša zadolženost v tujini ne bi bila nič manjša, saj verjetno tisti, ki so to počeli v preteklosti in morda tudi še danes, takih komentarjev ne berejo, ker se ob vseh takih naših prizadevanjih le škodoželjno nasmiha. Bogastva so si namreč že dovolj nabrali v naši domovini, po vsej verjetnosti pa imajo taki »gadj« naložene tudi devize v tujih bankah!

Posebno me je spodbudil k pisanju članek »Mladi funkcionarji razmetavajo ljudski denar«, ki je bil objavljen v TV-15 Naš tovariš št. 52, z dne 25. 12. 1986, izpod peresa politkomisarja Sime. Zakaj toliko potovanj nekdanje predsednice ZSM Jugoslavije Silvije Žugić-Rijavec? Zakaj toliko in in tako številnih delegacij na vse konce sveta? Zakaj tako visok devizni načrt ZSM Jugoslavije? Zakaj stanovanja mladinskih delegatov v najdražjih hotelih v Beogradu? Zakaj in zopet zakaj? In koliko je bilo zgre-

šenih ogromnih investicij v razne gradnje, ki danes nemo stojijo in ne vračajo vložene denarja, nihče pa za taka dejanja ni poklican na odgovornost in ne odgovarja za nič, vsa teža teh nesmislov pa pada na pleča »malih« delovnih ljudi, ki imajo danes že mnogi dohodke le še za skromno preživetje! Naši delovni ljudje, posebno starejše generacije, ki je preživela strahote zadnje vojne, vse to prenašajo molče in ne jadikujejo, vedno bolj glasna in nezadovoljna pa postaja mladina, ki se izmišlja marsikaj in sploh ne ve, kaj se pravi težko živeti in delati.

K vsemu temu, kar nam je vsem bolj ali manj znano, se sprašujem le eno: ali sploh še obstaja v naši družbi kakšen oblastveni organ, ki bi vsemu temu napravil konec in odločno udaril po mizi? Skoraj bi lahko rekli, da takega organa pri nas ni, sicer se ne bi dogajalo to, kar se v preteklosti je in se ponekod še. Kaj takega se ne dogaja ne na vzhodu in ne na zahodu; posebno na zahodu ne, kajti, ako nič drugega ne, ljudske množice ob vsaki manjši neprijetnosti vzvalovijo v prave proteste.

Jože Ambrožič

Da Listina ne bo »mrtva črka na papirju«

Občinska zveza združenj borcev NOV, občinska konferenca ZSMS, občinska taborniškega zveza skupno s petimi taborniškimi odredi in mladinska pohodna enota »Rašiška četa« so v občini Ljubljana-Bežigrad, v letu 1985, slovesno podpisali Listino o negovanju revolucionarnih tradicij, ki sta jo dve leti prej sprejeli republiška Zveza združenj borcev NOV in republiška Zveza tabornikov.

Pri podpisovanju te listine so bile sprejete tudi tri »bežigradske« naloge. Prva zajema skrb za videz Poti spominov in tovarištva, druga skrb za tesnejše sodelovanje taborniških odredov in mladinskih organizacij, tretja pa odzivanje na izpade proti naši socialistični družbeni ureditvi. Da ta listina ne bi bila mrtva črka na papirju, so se ob podpisu dogovorili tudi za vsakoletni pogovor o tem, kako uresničujemo sprejete naloge. Tak pogovor je sredi meseca decembra 1986

sklicala komisija za negovanje revolucionarnih tradicij pri občinskem odboru ZVB NOV Ljubljana-Bežigrad. Udeležilo se ga je polovica podpisnikov. Zatajili so trije taborniški odredi skupno za občinsko Zvezo tabornikov medtem, ko je predstavnik občinske konference ZSMS zastopal tudi mladinsko pohodno enoto.

Predstavnik taborniških odredov POSAVSKI KURIRJI in BIČKOVA SKALA sta povedala, kako aktivni so na področju negovanja revolucionarnih tradicij in koliko storijo za krepitev bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. O treh »občinskih« nalogah nista imela veliko povedati. Na Pot spominov in tovarištva sicer niso pozabili, toda skupnega dogovora, ki bi zagotovil stalno skrb tabornikov in pohodnikov, ni bilo. Sodelovanje med taborniškimi in mladinskimi organizacijami je še vedno tako, kot je bilo pred

podpisom listine. To ne pomeni, da sodelovanja ni. Toda – kako naj na primer sodelujejo v krajevni skupnosti, kjer nimajo mladinske organizacije ali če na vabila in predloge tabornikov nihče ne odgovarja?

Predstavnik OK ZSMS in mladinske pohodne enote je povedal, v kakšni stiski so bili zaradi obstoja pohodne enote. Ko pa jim je uspel pohod Po poteh komandanta Franca Rozmana-Staneta, so se zavzeli in ponovno organizirali delovanje te enote. Ugotovil je tudi velik interes za sodelovanje s taborniškimi odredi in izrazil prepričanje, da bo sodelovanje odslej boljše.

Razprava o tretji »občinski« nalogi je zajela nekatere novejšje predloge slovenske mladinske organizacije, čeprav le-ti ne predstavljajo izpadov proti naši družbi. Na seji navzoči mladinci in borci NOV so bili za temeljito vsebinsko spremembo in tu-

di za pocenitev Titove štafete in njene zaključne prireditve. Sprejeli so tudi predlog, da naj OK ZSMS Ljubljana-Bežigrad razpravlja o zahtevi RK ZSMS, da se kulturno-umetniška skupina LAIBACH legalizira. Podprli naj bi naslednje stališče. »Umetniški program skupine LAIBACH ne predstavlja ovire za legalizacijo samostojnega delovanja, oviro predstavlja ime skupine, ki v našem sedanjem prostoru in času žali čustva mnogih in ne samo udeležencev NOB.«

Za zaključek bi lahko zapisali, da sprejem listine s tremi dodatnimi nalogami s področja negovanja revolucionarnih tradicij še ni spodbudil napredka v oblikah delovanja in sodelovanja podpisnikov listine, da pa dobra volja za tesnejše sodelovanje še obstaja. To daje upanje, da bo naslednji pogovor uspešnejši.

Stane Koman

Iz starega v novo

Novoletno praznovanje je prišlo in minilo. Po krajši prekinitvi se nadaljuje staro leto. Tako je nekoč zapisal beograjski humorist in pisec aforizmov Dušan Radović. Njegove besede bomo tokrat uporabili za uvod prvega letošnjega zapisa o dogodkih v minulem (prvem) tednu letošnjega leta.

Vojne in manjši spopadi po »starem pravilu« tudi prvi teden leta 1987 jemljejo svoj davek o človeških in materialnih žrtvah, bodisi v državah tretjega sveta bodisi v ostalih območjih, takšnih ali drugačnih ločnic. V zahodni Aziji, Libanonu, Siriji se nadaljuje vojna proti nenehni izraelski agresiji, ki jo opravičuje izraelska prijeteljska velesila. V izmučeni Afriki divja »beli« kolonializem Pretorije, ki neprestano nasilno nastopa proti Namibiji, nadalje napada Angolo in namenoma pustoši ozemlja njenih nesrečnih sosed. Ob Shat-el-Arabu krvavijo tla zaradi iraško-iranske vojne, po najnovejši ofenzivi, ki je terjala več deset tisoč žrtev, pa vojni ni videti konca. Združene države Amerike, ki predstavljajo eno najmočnejših držav sveta in ki imajo demokracijo, ki jo dajejo za vzgled kadarkoli in kjerkoli, neprikrito financirajo in vodijo »tajne« operacije za zrušitev vlade v majhni, neuvrščeni Nikaragvi.

Pred letom dni je t. i. Palmejeva komisija na svojem sestanku v New Delhiju objavila predlog za ureditev varnosti v državah tretjega sveta, ki pa je, kot kaže, neuresničljiv. Predlog opozarja na potrebo po »regionalnih sporazumih« o varnostnih vprašanjih, ki naj bi jih predložile in h katerim bi pristoi-

pile države v razvoju. Dobro namerni predlog pa kaj hitro izgubi tla pod nogami, ko trčimo ob stališča velesil, ki bi se takšnim sporazumom utegnile pridružiti, s tem pa bi znova zašli na plodna tla globalnega merjenja moči.

Ameriški in sovjetski voditelj, Reagan in Gorbačov, tokrat nista izmenjala novoletnih poslanic, kar med drugim priča tudi o vzdušju oziroma temperaturi odnosov med državama. Zahodno-nemškemu kanclerju Kohlu je v novoletnem nastopu pomagal (hote ali nehoti) »tiskarski škrat«, tako da je Helmut Kohl svojim sodržavljanom zaželel srečno leto 1986. Na same novoletne dni se tudi ni dal zmesti južnoafriški predsednik Pieter Botha, ko je v novoletni poslanici, poleg ostrega napada na zahodne države, napovedal razpis predčasnih parlamentarnih volitev za belski dom parlamenta, ki šteje 178 poslancev. Volitve so resda napovedovali že šest mesecev, na njih pa naj bi se približno polovica od slabih pet milijonov belcev opredelila za podaljšanje vladavine Bothove nacionalne stranke ali pa za nezaupnico politiki previdnih reform vladajoče belske elite. Belska manjšina, ki malodane do vrata stoji v vodi, želi po eni strani z vsemi sredstvi ohraniti privilegije, ki jih je pridobila v minulih

stoletjih, v sistemu apartheida pa spremeniti samo tiste prvine, ki teh privilegijev ne bi preveč okrnile. Po drugi strani pa želi režim v Pretoriji tujini dokazati, da manjšina ne misli popustiti pred zunanjimi gospodarskimi in političnimi pritiski. Notranja kriza in zunanji pritiski vse bolj zategujejo pas vladajoči eliti belcev, volitve pa bodo med drugim pokazale, koliko je notranja kriza sama vplivala na razmerje sil v vrstah bele manjšine.

Ob prehodu iz starega v novo leto se je znova razplamtel spopad na severozahodu in severovzhodu Čada. V N'Djameni so obtožili Libijo, da so njene okupacijske sile uporabile kemijsko orožje, zaradi tega pa so libijskega polkovnika Gadafi obtožili za izvajanje genocida na severu te srednjeafriške države. Miru severno od šestnajstega vzporednika, ki že več kot tri leta deli Čad na dva dela, severnega pod libijsko-uporniško zasedbo in južnega pod vladno kontrolo ob obilni vojaški pomoči Francije in ZDA, kot kaže, še lep čas ne bo videti. Po mnenju vojaških strokovnjakov najnovejši dogodki potrjujejo, da so se v N'Djameni odločili postaviti po robu več kot 14 dni trajajoči libijski ofenzivi na severu Čada, katere namen je bil obkolitev in uničenje gverilskih enot nekdanjega predsednika in libijskega varovanca Gukunija Weddeya. S tem je polkovnik Gadafi po vsem sodeč prepričan, da bi Weddey navezal dialog s svojim nekdanjim sodelavcem, pa kasnejšim rivalom, sedanjim čadskim predsednikom Hissenom Habrejem. Zaplet se utegne toliko bolj poglobiti,

če bosta na primer Pariz in Washington stopnjevala svojo vojaško pomoč, kar ob nadaljevanju libijskega vojaškega vmešavanja na severu države ni nemogoče.

Ne nemogoče, pač pa zelo vprašljivo se zdi tudi šestmesečno premirje, ki ga je med novoletnim praznovanjem objavil afganistanski revolucionarni svet. Ni naključje, da je šef afganistanske partije Nadžibulah premirje napovedal neposredno po sedmi obletnici sovjetske zasedbe Afganistana, pa tudi slab mesec po obisku v Moskvi. Nadalje ne gre prezreti, da so ga naznanili v zimskem ob-

dobju, ko so dogajanja na frontah v znamenju mrtvila in da v predlogu niti naključno ni omenjenih dobrih sto tisoč sovjetskih vojakov. Zaradi tega, zlasti pa zaradi marsičesa drugega, sta premirje že zavrnila dve najmočnejši frakciji afganistanskih upornikov, čes da po eni strani pristop k takšnemu dejanju utegne pomeniti priznanje sedanjega režima, po drugi pa, da je dialog nemogoč, dokler so na afganistanskih tleh sovjetske zasedbene enote. Vojna v Afganistanu v dolgih in krvavih sedmih letih ni dala niti politične niti vojaške rešitve

krize. Da vojna v Afganistanu pomeni hudo breme za afganistansko ljudstvo, kot tudi za sovjetsko državo, ni potrebno posebej ponavljati, hkrati pa dodatno mrtvi odnose med velesilama. V najnovejšem predlogu o premirju velja potemtakem iskati zlasti njegove mednarodne razsežnosti. Nedaven umik šestih sovjetskih polkov in sedanji predlog o šestmesečnem premirju, ki so ga v Washingtonu že negativno ocenili, sta resda izraza dobre volje, vendar le drobtinici, ki pa bosta težko prispevali k celoviti odpravi krize.

Miha Lamprecht

Naše zamejstvo

Fašisti spet oskrunili partizanski spomenik

Fašistični mazači so 12. decembra zvečer oskrunili partizanski spomenik na Palkišču ter istočasno pomazali tudi smerokaze in napise na Palkišču. Poljanah in Doberdobu. Policija še ni odkrila storilcev.

Na pobudo pokrajinskega vodstva VZPI-ANPI in sekcije Dol-Jamlje je bila v nedeljo, 21. decembra dopoldne, pred partizanskim spomenikom na Palkišču slovesnost v počastitev spomina padlih borcev. Predstavniki borčevske organizacije so pred spominsko obeležje položili venec, govorila pa sta novi pokrajinski predsednik Silvano Bacičchi in predsednik krajevne sekcije Mirko Peric.

Silvano Bacičchi je ob tej priložnosti dejal, da je mazaško akcijo treba razumeti kot primer izkoriščanja nedavnega tragičnega dogodka v Tržaškem zalivu in kot poskus rušenja dobrososedskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo ter izvajanje pritiska na slovensko narodnostno skupnost. Prav to pa znova narekuje nujnost čimprejšnjega sprejetja zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji.

Predstavniki krajevne borčevske organizacije Mirko Peric pa je odločno obsodil fašistično izzivanje ter zahteval izsleditev in kaznovanje krivcev.

Fašistična provokacija pri polnočnici

V tržaški stolnici se je med polnočnico zgodila nenavadna fašistična provokacija. Ko je tržaški škof Lorenzo Bellomi napovedal, da bo božično voščilo izrekel tudi v slovenščini, srbohrvaščini in grščini, sta vstopila mladeniča, zakričala »Duce, duce!« in takoj odšla.

Tržaška napredna javnost je obsodila nesramni izgrede, italijanska ustanova za spoznavanje slovenskega jezika in kulture pa je poslala škofu Bellomiju brzojavko, v kateri med drugim izraža tudi svojo zaskrbljenost nad nacionalističnim dogodkom.

Edini, ki niti z besedico ni obsodil izpada pri polnočnici, je dnevnik Il Giornale, javnosti dobro znan zaradi protislovenske osti. Še več: Il Giornale je poročilo o dogodku dal celo nadnaslov »Negodovanje med verniki, ko je tržaški škof prebral homilijo v slovenščini in hrvaščini.«

V zvezi s to pisarijo je tržaška škofija takoj poslala odgovornemu uredniku časopisa Il Giornale pismo, v katerem na kratko pojasnjuje dogodek, popravlja netočnosti in dodaja misel, da je treba vedno in dosledno služiti resnici in pravici.

Jože Oblak

Ze rojeni kot brezdomci in begunci

Kraja ni na nobenem zemljevidu, leži pa v bližini tajskega mesta Aranayaprathe, okoli 300 km vzhodno od Bangkoka, dva kilometra od meje s Kampučijo. Ime kraja je »Site 2«, nekako »Ustanova št. 2«, v njem pa se zbirajo azijski begunci in se pogovarjajo med seboj in z upravo taborišča v neki mednarodni azijski in ameriški mešanici. »Site 2« je prehodno taborišče za kampučijske begunce. Trenutno živi v njem okoli 140.000 Khmerov. Zadnje objavljeno štetje je bilo maja letos, podatki pa so še zdaj s kredo napisani na tablo v »Meeting-rooms«: vseh 146.771, od tega 37.746 moških, 43.134 žensk, 32.674 deklic in 33.217 dečkov. V statistiko je zajetih tudi 3.437 vietnamskih beguncev, ki kot manjšina živijo v posebnem oddelku taborišča.

V skladu s temi podatki je »Site 2« eno največjih kampučijskih mest in se še nadalje širi. Naravni prirastek v taborišču je zelo velik, poleg tega pa še vedno prihajajo čez mejo begunci, čeprav si tajška vojska prizadeva, da bi dotok beguncev omejila. Ob tem upravni uradniki zagotavljajo, da nikogar, ki pride čez mejo, ne pošljejo nazaj. Približno 3.000 Khmerov se trenutno zadržuje na kampučijskem mejnem področju in išče priložnost, da bi prišli v taborišče na drugi strani meje. Tako pravijo tisti, ki jim je uspelo zbežati, zanesljivejših podatkov pa ni.

Taborišče obsega okoli 5 ali 6 km², na njem pa stojijo le bambusove koče, od katerih so mnoge še posebej s plastiko zavaro-vane pred soncem in vetrom. Zdaj, ko se pri nas začneja zima, je tam sušno obdobje, zato je v taborišču vse videti pospravljeno in urejeno; po dobro nasutih kamnitih poteh med stavbami se je mogoče udobno voziti. V majhnih vrtovih, ki so jih begunci uredili ob svojih »blokkih«, uspeva solata. Videti je le malo domačih živali, nekaj parov kokoši in rac. V zadnjem času so uredili pet večjih ribnikov, v katerih se kopajo skupine otrok. Na križiščih taboriščnih poti stojijo velike cisterne za vodo. Vanje dovažajo vodo z velikim rdečo-modro pobarvanimi tovornjaki-cisternami, darilo agencije ZN za pomoč beguncem. Vodo pripeljejo iz dveh izvirov nekje zunaj taborišča. Trenutno je v akciji 200 tovornjakov-ci-

stern. V taborišču imajo begunci otroške vrčce, šole, ambulate, družabne prostore in dvorane za kulturne prireditve. Videti je, da begunci ne trpijo lakote in da med njimi ni epidemij. Zalostne razmere v taboriščih, kakršne so bile tudi tedaj, ko so »Site 2« ustanovili z združitvijo več manjših taborišč in o katerih je svetovni tisk veliko pisal, so se morale umakniti večjemu redu in »normalizaciji« poslovanja v taboriščih.

Ljudje so se navadili na provizorično življenje, ki jim ga omogoča taborišče, to pa ima tudi svoje posledice. Številni otroci niso nikoli spoznali življenja zunaj taborišča. Majhne deklice in dečki, ki v pisanih oblekah in v povsem neotroški drži plešejo pred kuliso znamenitega khmerskega templja Ankor Wat tradicionalne khmerske plese, niso nikoli videli Kampučije, ki naj bi bila njihova domovina. Kulturniška skupina v taborišču si prizadeva ohraniti

dediščino in jo prepustiti mladini. Toda, eden od mladih plesalcev ima tetovirane prsi: emblem neke japonske tovarne, ki izdeluje motorna kolesa.

Ni možnosti, da bi kdo v taborišču odprl obrt in si s tem zaslužil za življenje. Noben begunc ne sme zapustiti taborišča. Posamezniki prejemajo podporo od sorodnikov iz tujine – blago in denar. Slišati je govori-ce, da s tem nastaja v taborišču neko inter-no gospodarstvo. Toda, obiskovalec ne dobi priložnosti, da bi se osebnostno prepračil.

Sila malo beguncev je imelo priložnost in se izselilo v tako sanjske države kot so ZDA, Avstralija ali Zahodna Evropa in tam dobilo politično zatočišče. Ta izraz najbrž sploh ni primeren za begunce v tem taborišču, saj jim ne priznavajo statusa beguncev v skladu s konvencijo ZN. Tajška vlada jih ima za »Displaced Persons«, za razseljene osebe torej, česa drugega pa politično zanje ni pripravljena storiti. Vladni predstavnik Mechai je v Bangkoku izjavil, da so »prišli na mejo političnih možnosti«. Tajsko prebivalstvo v revnih obmejnih krajih

ne more razumeti, da vlada bolj pomaga tujcem, kakor pa svojim ljudem. Begunci imajo dovolj hrane in obleke ter streho nad glavo. Domači ljudje si celo z res pridnim delom ne morejo privoščiti kaj več. Na vprašanje, kako si tajška vlada zamišlja rešitev tega begunskega vprašanja, je Mechai odgovoril s skomiganjem z rameni in sam zastavil vprašanje: Zakaj so zahodne države zaprle svoje meje za begunce iz Kampučije? Po njegovem mnenju bi bila demilitarizirana cona na meji, v kateri bi se begunci lahko svobodno gibali, prehodna, začasna rešitev. Tajska bi s tem dobila tudi iz več ozirov koristno tamponsko cono v nemirni obmejni coni. Nedaleč od tam so mesta s pomembnimi kulturnimi zakladi. Tja bi Bangkok rad v prihodnje usmerjal reke turistov.

Hing Kungton, majhen, sivolasi moški z očali in tihim glasom, je »civilian commander« Khmerov v taborišču, menda zaupnik kampučijske narodnoosvobodilne fronte, elementa protivietnamskega odporiškega gibanja, ki se zbira okoli Pol Pot, Son Sanna in princa Sihanuka. Zdaj ne nosi več kavbojk in superg. Preden so ga Pol Potovi Rdeči Khmeri kot intelektualca poslali v delovno taborišče in preden je pred Vietnamci zbežal čez tajsko mejo, je bil uradnik v Kampučijski trgovinski banki. Njegovi sorodniki živijo v ZDA. Dvakrat jih je že obiskal, vendar se je vrnil v taborišče, kjer je eden od privilegirancev, za katere je bodeča žica okoli taborišča odprta. Na vprašanja, koliko časa bo še tako živel, koliko časa bo še taboriščni funkcionar, je odgovoril, da vse dotlej, dokler Kampučija ne bo svobodna. To pa še ne bo jutri in tudi prihodnje leto ne.

V taborišču je videti precej mladih moških. »To so borci osvobodilne fronte«, pri-poveduje Hing, »prišli so obiskat svoje družine.« Eden od vzrokov za koncentracijo beguncev v »Site 2« je bila nujnost – ločiti civilno prebivalstvo od osvobodilne armade. Še do pred nekaj leti so žene in otroci živeli pri vojaki, kar je slabo vplivalo na gibiljnost enot, usposobljenih za vojskovanje v pragozdu. Na vprašanje, koliko khmerskih vojakov je pod orožjem, je prišel odgovor, da jih je na tej in oni strani meje pod dest tisoč in da imajo taborišča tudi znotraj kampučijskega ozemlja. Na vsa druga vprašanja pa ni bilo nobenega odgovora več.

-fl

Pobegnili so pred Pol Potom ali pred Vietnamci, ki so prišli v Kampučijo in se ne umaknejo od tam. V prehodnem taborišču »Site 2« na tajski strani kampučijsko-tajske meje je že 140.000 khmerskih beguncev. Kdaj bo njihovo izgnanstvo končano, ne ve nihče. Veliko otrok se je že rodilo v taborišču, Kampučijci, ki še nikoli niso bili v svoji domovini in tudi iz taborišča na tajskih tleh še niso stopili.

Lani poleti smo nič hudega sluteč objavili enega izmed spominsko-reportažnih zapisov, ki nam jih pošilja naš stalni sodelavec Jože Vidic – daljše besedilo z naslovom »Aktivistka s košem«. Nekaj tednov po objavi je sledilo nenadejano pismo, ki ga je Angela Rant začela z besedami »Ne morem in ne smem več molčati«. Objavili smo ga, ker je šlo za odmev na objavljeno besedilo, ne da bi bili pomislili na posledice, ki so se seveda izkazale šele po tej objavi. Zdaj nam je seveda žal, da pisanja Rantove nismo poslali v preverjanje ustreznim odborom borcev in aktivistov na Gorenjskem, saj bi se tako izognili nepotrebnemu vznemirjenju v tem pismu napadenih pa tudi in (še posebej) upravičenim kritikam na račun našega uredniškega ravnanja.

Danes objavljamo odgovor v pismu Angele Rant grobo napadene Danile Grilove, ter kratek dopis, ki ga je v tej zvezi na nas naslovil Pokrajinski odbor aktivistov OF za Gorenjsko.

Uredništvo

Tudi jaz ne morem molčati!

Časopis TV-15 je dne 2. 10. 1986 objavil članek Angele Rantove z naslovom »Ne morem in ne smem več molčati« ter podnaslovom »Prisvajanje zaslug drugih«. Odmev na ta članek je bila izjava prvoborcev in nosilcev »Partizanske spomenice 1941«, ki so se čutili zaradi laži in žalitev ter potvarjanja zgodovinskih dejstev v omenjenem članku močno prizadeti. Na prigovarjanje tovarišev prvoborcev, zapornikov in internirancev, s katerimi sem preživela čas okupacije, pa vendarle želim obvestiti borčevsko javnost o svojem zadržanju in delu med vojno. Predvsem pa želim s tem pojasnilom braniti čast in ovreči lažne trditve in žalitve, ki jih je Rantova zapisala o moji pokojni mami Mariji Grilovi.

V prispevku Rantove so v glavnem zapisane naslednje lažne trditve: Marija in Danila Grilova nista šli v decembru 1941 v partizane, ampak sta bili namenjeni na Primorsko; nista bili v partizanih, temveč sta ilegalno živeli na tistem na Kocjanovi domačiji in da »... sta v Begunjah povedali, da sem takrat, 7. decembra prišla po borce in zraven vzela še njuju...« (cit. Angele Rantove v članku 2. oktobra 1986, TV-15).

Predno odgovorim na to lažno obtožbo, želim povedati v kratkem nekaj besed o dejavnosti moje mame pred vojno in v začetku vojne 1941. Zaradi fašističnega nasilja je morala Marija Grilova 1929 zapustiti svoj rojstni kraj in bežati v Jugoslavijo, kjer se je istega leta zaposlila v tekstilni tovarni Jugobruna (sedaj Tekstilindus) v Kranju. Njen dom v Kranju, ki si ga je ustvarila s pomočjo sorodnice, je kaj kmalu postal zatočišče mnogim političnim emigrantom iz Primorske. Nekateri so bili brezposelni. Na prošnjo letih se je moja mama odločila, da zapusti stalno zaposlitev v tekstilni tovarni Jugobruna in poskrbi za te ljudi. V svojem domu jim je uredila prehrano, pranje perila, nekaterim pa tudi stanovanje. Tisti, ki so bili brezposelni, so se hranili pri nas brezplačno. Stalno prebivališče sta pred vojno dobili pri moji mami družina Kovačičeva in kasneje Bičkova. Nekateri člani teh družin so se posebno izkazali kot junaški borci v dražgoški bitki. Poleg pomoči in skrbi za svoje sorojake iz Primorske, ki so bežali pred raznorodnim fašističnim terorjem v Jugoslavijo, je mama delovala aktivno tudi v rodoljubnem društvu primorskih emigrantov v Kranju »Zarja«, ki se je pozneje preimenovalo v Primorsko prosvetno in podporno društvo »Sloga«, v katerem sem sodelovala tudi jaz. Dejavnost tega društva je temeljila na naprednih rodoljubnih idejah. Njegovo demokratsko in antifašistično usmerjenost dovolj dokazuje dejstvo, da je leta 1930 to društvo postavilo spomenik v spomin Gortanu in obsojenim Slovincem v bazo-

viškem procesu) na takratnem kranjskem pokopališču (sedaj Prešernov gaj). To je prvi spomenik žrtvam fašizma na svetu.

Čeprav je bila stara Jugoslavija primorskim emigrantom mačeha, ni jim priznala jugoslovanskega državljanstva, so ob napadu na Jugoslavijo odšli iz naše hiše v prostovoljce tile tovariši: Franc in Henrik Biček, Rudi Stanič, Ludvik Štemberger, Ludvik Ogrizek, Franc Čopi, Edvard Tominc, Jože in Janez Kovačič, Janez Kerševan in še nekateri drugi braniti svojo domovino. Po razpadu stare Jugoslavije so se ti prostovoljci vrnili in pod vodstvom sekretarja partijske celice KPJ v Stražišču Lucijana Seljaka in sekretarja celice KPJ v Helerjevi tekstilni tovarni, Andreja Kutina, takoj pričeli z aktivnim odporom proti okupatorju. Razumljivo je, da sva se obe z mamom takoj po napadu in okupaciji aktivno vključili v narodnoosvobodilno gibanje.

Med javkami, ki so bile v poletju 1941 organizirane v Kranju za potrebe prvih partizanskih čet, sem vzpostavila pri modistkinji Veri Zupanovi javko tudi jaz. Javka je imela tudi bunker, kjer so se sestajali organizatorji odpora Franc Vodopivec, Janez Poljanec, Mirko Aljančič, Ivan Tomažin, Ivan Urbanc, Kumerdaj in drugi. Junija ali v začetku julija me je Lucijan Seljak povezal z Ivanom Tomažinom iz Laškega nad Bukovščico. Z njim sem vzdrževala zvezo vse do 7. decembra 1941, ko sem odšla v partizane. Na zvezo sem hodila včasih sama, največkrat pa skupaj s Francem Čopjem, Radom Zvabom in Jožetom Kovačičem. Iz naše hiše so postopoma (v poletju in jeseni) 1941 odšli v partizane Henrik in Franc Biček, Viktor Benčan, Janez Kerševan, Angela Černe in Boris Kanižar. Razen zadnjih dveh vsi po moji zvezi s Tomažinom.

V novembru 1941 sem priskrbela za ranjenega partizana Staneta Kersnika, ki se je skrival na Kocjanovi domačiji v Laškem, zdravniško pomoč, ki mu jo je nudil dr. Leon Matajč. Zdravnika, je k ranjencu odpeljal moj stric Rudi Stanič.

13. oktobra 1941 so Nemci aretirali v naši hiši Bičkovo mammo Marjano. Zaradi vsega tega (odhoda prej omenjenih tovarišev, ki so odšli iz naše hiše v partizane in aretacije Bičkove) je bila naša hiša že močno kompromitirana. Zato so se tovariši, ki so stanovali pri nas, kot tudi tisti, ki so prihajali k nam na sestanke, odločili, da odidejo v partizane. Tu neposredno odgovorjam na lažno trditev Rantove. Dejstva so takšna: Lucijan Seljak je poslal 7. decembra 1941 k nam Andreja Kutina s sporočilom, da pripravljajo Nemci racijo in da nam grozi nevarnost aretacije. Zato naj čimprej odidemo v partizane. Moja mama je o tem takoj obvestila na Primorskem Mirka Vadjala, Staneta Kovačiča,

Vojka Krašnja ter Toneta in Jaka Možino. Franc Čopi je obvestil Franca Faturja, Marjana Gorjana in Ludvika Ogrizka v Stražišču, Rudi Stanič pa je odšel v Predoslje, kjer je obvestil Rada Zvaba, Jožeta Kovačiča, Jelko Zvabovo in mene. V Predosljah naj bi se srečali z nekaterimi mladinci iz okolice Kranja, s katerimi bi se dogovorili o nadaljnjem sodelovanju v OF. Do srečanja ni prišlo, ker smo se takoj vrnili k nam domov. Šele čez nekaj časa se je pri nas pojavila tudi Rantova, in sicer s sporočilom, da Ivana Tomažina (njenege nečaka) naslednjega dne, t.j. 8. decembra 1941, ne bo na sestanku k Zupanovi v Kranju, ker je odšel v partizane. Še istega dne sem obvestila Zupanovo, da odhajamo v partizane in naj to sporoči Mirku Aljančiču, članu mestnega odbora OF v Kranju.

Od tovarišev, ki so se odločili za odhod v partizane, smo odšli iz naše hiše še ta večer: Franc Čopi-Borutin, Edvard Tominc, Ludvik Ogrizek, Rado Zvab, Jože Kovačič, Marija in Danila Grilovi, v naslednjih dveh dneh pa še: Janez Kovačič, st., Janez Kovačič ml., Stanek Kovačič in Mirko Vadjal.

Odhod v partizane pa se je zavlekel v pozne večerne ure, ker se je Edvard Tominc vrnil iz Medvoda z zadnjim večernim vlakom.

Angela Rantova nas je počakala, da bi šla skupaj z nami prav zaradi samotne poti domov v Bukovščico. Naš odhod v partizane je bil torej poleg želje, da sodelujemo v neposredni borbi proti okupatorju, tudi posledica opozorila Lucijana Seljaka, da nam preti nevarnost aretacije in njegovega napotila, naj odidemo v partizane.

H Kocjanovim v Laško nad Bukovščico smo prispele zaradi visokega snega šele po treh urah hoda. Ko je bil o našem prihodu obveščen štab Gorenjskega odreda, sta prišla še isto noč h Kocjanovim Johan Bertonec in Henrik Biček z obvestilom, da je štab (Kebe in Zagar) odločil, naj tovariši takoj odidejo na Mohor, naj ne čakajo na zaostale, moja mama in jaz pa naj ostaneva pri Kocjanovih z zvezo s kranjskim terenom. K meni so prihajali v decembru na zvezo s kranjskega terena Franc Fatur, Oskar Preisinger, Marjan Gros, Ivan Urbanc, Anja Medja in Jožica Vadjal-Hafner. Da bi se lahko midve z mamom zadrževali pri Kocjanovih, da bi ne bili sumljivi, je Lojze Kebe naročil, naj nama Ivan Tomažin preskrbi ponarejeni legitimaciji. To je Ivan storil preko Lojzeta Šmida iz Selca, prinesla pa nama jih je Ančka Tomažinova – za mene na ime Francka Mezek, za mojo mammo pa na ime Marija Polajnar. Poleg zveze s kranjskim terenom sva obe z mamom pomagali ranjenim in ozeblim partizanom, ki so posebno po borbah v Dražgošah in na Mošenjski planini dobili zatočišče in nego na

Kocjanovi domačiji. Ni treba posebej poudarjati, da je bilo treba za ozeble, sestrane, utrujene in ranjene partizane skrbeti, kajti gotovo je, da tolikšnemu delu Kocjanova mama sama ni bila kos. Prav takšno izjavo je dala tudi Kocjanova mama sama in je bila objavljena tudi v knjigi Dražgoška bitka (Ivan Jan, Ljubljana 1974 – str. 279–280).

19. januarja je odšlo nekaj ranjencev: Franc Čopi, Franc Medja in Jože Kovačič na zdravljenje v Stražišče k Milki Slakovi-Nograškovi.

20. januarja 1942 popoldne nas je Zdravko Tomažin obvestil, da se hiši bliža v strelski vrsti kolona Nemcev. On je takoj zatem odšel in o tem obvestil brata Ivana in del štaba, ki se je zadrževal v tistem času v pečinah nad Kocjanovo domačijo. Preostale ranjence smo takoj spravili v bunker in pospravili vse orožje in drug material, ki bi lahko Kocjanovo družino kompromitiral. Kocjanova mama se je spomnila, da se v zgornjih prostorih hiše zadržuje Cveto Novak, ki je imel med drugimi dolžnostmi tudi nalogo, ki mu jo je naložil Lojze Kebe-Štefan, naj prepelje mojo mammo preko meje v Ljubljano, od tam pa v njeno rojstno vas. Zaradi izredno težkih pogojev, kakršni so bili v hudi zimi 1941/42, sta se namreč štab Cankarjevega bataljona in pokrajinski komite KPS za Gorenjsko dogovorila in odločila, naj vse ženske, ki so bile tedaj v partizanih ter ranjene in bolne partizane, če le mogoče, spravi na varno v Ljubljano. (Izjava članice takratnega pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko Mire Svetinove-Metke.)

Cveto Novak se je pravočasno umaknil iz hiše, jaz in moja mama pa k ranjencem v bunker. Nemci so aretirali Kocjanovo mammo Franco, njenege moža Janeza Tomažina, hčerko Ančko in sina Pavla. Bunkerja niso odkrili. Kocjanove je izdal njihov sorodnik, sosed Adolf Jelenc, ki je bil kasneje za to obsojen na smrt. Ko so Nemci odšli, se je vrnil domov tudi Ivan Tomažin, ki je prevzel skrb za ranjence, dokler jih ne bi premetili drugam. Vsi so namreč želeli, da odidejo čimprej iz hiše, boječ se, da se bodo Nemci zopet vrnili.

O teh ranjencih je dal Ivan Urbanc-Kumerdaj na ponovnem zaslišanju 12. 8. 1942 na gestapu še tole izjavo: »... V

januarju 1942 je bilo pri Tomažinovih v Bukovščici pet ranjenih partizanov (2 ranjena, trije so imeli zmrznjene noge)... Ranjence sta pripeljala v Stražišče z vozom Lucijan Seljak in Franc Žirovnik... Oba ranjena sta prenesla Urbanc in Žirovnik k mizarju Benediku, vse tri z zmrznjenimi nogami pa h kmetu Dolencu. Dr. Fajdiga je že čakal pri kmetu Hafnerju... Urbanc je odpeljal dr. Fajdigo k ranjenim, nato pa še k tistim, ki so imeli zmrznjene noge...«

Po dogovoru smo, Cveto Novak, moja mama in jaz istega dne ponoči odšli s Kocjanove domačije. 23. januarja 1942 smo prispeli v bližino Ožbolta, kjer so nas iznenadili Nemci. Ko smo padli v zasedo, smo najprej poskušali zbežati, kar se je posrečilo samo Cvetu Novaku. K sreči mi je uspelo v snegu še pravočasno odvrti pištolo. Ko so naju Nemci še lovili, sem pričela na ves glas kričati, da sva hoteli na črno preko meje, moškega, ki naju je vodil, da ne pozna, plačali pa da sva mu 500.-DM za prehod preko meje. S tem sem hotela opozoriti mammo, kako se bova zagovarjali. Istega dne so naju pripeljali v Škofjo Loko. Z mammo so naju pustili skupaj in v zaporu sem takoj (v stranišču) uničila obe ponarejeni legitimaciji. V škofojloških zaporih je bila takrat že vsa Kocjanova družina. Nemci so se namreč 22. januarja vrnili in aretirali na Kocjanovi domačiji še sinove: Zdravka, Jožeta, Ladota in Marjana. Na hodniku škofojloških zaporov sva se srečali s Kocjanovo mammo in uspelo se nama je sporazumeti, da se ne poznamo. Gestapo v Šk. Loki torej ni vedel, da se s Kocjanovimi poznamo in naju v zvezi z njimi ni niti zasliševal, niti soočil. V tem času (torej v januarju 1942) je prišlo do znane Urbančeve izdaje, ki je zajela najprej Stražišče, potem pa še Kranjsko širšo okolico. To je dokaj težilo položaj vseh, ki smo bili tedaj v zaporu in pred tem z njim sodelovali, ker je imel kot član okrajnega odbora OF v Kranju pregled skoraj nad celotno organizacijo.

Mamo in mene so 6. februarja 1942 odpeljali v begunjske zapore, Kocjanovo družino pa 26. januarja 1942 v izseljeniško taborišče v Šentvidu, od tam pa v izseljeniško taborišče na Bavarsko. Očeta Janeza Tomažina so iz

Šentvida prepeljali v begunjske zapore. 27. marca 1942 je padel v Rovtu nad Crngrobom obenem z narodnim herojem Stanetom Žagarjem sin Ivan Tomažin. Vse padle so Nemci identificirali. Tudi Ivana Tomažina. Zato so Nemci dne 31. marca 1942 ustelili očeta Janeza v Dragi pri Begunjah.

Z mammo sva preživeli 14 dni v bunkerju ob neprestanem zasliševanju in mučenju, ker naju je Ivan Urbanc težko bremenil. Angelo Rantovo so aretirali šele poldrugega mesec po najinem zajetju, t.j. 10. marca 1942 in jo 10. julija istega leta izpustili iz begunjskih zaporov, naju z mammo pa že 2. maja 1942 poslali v taborišče Ravensbrück, kjer sva ostali do osvoboditve.

Rantova bi morala za svoje obtožujoče besede navesti vire svojih trditev, predvsem zato, ker je bilo v članku mnogo obtožb, tudi žalitev in ker je v njem govora tudi o neposrednem izdajstvu, kar pa je treba tudi danes dokazati. Niti mene, niti mame niso z Rantovo nikdar soočili, čeprav je znano, da je bilo soočenje tudi del gestapovskih zasliševalnih metod, ki se jim niso nikdar odpovedali.

Za vse navedeno imam izjave prič in dokumente iz arhiva CK ZKS in arhiva RSNZ. Iz navedenega torej sledi, da sva z mammo odšli skupaj z drugimi borci v partizane 7. decembra 1941 in to po napotilu Lucijana Seljaka, da pa sva ostali na Kocjanovi domačiji po nalogu štaba Cankarjevega bataljona, pomagali pri negi ranjenih in ozeblim partizanom in vzdrževali zveze s kranjskim terenom in da sva po napotilu Lojzeta Kebeta odšli s kurirjem proti Ljubljani zato, da spravimo mammo na Primorsko. Žal nam to ni uspelo.

Uredništvo časopisa TV-15, ki je tudi moj časopis, sprašujem, kako je mogoče, da objavi tak članek, ki navsezadnje ne zadeva samo mojo mater Marijo Gril in mene, temveč tudi mnoge tiste, s katerimi sva sodelovali pred vojno in v času okupacije. Čudim se, da uredništvo oz. odgovorni urednik ni smatral za potrebno, da pred objavo članka preveri točnost navedb, bodisi pri meni osebno ali pa v dokumentaciji, ki jo hrani arhiv CK ZKS in verjetno tudi arhiv pri Muzeju NOB.

DANILA GRIL

MEDOBČINSKI SVET SZDL ZA GORENJSKO POKRAJINSKI ODBOR AKTIVISTOV OF ZA GORENJSKO

Spoštovani tovariši!

Pokrajinski odbor aktivistov OF za Gorenjsko je na svoji seji dne 28. 11. 1986 med drugim obravnaval tudi pisanje Angele Rant, ki je bilo objavljeno v TV-15 Naš tovariš dne 2. 10. 1986. Odbor se ne strinja z objavljanjem takih in podobnih pisanj v našem glasilu, ker škodujejo ne samo časti in dobremu imenu prizadetega borca, temveč spravljajo v slabo luč tudi celotno organizacijo združenj borcev NOV. Člani odbora so tudi menili, da naše glasilo ni pravo mesto za razčiščevanje delovanja in zadržanja posameznikov med NOB in da bi morali take primere, kot je omenjen v navedeni številki, obravnavati na krajevnem združenju ali na občinskem odboru ZZZB NOV.

TOMOS

mopedi, motorna kolesa, krmni motorji, motorne črpalke, motorne žage, univerzalni stabilni motorji

JAVOR

35

Obvestilo vojaškim in civilnim invalidom vojne ter prejemnikom občinskih priznavalnin

Z odredbo o mesečnih zneskih osebne in družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka v letu 1986 (Uradni list SFRJ, št. 68/86), ki jo je izdal predsednik Zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov, so bili določeni novi zneski osebne in družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka. Invalidski prejemki v novih zneskih grede upravičencem od 1. 1. 1986, izplačani pa bodo konec januarja 1987 (torej z nakazilom za mesec februar), ko bo izplačana tudi razlika za vse leto 1986 in januar 1987.

Navedena uskladiitev predstavlja povečanja denarnih zneskov invalidskih prejemkov, določenih v začetku leta 1986, za 70 odstotkov od odstotka rasti povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ v prvih devetih mesecih leta 1986 v primerjavi z letom 1985. To pomeni v povprečju 6,741-odstotno povečanje osebnih invalidnin glede na doslej veljavne zneske.

Glede na to, da se invalidski prejemki civilnih invalidov vojne določajo v določenem odstotku od prejemkov vojaških invalidov, so se za enak odstotek povečali tudi ti prejemki.

Invalidski dodatek (prav tako pa tudi dodatek za postrežbo in tujo pomoč in dodatek za samohranilce) po republiškem zakonu o vojaških invalidih bo do določitve novega zneska najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo konec februarja oziroma v marcu prihodnjega leta izplačevan akontativno v dosednji višini, ki velja od 1. 7. 1986 naprej. Ko bo s sklepom Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja določen znesek najnižje pokojnine za leto 1987, bo (z odločbo) opravljena valorizacija invalidskih dodatkov od 1. 1. 1987 do 31. 3. 1987 in prevedba – nova odmera z upoštevanjem sprememb v prejemkih v letu 1986 – od 1. 4. 1987 naprej. Povedano velja tudi za denarno pomoč po zakonu o civilnih invalidih vojne.

Družinski dodatek bo v skladu z zvišanjem invalidskih prejemkov (dodatka za postrežbo in tujo pomoč) po zveznih predpisih usklajen z veljavnostjo od 1. 1. 1986.

Podobno kot invalidski dodatki bodo tudi občinske priznavalnine udeležencev NOV po 9. 9. 1943, ki se jim zvišuje tudi vstopni cenzus za priznanje pravice do stalne priznavalnine, in vseh tistih kategorij udeležencev NOV, ki bodo na novo dobili možnost pridobiti priznavalnino, je Republiški komite pozval predstavnike občinskih skupščin, da pobližijo s pripravo odlokov, ki so jih sicer po določilih družbenega dogovora dolžne uskladiti z njegovimi določili v treh mesecih po uveljavitvi družbenega dogovora.

Sredi januarja 1987 se bo na svoji prvi seji sestal tudi odbor udeležencev družbenega dogovora o priznavalninah udeležencev NOV v novi sestavi, ki bo sprejel usmeritve glede izvajanja novega družbenega dogovora na strokovnih podlagah, ki jih je pripravil tukajšnji komite in dal usmeritve glede višine priznavalnin in drugih oblik pomoči udeležencev NOV, ki se financirajo iz občinskih proračunov.

Republiški komite za borce in vojaške invalide

PREJEMKI VOJAŠKIH INVALIDOV:

1) Osebna invalidnina:	skupina din
I.	97.326
II.	70.530
III.	53.364
IV.	39.408
V.	28.061
VI.	17.389
VII.	11.762
VIII.	5.680
IX.	4.234
X.	2.865
2) družinska invalidnina:	
– za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	6.336
– za enega uživalca družinske invalidnine, ki je to pravico uveljavil kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	12.672
– povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	33.791
3) dodatek za postrežbo in tujo pomoč:	
– za prvo stopnjo	83.435
– za drugo stopnjo	64.186
– za tretjo stopnjo	44.938
4) ortopedski dodatek:	
– za prvo stopnjo	28.160
– za drugo stopnjo	21.486
– za tretjo stopnjo	13.844
– za četrto stopnjo	6.696

PREJEMKI CIVILNIH INVALIDOV VOJNE:

1) Osebna invalidnina:	skupina	din	ŽFN
I.		48.663	60.829
II.		35.265	44.081
III.		26.682	33.352
IV.		19.704	24.630
V.		14.030	17.537
VI.		8.694	10.867
2) Dodatek za postrežbo in tujo pomoč			
		din	ŽFN
II. stopnje		54.558	62.742

delegatov, ki so spričo tega pogosto »zunaj igre«. V resoluciji borci pogošajo točne načrte varovanja prostora in okolja, zaščite, zlasti dobre obdelovalne zemlje pred megalomanskimi zahtevami projektantov, ki jim očitno še vedno ni mar vrednosti te dragocene dediščine. Vse preveč je sklepov in predpisov, ki jih ni mogoče uresničevati. Zato bi kazalo poenostaviti razne življenjske pomembne upravnoadministrativne postopke, reorganizirati upravne organe in strokovne službe materialne proizvodnje in povečati družbeni nadzor nad izvajalci in upravljalci z družbeno lastnino.

Člani predsedstva občinskega odbora ZZZB NOV Radovljica so prenašajoč mne-

nja svojih članov iz krajevnih organizacij ZB z zaskrbljenostjo opozorili na, v zadnjem času, nenormalne razmere v italijanski soseščini, kjer zaradi znanega incidenta s krivolovci, kljub obžalovanju naših oblasti in organizacij (in več kot preveč dobre volje za ureditev mejnih razmer), profašistične sile še kar naprej netižno sovražstvo in fizično ogrožajo naše državljane in njihovo lastnino. Člani predsedstva so zato dali pobudo, ki naj jo posreduje njihova delegacija v družbenopolitičnem zboru občinske skupščine, da v skupini delegatov za zbor občin v republiški skupščini postavi delegatsko vprašanje, kaj je bilo in kaj bodo naši pristojni organi storili, da se prepreči izzivanja in napadi na naše ljudi in vzpostavi red?

Dva poudarka iz govorov na desetem nacionalnem kongresu VZPI-ANPI

Nekdanji italijanski partizani o sožitju in manjšini

Letošnji, že deseti vsedrjavni nacionalni kongres italijanske borčevske organizacije VZPI-ANPI, ki je bil med desetim in trinajstim decembrom v Milanu, je izpostavil poleg tem, ki zadevajo notranje gospodarsko-politične razmere Italije, tudi vprašanje slovenske manjšine v Italiji. Poudaril je tudi pomen medsebojnega sožitja, katerega neomajni pobudniki, akterji in vzgled so bili vedno prav partizani, italijanski in jugoslovanski.

Mario Lizzero, znani komisar divizije Garibaldi («Friuli») se je v svojem govoru dotaknil vprašanja manjšin v Italiji nasploh. Zbrane je spomnil na stanje nemške manjšine na Bolcanskem in probleme njihove zaščite, potem pa je o slovenski manjšini dejal tudi tole: »... Veste, da je bil v resnici sprejet londonski memorandum leta 1954 in so bile slovenske manjšine, ki živi na Tržaškem, priznane nekatere manjšinske pravice, priznane popolnoma nezadostno. Manjšini, ki živi na območju Gorice, so bile priznane minimalne pravice, še manjše kot manjšini na Tržaškem. Manjšini pa, ki živi v predelu slovenske govoreče Furlanije v videmski pokrajini pa, ne le, da niso bile priznane pravice te vrste, ampak nekatere tamkajšnje demokratične stranke v tisti skupnosti celo niso priznale obstoja slovenske manjšine.

V takšnem slabem stanju živi slovenska manjšina v Italiji že od ustanovitve republike, ki se je rodila v odporu že pred štiridesetimi leti. Ob vsem tem je minilo tudi že deset let od podpisa Osimskih sporazumov, že pet zakonodaj po vrsti je le predstavljalo predloge za zakon o zaščiti Slovencev. To je, kot vsi vemo, žalostna resnica.

Kakšni pa so vzroki za takšno težko stanje?

Predvsem menim, da ni res, da je za desetletno zakasnitev kriva le desničarska politika. Res je, da je čutili odpor vseh desničarskih, nacionalistično in šovinistično nastrojenih sil. V enem zadnjih intervjujev je veliki tržaški pisatelj Fulvio Tomizza, ko je govoril prav o odnosih med Italijani in Slovenci v Trstu in opisujoč stanje med drugim dejal: »V meni je živelo upanje, da se bodo stvari spremenile, da bodo mladi drugačni. Vendar pa se v družinah, žal, ta boj, če že ne sovražstvo, prenaša z očeta na sina. Mladi podedujejo sovražstvo, razizem, ta pa hrani fašizem. Na tem področju se potem rodi Lista za Trst in boj zoper sporazumevanje, v katerem odločno pri(pozna)va (današnja) mejo sedanosti.

Mario Lizzero je tudi povedal (da je pomorski ribiški incident na meji, ki je terjal smrtno žrtev grškega ribiča, povzročil nekaj novih

šovinističnih in protislovenskih ter protijugoslovanskih manifestacij. Obsodil je dejanje, ki je imelo smrtni izid in menil, da je ob tem treba ostati na parlamentarni ravni. Zato, je menil Lizzero, tudi tako dolgo ne pride do končnega sprejetja zakona o pravicah slovenske manjšine v Italiji, ker je v vseh teh prizadevanjih premalo tistega, (to kaže tudi dvajsetletna nesposobnost tistih, ki se sklicujejo na pridobitve odpora), kar bi našlo (sp)razumno točko spoštljivega zblíževanja. Govoril je o številnih »zidovih« in ovirah, ki se že leta postavljajo na pot izpeljavi manjšinske zakonodaje, pri čemer je ošvrknil tudi mlačnost demokratičnih sil, v primerjavi z vztrajnostjo in močjo desnice.

Tudi Giovanni Padovan – Vanni iz Gorice je govoril o tem vprašanju... Že osemtrideset let je minilo od sprejetja naše ustave, kjer je v tretjem členu zapisano: »Vsi državljani imajo enako družbeno dostojanstvo, so enaki pred zakonom, brez razlik med spoloma, med rasami, jeziki, vero, političnimi prepričanji, med osebnimi in socialnimi pogoji...«. Tovarš Vanni je opozoril, da Italija nekako ureja vprašanja drugih svojih manjšin, medtem ko je slovensko vprašanje še vedno »globoko na odprtem morju.« To je absurden položaj, če pomislimo, da se slovenska manjšina bori že 38 let za nekaj, kar naj bi ji bilo po ustavi že sicer zagotovljeno. V tej luči in s pogledom nekdanjega borca ter človeka sedanje obmejne stvarnosti je Giovanni Padovan opozoril tudi na odnos do spomenikov preteklosti, ki simbolizirajo tudi današnje »merjenje moči«. Medtem ko ostajajo pozabljeni spomeniki umrlih v koncentracijskih taboriščih, je dejal, se gradijo novi pomniki tistim, ki so padli na strani okupatorja in fašizma.

Ni naključje, da so italijanski borci tokrat na nacionalni ravni pokazali na nevzdržno večdesetletno odlašanje ureditve slovenskega manjšinskega vprašanja, saj prav večina anpijevcev dobro pozna zgodovinske vezi s Slovenci, njihovo ravnanje med drugo svetovno vojno, pa tudi pravo stanje stvari v predelih Italije, kjer živijo in delajo Slovenci.

Borci – delegati

Še ob koncu leta delovno

Na decembrski, sklepni seji v letu 1986 je predsedstvo občinske organizacije ZZZB NOV Radovljica, kljub že slovesnemu novoletnemu vzdušju, zavzeto in tvorno obravnavalo analizo gospodarjenja v letu 1986 in osnutek resolucije o politiki uresničevanja družbenega plana občine Radovljica v letu 1987. V zvezi s tem je pripravilo stališča delegacij ZZZB NOV v družbenopolitičnem zboru občinske skupščine.

Načelne pripombe na letošnje izvajanje družbenega plana je večina izrekla na račun zaostajanja proizvodnje in izvoza nekaterih OZD, neizpolnjevanja lani sprejetih planov na področ-

ju gospodarstva in komunale dejavnosti, kot posledica zaostrenih odnosov ne zgolj pri nas pač pa tudi v tujini. Še naprej se nedovoljeno posega v dragoceni prostor, onesnažuje naravo in okolje, črne gradnje še kljubujejo že davno izrečnim opozorilom itd. Tudi osnutek resolucije ima vrsto pomanjkljivosti, ki se vlečejo iz preteklih let bodisi na področju okostenele strukture proizvodnih programov, bodisi na področju kadrovske politike, ki je zavora večjemu tehnološkemu napredku; prav tako kot trdoživa administracija, ki se še kar bohoti in odločilno vpliva na odločitve

Izola – v krajih, kjer so se borili

Pisali smo že o tem, da je delegacija borcev Skupnosti borcev NOV Makedonije, Grčije in Albanije (z domicilom v Izoli), oktobra obiskala Makedonijo in kraje, kjer so se ti borci v času druge svetovne vojne

borili z ramo ob rami z makedonskimi, grškimi in albanskimi partizani. Zapisali smo tudi, da so jih v Makedoniji sprejeli predstavniki RO ZB NOV Makedonije, da so obiskali makedonsko vas Bistrenico, kjer so bili tudi na odkritju spomenika padlim borcem (med katerimi je bila večina Slovencev). Tako, nam piše podrobneje Elio Sfilič, so na pročelje spomenika vklesana imena: Danjel Novak, Vladimir Pegan, Stanko Pegan, Alfonz Pregarc, Milan Pregarc, Dušan Pregarc, Milka Pregarc, Robert Saražin ter Makedonec Jonce Mitrev in Turek Medo Sulejmanov.

Prav tako smo tudi že pisali o njihovem obisku negotinskega muzeja ter številnih znamenitosti po Makedoniji – od Ohrida, Prilepa pa do Resna in Bitole. Tokrat objavljamo še fotografiji s poti: na prvi sta ob novem spomeniku v Bistrenici brata Franc in Alojz Pipan. Eden živi v Kopru, drugi pa v Skopju.

Na drugi fotografiji je delegacija borcev in mladine položila venec pred spomenik junakinji Ivi Palikuča v debarskem parku narodnih herojev.

Najboljša enota Zagrebskega armadnega območja je v Sloveniji

Armada – moč naroda v miru in vojni

V našem uredništvu se je pred novoletnimi prazniki nabralo precej poročil o praznovanju dneva naših oboroženih sil. Toda v novoletni številki našega časopisa nismo mogli objaviti vseh, ker kratkoma ni bilo prostora. Vsem tistim, ki so nam poslali poročila in bralcem, se bomo skušali oddolžiti z repotažnim zapisom o najboljši enoti Zagrebskega armadnega območja, ki je v Ilirski Bistrici. Že sam častni naziv »najboljša enota« pove, da so dosegli najmanj prav dobre rezultate na vseh področjih vojaškega dela in življenja. V našem zapisu pa največ pozornosti namenjamo sodelovanju mladih v vojaških uniformah z mladimi iz občine Ilirska Bistrica ter drugih krajev naše republike.

»Jugoslovanska ljudska armada je predvsem šola mladih ljudi, v kateri se vzgaja tisoče in tisoče ljudi v socialističnem in partijskem duhu. Od vsega začetka je bil mladenič v JLA v prvi vrsti človek, kateremu je bilo vse podrejeno in zaradi katerega je tudi vse obstajalo«, so bile prve besede starešine Gojka Vujinovića iz Ilirske Bistrice.

»Armada ni samo šola, v kateri se mladi človek uči, temveč pomemben dejavnik političnega in gospodarskega razvoja občine in vse države. Kar zadeva sodelovanje mladih iz vojašnice z mladimi iz mesta v preteklih dvanajstih mesecih, lahko rečemo le to, da je bilo več kot uspešno – na kulturno-zabavnem in tudi na drugih področjih. Ne morem mimo uspešnega sodelovanja z mladino izven garnizije, ki je bilo pozitivno in zelo uspešno; tako na primer lepo sodelujemo z mladinci iz Kopra, s katerimi smo izmenjali nekaj obiskov. Z njimi so tesnejši stiki še povečali bratstvo in enotnost naših narodov, skovana v naši revoluciji.

Z mladinci iz Bistrice pa smo večkrat sodelovali na mladinskih delovnih akcijah, ena izmed zelo uspešnih skupnih akcij je bilo delo v izgradnji akumulacijskega

jezera v Zalčah.

Pomembne rezultate smo dosegli tudi na športnem področju, kjer smo v preteklih dvanajstih mesecih priredili več turnirjev v raznih športnih igrah. Ob tej priložnosti bi v svojem imenu in imenu drugih pripadnikov armade poudaril uspešne stike s pripadniki delovnih kolektivov, osnovnimi šolami, taborniki, pionirji in drugimi društvi. Njihovi predstavniki so naši vedno zaželeni gostje. Vsi želimo, da se takšno sodelovanje le še nadaljuje«, je končal starešina Gojko Vujinović.

Pristno sodelovanje mladih vojakov in mladincev

Dragica Prosen, sekretar občinske konference Zveze socialistične mladine Ilirska Bistrica, ki je vodja mladine te občine je postala šele pred šestimi meseci: »Moj prihod na položaj sekretarja občinske konference je bil povsem slučajen. Ena mojih prvih nalog je bila, da takoj stopim v stik z mladimi iz vojašnice in da nadaljujem s tradicionalnim sodelovanjem med mladimi vojaki in mladinci.

Moja »krstna« akcija je bila priprava tekmovanja med mladino na mladinski delovni akciji Brkini 86. Športno tekmovanje je popolnoma uspelo in dobilo dobro oceno. Takoj za to akcijo so sledile druge, ki so bile prav tako uspešno opravljene, mirno pa lahko rečem, da je pri tem veliko pripomogla organizacija ZSM v vojašni-

ci. Omeniti bi morala velik uspeh mladih iz vojašnice pri akciji pogozdovanja brkinskih hribov, kjer je po nekajkrat delalo preko sto mladih vojakov. Seveda vse te akcije niso šle mimo neopazno. Občinska konferenca ZSM je sodelovanje mladih vojakov z drugimi mladimi v občini ocenila kot zelo dobro. In ne samo to: na zadnjem sestanku so se mladi odločili na dan armade in za plodno sodelovanje vojašnice Proletarske brigade podelili diplomu. V imenu občinske konference ZSM mladim v vojašnici želim vse najboljše in da bi se v Bistrici počutili kot doma ter našli med mladimi veliko prijateljev. Želim jim, da bi bili vedno bojno pripravljeni.«

Med domačini sem našel veliko prijateljev

Jožef Duh, mladinec, pri meren vojak, doma iz Črnuč, po poklicu usnjarski tehnik:

General-major Andrija Rašeta izroča plaketo JLA starešini Gojku Vujinoviću, ki pove-ljuje enoti, lani najboljši v Zagrebskem armadnem območju.

V JLA je vojak predvsem človek, kateremu je vse podrejeno in zaradi katerega vse obstaja. Na posnetku so vezisti iz enote, ki ji poveljuje starešina Gojko Vujinović.

»Ko sem prišel v vojsko, nisem bil razočaran; tu sem našel veliko prijateljev z vseh koncev naše domovine, prijateljstva, sklenjena v vojski, pa človek ne pozabi tako hitro. V začetku sem mislil, da razen prijateljev v kasarni ne bom spoznal nobenega drugega, toda na moje veliko presenečenje sem se kmalu spoznal z mladimi iz Bistrice. Prve tovrstne stike sem vzpostavil na športnem področju, kasneje pa sem jih prenesel še na druga področja. Bistričani so me v prvi vrsti presenetili s svojo ljubeznivostjo do nas, vojakov. Spoznal sem, da sta prebivalstvo in armada resnično nedeljiva celota. Kot dober vojak in za njegovo vsestransko aktivnost je nedavno dobil značko »vzoren vojak« in s tem dobil priznanje za požrtvovalnost pri krepitevi bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Dom JLA – dom zblíževanja

Ljubomir Buljin, načelnik doma JLA v Ilirski Bistrici: »Dom JLA kot kulturno-prosvetna ustanova je bil in ostal most za zblíževanje mladih tako na športnem kot na kulturnem področju. Dom JLA je v minulem letu

veliko prispeval k zblíževanju mladih iz vojašnice in mladih iz občine ter razvijanju in krepitevi bratstva in enotnosti. Letos so mladi prav v organizaciji doma JLA opravili nekaj skupnih nalog. Tudi na skupnih zabavah, na srečanju mladih, ter na raznih drugih skupno organiziranih prireditvah se je pokazala vzajemnost.

Sodelujemo tudi z mladino iz osnovne šole, mladinci iz raznih klubov ter z mladinci iz različnih delovnih organizacij naše občine. Tako smo pred nedavnim skupaj obiskali tovarno Lesonit, kjer so vojaki spoznali in sklenili nova poznanstva z mladimi delavci. Tesno sodelujemo tudi z organizacijo ZRVS ter ZZB-NOV. Delovanje doma JLA je bilo v minulem letu zelo uspešno. Da pa bi bilo v novem letu še boljše, si želim, da bi se mladi še bolj vključevali v reševanje vseh nalog.«

Tako smo v pogovoru pregledali tovrstno enoletno sodelovanje. Pregledali smo ga ob konkretnih primerih. Na koncu pa smo vsem našim sogovornikom zaželeli le, da dosedanje sodelovanje še poglobijo in nadaljujejo s krepitevijo bratstva naših narodov in narodnosti.

Petar Nikolić

Pakistanska vojaška industrija

Kakovost in konkurenčne cene

Huda gospodarska kriza, dolgovi in druge težave silijo nerazvite države, da iščejo zaslužek na vseh mogočih področjih. Precej držav vidi možnost lajšanja teh težav in morda celo izhod iz njih v razvoju vojaške industrije. Med takšne države sodijo Brazilija, Ki-

tajska, Indija in še nekatere.

Prav gotovo je zanimiva paleta izdelkov, ki jih ponuja kupcem pakistanska vojaška industrija (Pakistan Ordnance Factories). Začetki te industrije segajo v tretjo azijsko državo približno petintrideset let nazaj.

Njena prvotna naloga je bila izdelava streliva za pakistansko armado. V minulih tridesetih letih je pakistanska vojaška industrija doživela vrsto sprememb in se je dokaj hitro razvijala. Tako danes izdeluje že tretjo generacijo pehotnega orožja in drugo ali tretjo generacijo vseh vrst streliva.

Pakistansko vojaško industrijo sestavlja štirinajst tovarn, ki izdelujejo mine za minomete, letalske bombe, granate, strelivo za pehotno orožje, puške, mitraljeze, avtomatske pištole, rakete, razstreliva vseh vrst in drugo pirotehniko. Vsi ti izdelki so, po besedah samih Pakistancev, iz-

delani po najsodobnejših tehnoloških postopkih, kar zagotavlja visoko kakovost in dolgotrajno uporabo. Vse to pa omogoča, da je začela Pakistanska vojaška industrija v zadnjih letih tudi precej izvažati, predvsem, kot sami pravijo, v prijateljske države. Prepričani so, da njihove konkurenčne cene, dokaj dolga obdobja uporabe in visoka kakovost zagotavljajo uspešno delo in razvoj tudi v prihodnje.

Pakistanska vojaška industrija tako izdeluje mine za minomete, ki imajo kaliber 60, 81 in 120 mm, granate za topove in havbice kalibra 100, 105, 122, 130 in 155 mm in tankovske in protitankovske izstrelke kalibra 106, 105, 100 in 75 mm. Kupcem ponujajo tudi letalsko in protiletalsko strelivo kalibra 40, 37 in 30 mm.

Med pehotnim orožjem so prav gotovo zanimiva predvsem tale: avtomatska puška G3, avtomatska puška G3A3, puškomitraljez MG 1A3P, puškomitraljez MG3, polavtomatska puška MP5A2 in težki mitraljez. Izdelujejo tudi streliva za vsa ta orožja, ki imajo kalibre 7,62 mm ter 9 mm,

streliva za polavtomatsko puško in pištolo Walther in 12,7 milimetrsko strelivo za težki mitraljez.

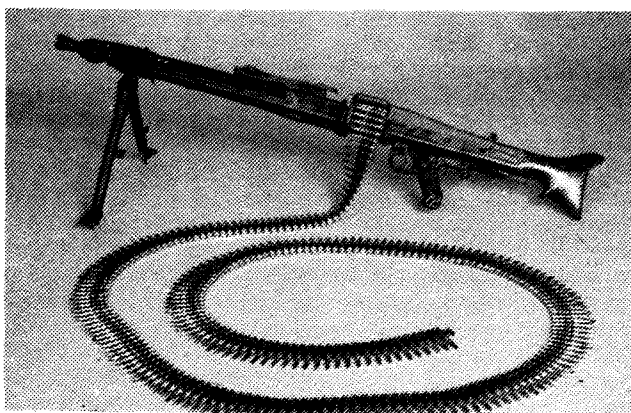
Še bi lahko naštevali izdelke Pakistanske vojaške industrije, saj izdeluje še več vrst ročnih bomb, vojaška razstreliva, razstrelivo za civilne namene in drugo vojaško opremo. B. K.

Polavtomatska puška MP5A2

Avtomatska puška G3A3

Puškomitraljez MG3.

Težki mitraljez 12,7 mm

Knap in borec

Mrzlica, Golava, Kamnik, Gozdnik, Bukovica in Hom so na južnem obronku občine Žalec čudovite planinske postojanke. Nekakšen predstražnik je Hom, ki so ga med vojno Nemci preimenovali v Banditenberg. Med skalnatim Kamnikom in do vrha z gozdovi poraščenem Homu je ozka dolina. In kar na začetku je znana Sandlova kmetija, manjše posestvo. Po domače pravijo pri Sandlu, pišejo pa se Vodovnik. Dolge mesece med vojno je bila tukaj znana partizanska javka.

Sandlovima se ja narodilo več otrok, zato je moral oče po dodaten kos kruha v rudnik Zabukovica. Zahom, kakor pravijo južnem predelu Homa, je preživel več krvavih hajk, ki so se razlezele daleč naokoli. Vohunov in izdajalcev – domačinov tod ni bilo, prethotapili pa so se od drugod. Tukaj so se zbirali borci, ki so odhajali v Zgornjo Savinjsko dolino, na Dolenjsko in še kam. V Zahomu je bila postojanka terenec, ki jim je dolgo poveljeval Vinko Poteko-Rudo, pobegli kmet z Britnih sel in prvoborec. Skoraj vsaka hiša v Zahomu je delala za partizane, skoraj vsaka hiša je dala tudi aktivnega partizana. Tako je bilo tudi z Vikijem, Sandlovim starejšim sinom, ki je zdaj, pri šestdesetih, še vedno krepak fant.

Na vzhodnem vznožju Homa, v Pongracu sta si z ženo sezidala lep dom. Imata dve hčeri – Marjeto in Bredo. Marjeta je gradbeni inženir prve stopnje, Breda pa je vzgojiteljica. Ko je najteži čas minil, se je za nekaj časa zaposlila tudi žena.

No, zdaj ko je pri hiši vsega na pretek, pa sva ostala sama. Ker nisva osamljen primer, se človek malo potolaži. Jaz pravim: deset otrok, ali pa nobenega! se široko nasmeje Viki, ki je tokrat mesar domačih kolin. »Kako pa kaj s tvojim življenjem-pisom?«

Hja, se zamisli s priprtimi

očmi. »Vsakega nekaj: slabo, srednje, prav dobro. Z odličnim se ne morem hvaliti. Tako je pač to naše življenje. Obupa pa ne poznam, to pa ne. Ja, nisem zastoj Sandlov«, se znova nasmeje.

Ja, življenjepis bom pa zvečer napisal.

Takole sta potem pozno v noč skupaj z ženo napisala: Rojen sem bil 11. julija 1927 v Matkah. Osnovno šolo sem končal v Preboldu. Zdaj sem ponosen, ko se šola imenuje po heroju Slavku Šlandru. Ker življenje tedaj ni bilo pravljica, me je oče s trinajstimi leti že zaposlil. Bil sem krepak in primeren za gozdna in poljska dela. Mati ni imela kruha za mlajše, zato sem v prvi službi zdržal polnih 9 mesecev.

Nato sem se v rudniku Zabukovica zaposlil kot rudarski učenec. Kdaj se je začelo? Aha, 2. 11. 1942. Toda tudi stik s prvimi partizani je že bil v naši hiši. Za kurirčka čez dan in podnevi sem bil kar pripraven. Ker je naša domačija tako rekoč sredi gozdov, Sanlovi otroci strahu nismo poznali.

V rudniku sem bil do 1. oktobra 1944. Takrat sem zares zadel puško in se priključil borcem za svobodo. Nekaj časa sem bil terenski delavec in so mi dali nalogo, da sem med drugim skrbel za zbiranje in »transport« po ozkih stezicah čez drn in strn v Zgornjo Savinjsko dolino. Največ v Ljubno in Gornji

grad. Bil sem med mlajšimi borci, kakor sem prej bil med mlajšimi med rudarji. Kako je potekalo delo pri rudarjih?

Star sem bil 15 let, ko sem prvič prišel med rudarje. Cmeravci so najbolj trpeli. Jaz nisem bil med njimi. Treba je bilo prijeti za vsako, še tako težko delo. Po enoletnem usposabljanju v zunanjem obratu so nas spustili v jamo. Tudi delo nekaj sto metrov pod zemljo ni bila pravljica. Tu je kapljalo s stropov, tam je bil preprih, pokalo je in bobnelo. Starejši knapi pa so nam, zelenecem, tudi kako mastno zagodli. Strašili so nas s škrtati, pripovedovali so nam grozljive zgodbe, nas pošiljali po orodje na drugo številko, posebno po klešče za merjenje železniškega tira, po katerem smo potiskali vagone, zdaj napolnjene z jalovino, pa spet s premogom. Kakšegavec, ki je stal na gornji etaži, pa nas je tudi polulal. Toda zdržali smo. Boj za prvi kruhek je bil težak, toda zdržali smo.

Saj smo tudi v boju za svobodo morali premagati še takšen pekel. Pekla se nismo ustrašili, zato smo zmagali. Vsi smo sanjali, da ko bo svoboda zasijala, da bomo čez nekaj let pred Švicarji. Mlajši smo komisarjem verjeli, starejši borci pa so zmagali z glavami in poltiho govorili: To so pravljice. Če ne bomo delali, bomo tudi živelili slabo.

Njih sodba je danes do pike potrjena. Jaz pa sem bil vseskozi pri VDV enotah. Bil sem v Kamniško-zasavskem odredu, nato so me premeštili v tretjo brigado VDV in tam sem ostal vse do 1. junija 1945.

Po odpustu iz vojske sem znova šel med rudarje. Pod zemljo so nas potrebovali bolj ko na svetlem. Od vse-

povsod je kričalo: premog, dajte nam premog! Delal sem v mladinskih skupinah in bil kar štirinajstkrat udarnik. Vihteli smo krampe in lopate kakor v gozdovih puške, brzostrelke, mitraljeze. Ko je komisija ugotovila, da imam smisel za rudarski poklic, so nas poslali v Ljubljano v šolo za predelavce. Učenje mi sicer ni delalo težav, ko pa mi je umrla mati, ki je nam otrokom in med vojno lačnim partizanom tolikokrat odrezala kos kruha, me je tako potrla, da bi v šoli kmalu iztiril. S težavo sem se postavil na noge in šolo uspešno končal.

Nato je prišlo tisto najbolj žalostno: rudnik so zaprli. Saj smo protestirali, odgovorne rotili, da je to kriminal, da je spodaj še na tisoče ton kakovostnega rjavega premoga. Nismo zmagali knapi, zmagali so neuki gospodarski (in politični?) komandanti. Pripravili smo pogreb, godba je igrala, mi pa smo preklinjali in točili solze. Pa tudi napili smo se ga. In danes, po tolikih letih? Slišati je, da bi rudnik znova odprli. Kaj pa stroški?!

Delo sem nadaljeval v rudniku Liboje. Tudi tukaj vse z rokami. Pot od Pongraca do Liboj je dolga skoraj 10 kilometrov. V lepem vremenu ni bilo tako strašno. Zima, ta nam je prizadejala. Pot naporna, delo še bolj. Tistikrat je bil knap živina in ne človek. Težke stropnike in stojke smo s »štrngami« – kot pri vprežni živini – vlekli navzgor, zdaj po blatu, zdaj po lestvih. Lahko pa rečem: pod zemljo se kuje tovarništvo. Kaj podobnega sem srečal samo med borci v gozdovih. Danes je tako in podobno tovarništvo – na površini zemlje – splahnelo kot milni mehurček.

Potem so zaprli tudi liboj-

ski rudnik. Nekateri so se prekvalificirali, mlajši smo šli na delo v rudnik Velenje. Precej časa sem delal kot predelavec, nato pa sem bil nekaj let mentor mlajšim rudarjem, tistim, ki so prišli iz rudarske šole. Rudnik Velenje spada med sodobno urejene rudnike, veliko dela opravijo stroji. Pot od doma do delovnega mesta se je znatno zdaljšala, je pa že dolga leta kar dobro urejen prevoz z avtobusi. Naj bo tako ali drugače, pozdrav SREČNO ni vstran vržena beseda. Spustiš se v jamo. Tega se zavedaš, čutiš. Če pa boš živ prišel ven, pa je uganka. Vendar pravi rudar na to nikoli ne pomisli. Kakor med vojno ni pomislil prekaljen borec.

Tretjega julija ima god svetnica knapov – Barbara. Jaz ta praznik od vsega začetka spoštujem. Pa tudi 4. julij, dan borca. Kako eno in drugo praznujemo, je stvar vsakega posameznika. Zagotovo pa ne točimo solz. Stiskamo si roke in si kličemo: Srečno!

Kaj me je pod jamo najbolj pretreslo? Nesreči v rudniku Zabukovica. Prekleti metan! Pri prvi eksploziji dva mrtva, nekaj opečenih. Pri drugi šestnajst mrtvih in ne vem koliko težko opečenih. Grozno. Tudi še tako prekaljenega knapa zmrazi, ko se vpraša: Kaj je pravzaprav človek?

In hosta? Kakor sem že zapisal. V partizane sem odšel s kruhom in posušenim svinjskim mesom. Pa s toplim perilom, nogavicami. Vse mi je mati pripravila. Orožja ne. V hosti se je tudi marsikaj zgodilo. Hajke, vražje hajke! Še vedno nimam v spominu streljanje na pokopališču na Tratah nad Trbovljami. Mene je ščitil nagrobnik. Prevaral sem

Nemca tako, da sem dal kapo na kol. Nemec ustrelil, jaz umaknem kapo. On radoveden in vesel, da me je upihnil in se je skoraj veselo približeval. Potem je prišla na vrsto moja puška. Bum! Nemec je obležal kot snop. Je že tako, sicer pa bi on mene. Pa ko je bila hajka pod Kamnikom, v bližini mojega doma. Navalili so v ranem jutru, komaj smo rešili preko sto mobilizirancev. Reveži, saj so bili brez orožja! V upanju, da je najhuje mimo, sem skril za kup krompirja v kleti. Tako dolgo so iskali, da so me našli. Kot ujet partizan sem moral na vozu odpeljati ranjeno partizanko Anico Žličer v bolnico. Spremljala me je Balohova Marica. Bilo je 13. oktobra 1944. Ko smo prispeli v Šempeter, so nekateri ljudje z gnevom gledali nas, bandite, in še opljuvali so nas. Pri Petrovčah smo obstali. Nemci so odšli na okrepčilo. Izkoristil sem primeren trenutek. Stražarju sem rekel, da moram na stranišče. Seveda sem tam slekel suknjič in se prerinil skozi okno in jo po najkrajši poti ucvrl čez travnike v hosto. Ranjeno partizanko so strahotno mučili, da je v mukah umrla, izdala ni nikogar. Lahko bi zapisal, da je bila Anica Žličer podoba Slave Klavore.

To naj bi bilo zaenkrat vse. Težko je bilo globoko pod zemljo, težko je bilo v boju za svobodo. Znam ceniti kilogram premoga, znam ceniti našo svobodo. Če mi je zdaj dolgčas? Ne. Znam zidati, tesati, mesariti in še kaj. Vsekakor lep dodatek k še kar primerni pokojnini. Glavno spoznanje v življenju pa se mi zdi tole: delo, boj, vztrajnost premikajo gore.

Življenjepisa uredil
Drago Kumer

Malči je premagala smrt

Tole je resnična zgodba o Malčki, ki jo dobro poznam. Danes je mati dveh otrok. A pripovedovala bom o Malčki, ko je bila še prav majhna.

Bilo je leto 1945. Mesec januar. Snega do kolen, mraz, da je drevje pokalo, boji pa hudi in vroči. Posebno tam okrog Dolenjskih Toplic, od koder so vodile številne poti proti Bazi 20, kjer so bile v zavetju mogočnih kočevskih gozdov skrite partizanske bolnišnice, tiskarne, glavni štab slovenske partizanske vojske. Strojnice so drdale, treskale so granate, neoboroženi vaščani so se skrivali po kleteh in s strahom čakali, kdaj bo najhuješe minilo.

Kakor koklja piščeta je tudi Malčkina mati stiskala k sebi svoje otroke. Mala Malči je imela komaj sedem let. Njene modre očke so bile od groze še večje, njeni pšenično rumeni lasi so se potni lepili pod veliko, nazaj zavezano ruto.

Nenadoma je močno počilo. Čisto blizu njih. Granata se je raztreščila prav ob njihovo hruško. Tako je počilo, da so vsi prestrašeni zavpili. Samo Malči ne. Omahnila je, kot da je mrtva. Vedno bolj je bledela. Prepadena mati je na njenem trebuščku odkrila čisto majhno ranico. Takoj je vedela: drobec granate je zadel njeno punčko in ostal v njej. Ranica je bila samo

ena.

Kako pomagati otroku? Zdravnika ni, do mesta je daleč in nihče bi si zaradi streljanja ne upal na cesto. Mati je v obupu vila roke. Takrat pa, kakšno srečno naključje, je skozi vas šla potujoča partizanska kirurška ekipa. Mama je stopila k njim, dvignila v obupu roke in s solzami v očeh prosila:

»Pomagajte moji punčki! Nezvestna je, ranjena v trebuh!«

Zdravniki so se spogledali. Ranjena v trebuh. Kje naj jo operirajo? In kako? Ves eter so že porabili. A mater vendar ne morejo kar tako odsloviti.

»Pripeljite jo, če bo prišla k zavesti, drugače ne,« je dejal eden od zdravnikov. Pokazal je v smer, kjer je bila klet.

Mati je stekla domov, zavila nezvestno hčerko v odejo, jo položila na sani, jo prevezala z vrvjo, da ne bi zdrsnila na tla, in skoraj tekle do partizanskih zdravnikov. Nič ni mislila na naročilo zdravnikov, naj jo pripelje le, če se bo zbudila iz nezvesti, nič na streljanje, samo hitro po pomoč, hitro, da ne bo prepozno...

Položila je svojega smrtno bledega otroka kar na

steljo. In kar tako, brez uspavalnih sredstev, so zdravniki operirali Malči. V tri smeri so prerežali njen trebušček in poiskali drobec granate, ki ji je prestretil črevesca, k sreči prazna. Izročili so materi drobec:

»Mama, tole spravite za spomin. Punčka ne bo preživela,« so dejali. Potem pa so skušali obupno mater malo potolažiti:

»Če pa bo, jo bomo drugič, ko spet pridemo, še enkrat operirali.«

»Vzemite jo s sabo v našo bolnico,« je jadrkovala, oni pa spet:

»Mamca, tja gor vzamemo tiste, ki bodo preživeli. Vaša hčerka bo žal umrla. Hudo je to reči, a tako je,« je rekel utrjeni partizanski kirurg, ki je Malčkin trebuh grobo zažil z debelim črnim sukancem.

Spet je mati Malčko peljala domov, v klet, kjer so se skrivali vsi. Upanja pa ni bilo več v njenem srcu. Položila je svojo deklico na steljo in tiho jokala. Tako v nezvesti je Malči ležala celih osem dni. Enkrat se je vmes prebudila in dahnila:

»Žejna.«

»Dejte ji malo zeljnice,« je rekla njena botra, »da ne bo šla žejna na oni svet.« Malči je napravila nekaj

požirkov in spet padla v nezavest. Od visoke temperature se ji je začelo blesti. Vsi, ki so jo prišli gledat, so zmajevali z glavo, češ, nič ne bo.

Tisti dan je vaški grobar kopal grob za nekega mrljčca. Mati je stopila k njemu in ga s suhim glasom prosila:

»Skoplji majhen grobek še za našo Malči. Pa še za njo malo pozvoni.« Potem je svojega otroka kljub nevarnosti prenesla v hišo. Mrlič vendar ne bo ležal v kleti. V šivalnem stroju ji je naredila lepo mrliško posteljico, jo oblekla v belo birmansko oblekco in pokleknila k njej. Malči je vsa modra od mraza ležala tam, samo še dihati bo nehala in za vedno bo odšla, je razmišljala.

A malči je nanadoma odprla oči. In začela živeti. Vsak dan za spoznanje dlje je bila od smrti.

Dva meseca po tistem je skozi vas spet šla partizanska kirurška ekipa. »Prosim vas, pridite previti našo punčko. Vsa je v gnoju,« jih je šla prositi mati.

Zdravniki so jo prepoznali. Spomnili so se dogodka, male Malči, grobo zašitega trebuščka in niso mogli verjeti. Deklica je preživela. Bila je močnejša od smrti.

Ivanka Mestnik

Neprijetna prigoda partizanske mule

Bilo je v začetku novembra 1944. Večji del enot 18. divizije je bil takrat na položaju v delu Suhe krajine na levi strani Krke. Zaradi predvidenega, skorajšnjega, demonstrativnega napada na postojanko v Ribnici pa je poveljstvo odredilo prehod preko Krke, da bi se čimprej približali postojanki.

Ker je prehod čez Krko poleg mostu na Dvoru omogočal le še napol porušeni most v Zagradcu, je večji del divizije prešel na drugi breg Krke preko tega mostu, ki je bil usposobljen le za pešce. Na leseño ogrodje mostu so bile nametane deske tako, da je bil možen prehod le posamično. Ker je bila v tem delu divizije tudi komora in v komori obvezno tudi tovarna živina, v našem primeru mule, ki so prenašale živež in kuhinjski inventar, so se morali mulovodci pripraviti za ta prehod.

Prehod je nemoteno potekal po nekakšnem nepisanem redu in tudi z okretimi mulami pri tem ni bilo posebnih težav. In vendar se je nenadoma zataknilo. Na mostu je prišlo do zastoja, ki je povzročil neroden korak z dragoceno

mastjo obložene mule, ki je zdrknila v globino tako nesrečno, da se je z zadnjim delom ujela v rogovilo lese-nega srednjega nosilca mostu.

Z glavo navzdol je visela nad naraslo reko, ki bi pogoltnila vsakega, ki bi si jo drznil preplavati. Vsak, ki ni poznal partizanske iznajdljivosti, bi nad visečo mulo in dvema kotloma masti napravil križ.

Partizanska iznajdljivost pa tudi v tem primeru ni odpovedala. Nekdo je iz vasi prinesel nekakšno seneno žrd, ki je pri reševanju služila kot vzvod tako, da so en njen konec vtaknili v rogovilo mostu, pod zadnji mulin konec in nato po protiutežnem postopku dvignili ta del iz rogovile. Toda mula je s tovorom vred zdrknila v peneče valove Krke.

Vse, kar je sledilo potem, je bilo podobno prizoru iz kakšne kavbojke. Mula, sproščena iz objema rogovila, je na klic mulovodca, ki je med tem stekel na desni breg Krke, večje zaplavala v tisto smer. Brez težav je dosegla breg in, kot da se ni zgodilo nič, v spremstvu zadovoljnega mulovodca nadaljevala pot.

Ferdo Širca

Zakaj je Simon Wiesenthal napotil avstralskega novinarja Aaronsa v Ljubljano

V Avstraliji mnogi zamenjujejo borce proti komunizmu z borci proti nacizmu

Moje znanstvo z Markom Aaronsom, urednikom dokumentarnih oddaj pri osrednji avstralski radijski družbi ABC, se je začelo, ko sem ga jeseni 1980 s svojim avtomobilom peljal v razne kraje na Gorenjskem. Moja in prevajalkina naloga je bila, da ga seznaniva z nekaterimi dogodki iz narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem. Usmerili smo se proti Begunjam in se med vožnjo spoznavali.

V teh dneh je ime radijskega novinarja Marka Aaronsa spet tako v jugoslovanskih kot svetovnih časopisih. On je namreč v nekaj letih objavil deset oddaj pod naslovom »Nacisti v Avstraliji«. Odmev teh oddaj je bil tak, da je avstralska vlada letošnje poletje ustanovila posebno komisijo, katere naloga je raziskati število in delovanje nacističnih zločincev, ki živijo v Avstraliji. Avstralska vlada bo v kratkem objavila imena vojnih zločincev, ki so tam dobili zatočišče in se vključili v politično življenje.

Mark Aaronson je prvič prišel v Slovenijo aprila 1979. leta. Sem ga ni pripeljala gola radovednost, kakšna je Slovenija, Jugoslavija, temveč tista pri dobrih, poštenih in resnicoljubnih novinarjih vedno žgečkljiva žilica, da se iz meglenih vprašanj in podatkov prodre v jedro dogodka in resnice. Takrat je torej prišel v Slovenijo z namenom, da zbere podatke o avstralskem politiku Ljerku Urbančiču iz Ljubljane. No, in zakaj je bil Urbančič prva »žrtev« tega novinarja?

1975. leta je Urbančič v nekem avstralskem časopisu objavil, kako so se septembra in oktobra 1943. leta »ju-naški mladinci« prostovoljno prijavili v domobranske enote. On, Urbančič, je v ti-

stih prvih dneh ustanovitve slovenskega domobranstva korakal na čelu domobranskega voda po ljubljanskih ulicah. Vse je bilo veselo, navdušeno za boj proti komunističnim partizanom.

No, takih in podobnih člankov je bilo do danes v tujini objavljenih že veliko in ob ta članek se Aarons ne bi spotaknil, če ga ne bi napisal nekdanji domobranec, ki je prilezel v sam vrh avstralskega političnega življenja. Urbančič je bil vse do leta 1979 dobro plačan politik, načelnik sveta etničnega oddelka manjšin liberalne stranke Novega Južnega Walesa. Iz tega strankarskega narodnostnega sveta pa so pod Urbančičevo taktirko kot iz vulkana bruhali neresnice o novi Jugoslaviji, partizanih, domobrancih in četnikih.

»Če se med avstralskimi nazadnjaškimi krogi, v kakršnih živi Urbančič, postavlja s tem, da si bil domobranec, bорец proti komunizmu, si enakovreden ali celo bolj spoštovan kot bорец proti nacifasizmu. Pri nas mnogi izenačujejo borce proti komunizmu z borci proti nacizmu,« mi je razlagal Aarons in nadaljeval: »Resnica o tem, kdo je bil kdo med vojno v Evropi, se pri nas zelo težko prebija do množic. Do množic, zbranih v vseh koncev sveta, z različno vzgojo in

prepričanjem.

Urbančičevo bahavo vedenje in govorjenje, ki ga ne gre podcenjevati, me je spodbudilo, da sem ga povabil na intervju. Štiri ure sva govorila o politiki liberalne stranke, o delu oddelka, katerega načelnik je bil, o njegovi domovini Sloveniji in o tem, kaj so bili partizani in kaj domobranci. Na vprašanje, zakaj je moral ob koncu vojne zapustiti domovino, je odgovoril, da je sam šel v tujino, ker so Angleži prodali Jugoslavijo komunistom.

Urbančič je pričakoval, da bom kmalu kaj objavil od tega štiriurnega pogovora, katerega sem v celoti posnel na magnetofonski trak. No, moral je precej dolgo čakati, ko pa je potem poslušal tisto oddajo, se je verjetno tolkel po glavi, zakaj je sploh prišel na intervju. Jaz sem namreč trak zaklenil v omarico, sedel v letalo in se odpeljal k znanemu lovcu na nacistične zločince Simonu Wiesenthalu na Dunaj. Spraševal sem ga, če ve, koliko vojnih zločincev je med slovenskimi domobranci, ustaši in četniki.

Wiesenthal me je napotil k dr. Tonetu Ferencu v Ljubljano in tako sem prvič prišel v Slovenijo...

Mark Aarons mi pripoveduje, da mu je dr. Ferenc pokazal mojo knjigo Po sledovih črne roke. Znal je v slovenščini reči: črna roka.

Aarons je govoril tudi s Francškom Sajem, avtorjem knjige Belogardizem, prve knjige po vojni, ki je do korenin razgalila belogardiščno-četniško izdajstvo. Pa

Mark Aarons na pokopališču talcev v Begunjah 1980. leta. On je razkrinjal več vojnih zločincev v Avstraliji

še z mnogimi drugimi. Oborožen z mnogimi podatki o domobransko-četniških zločinah nad svojimi sorojaki, celo nad sorodniki, se je vrnil v Avstralijo.

»Uporabil sem izvlečke iz intervjuja z Urbančičem in njegove trditve v enoinpolurni oddaji ovrgel z dokazi in znanjem, ki sem si ga nabral v Sloveniji. Oddaja je tako močno odjeknila, da so o njej poročali skoraj vsi avstralski časopisi. Urbančiča sem razkrinjal in moral je zapustiti položaj načelnika sveta narodnostnih manjšin liberalne stranke. To je bila velika zmaga resnice.«

Prispeli smo v Moste pri Žirovnici. Pripovedujem mu, kako so junija 1942. leta borci Cankarjevega bataljona uničili železniški in cestni most. V knjigi Beg z morišča mu pokažem sliko treh visokih nemških policijskih generalov, ki so si prišli na ta

kraj ogledat razdejanje. Pa o maščevanju, ki je sledilo akciji. Pokažem mu, kje je čez zid skočil eden od talcev in pobegnil. Zmaje z glavo, slika, piše... Take zgodovine Avstralija nima, zato jo tudi težko razume, pravi.

Odpravimo se v Muzej talcev v Begunje. Grozno, neverjetno. Kažem mu zapise zapornikov na stenah. Pripovedujem mu o streljanju 45 talcev na Hrušici, 50 v Bistrici pri Naklem, 51 v Črni pri Kamniku. O požigu vasi Koreno in Hrastnik v domžalski občini, Gradišču v kamniški in Kokri v kranjski občini. Moške so postrelili in vrgli v plamene gorečih domačij, družine izgnali v taborišča.

Iz Begunj se odpeljemo v Radovno, kjer je bilo tisto nedelje zborovanje aktivistov OF in borcev NOV. Vidim ga, kako pozorno poslušaja partizanske pesmi. Naročimo klobase in za vsakega kozarec vina, nato si ogledamo ruševine požgane Srednje Radovne. Dvajsetega septembra 1944. leta so esesovci požgali to vas in pomorili skoraj vse vaščane. V svoji hiši je pogorela Tončkova družina, razen gospodarja in njegovega sina Jožeta; gospodar je bil v času zločina daleč v gozdu, kjer je pripravljajl drva, sin pa pri partizanih, zgoreli so njegova mati, stara 74 let, žena, dve hčerki in trije sinovi: Primož je bil star šele 8 mesecev, Viktor 3, Vinko 5, Francka 10 in Helena 22 let. Pred zločinom se je v to hišo zatekla štiričlanska Konavčeva družina, ki je pogorela skupaj s Tončkovo.

Grozno! Aarons komaj verjame. Kako je mogoče, da

med vojno ljudje tako ponorijo?

Med vožnjo nazaj proti Ljubljani je Mark pripovedoval o zanj najbolj grozljivi zgodbi, ki jo je bral v nekem avstralskem časopisu. Gestapovci ukažejo Židu, da si mora izkopati grob. Ko je bila jama dovolj globoka, se je moral uleči. Nato ukažejo dvema Litvancema, da ga morata zasuti. Litvanca nočeta, zato gestapovci ukažejo Židu, naj pride ven, Litvanca pa sta morala v jamo. Zdaj so Židu ukazali, da ju mora zakopati. Žid prime za lopato in ju začne zasipavati. Ko sta bila Litvanca že pokrita z nekamne centimetri zemlje, ju gestapovci pokličejo ven. Zdaj je spet moral Žid v jamo, Litvanca pa ga zasuti. Ubogala sta.

Aaronsov zaključek je bil: to je primer, kaj vse so nacisti storili, da bi strli človekovo voljo.

Marka vprašam, če objavlja svoje dokumentarne oddaje pod svojim pravim ali izmišljenim imenom. Pod pravim, odgovori. Pove, da pozna veliko domobrancev, četnikov, ustašev.

Resno in malce smešno je gledati ustaše, kako pričakujejo potniške ladje v pristaniščih. Ko zvedo, da je na ladji večje število Jugoslovancev, kričijo: »Če ste Hrvatje, ste dobrodošli, če ste Jugoslovani, čuvajte se!«

Zvečer se ob soju obcestnih svetilk vrnemo v Ljubljano.

»Tako lepe dežele in tako gostoljubnih ljudi, kot je Slovenija in kot ste Slovenci, nisem srečal še nikjer na svetu,« je ob slovesu dejal Mark Aarons.

Jože Vidic

P. S. uredništva

Kmalu po tistem, ko nam je tovariš Vidic poslal ta prispevek, smo izvedeli, da je avstralska vlada že objavila seznam 70-tih vojnih zločincev iz raznih držav, ki živijo v Avstraliji. Med njimi je tudi ljubljanski domobranec Ljerk Urbančič

Tone Kikelj

Bosanski otroci v Sloveniji

V Jugoslaviji je bilo neposredno po vojni 1.231.000 neposkrbljenih otrok, med njimi 485.000 enostranskih in 88.000 obojestranskih sirot. Med najbolj prizadetimi je bila Bosna in Hercegovina s 30.000 sirotami, ki jih zaradi vojnega razdejanja ni mogla sama preživeti. Tako je prišlo do odločitve, da se del neposkrbljenih bosanskih otrok razmesti po drugih federalnih enotah. V Slovenijo (brez slovenskega Primorja) je na jesen 1945 prišlo 4.332 bosanskih otrok, ki so prezimili v mladinskih okrevališčih in v družinskem varstvu pri rejnikih.

Prihod bosanskih otrok v Slovenijo

Kolonizacija bosanskih otrok v Slovenijo se je pričela v drugi polovici oktobra 1945. Transporti otrok (približno po dva tedensko) so prihajali (do decembra), do sprejemnih baz v Mariboru in v Kamniku.

V Mariboru je bila sprejemna baza bosanskih otrok v prostorih tedanjega štaba za repatriacijo, v Novem bogoslovju. Del poslopja v Kamnici je bil namenjen zbirni bazi, del pa namestitvi osirotelih otrok.

Prva skupina, 618 bosanskih otrok, je prispela v bazo 26. oktobra 1945. V bazi so jih okopali in zdravniško pregledali ter trižirali. Ker so bili otroci brez obutve in slabo oblečeni, je ministrstvo za socialno politiko pri slovenski vladi naročilo sindikatom, da organizirajo delavnice za izdelavo otroške obleke in obutve.

Triaza in nastanitev otrok

Močno izčrpane in bolehe otroke so nastanili v mladinskih okrevališčih v Preddvoru in Gozd Martuljku; bolne v Bolnici za bosanske otroke (verjetno v Kamniku), ostale pa so razdelili po okrožjih in jih namestili pri družinah. V akciji Noben otrok

ne sme ostati neposkrbljen, ki se je pričela avgusta 1945 in je imela jugoslovanski značaj, so iskali družine, ki bi bile pripravljene sprejeti otroke v oskrbo. Otroke so lahko dobile le tiste družine, ki so bile dokazano opredeljene za NOB. Primernost posameznih družin so določale masovne organizacije (OF, AFŽ, ZMS in RK) na krajevnih sestankih.

Število bosanskih otrok v Sloveniji se je stalno spreminjalo. Največ jih je bilo decembra in januarja 1945/46, potem pa se je začelo zmanjševati, predvsem zaradi posamičnih odhodov in pobegov otrok. Sprva rejniki niso dobivali nikakršne odškodnine za vzdrževanje otrok. Prve rejnine so bile izplačane decembra 1945. Po podatkih iz nalogov za izplačilo rejnin z dne 13. 5. 1946 je bilo pri rejnikih naslednje število bosanskih otrok (po okrajih in brez slovenskega Primorja): v ljubljanskem okrožju 186, v Ljubljani 315, v celjskem okrožju 364, v novomeškem okrožju 637 in v mariborskem okrožju 837.

Vsega skupaj je bilo izplačanih 2.339 rejnin v zneskih od 600 do 1.400 din.

V ilustracijo, kako spremenljivo je bilo število rejencev, naj navedem, da je bilo decembra 1945 v mariborskem okrožju 1922, v novomeškem 710 in v ljubljanskem 355 rejencev.

Odnosi med rejniki in rejenci

Odnosi med rejniki in rejenci so bili po gojevani z razmerami tistega časa. Kolonizirani otroci so doživljali vojno v njeni najslabši izdaji, mnogi so ostali živi le po naključju, ko so se bogsigavedi kako izognili pokolom. Večinoma so bili obojestranske ali enostranske sirote, ali pa niso vedeli, če so njihovi starši živi.

V Slovenijo so bili poslani pod prisilo. Namesto pričakovane vrnitve na svoje do-

move in v znano okolje so se znašli v Sloveniji, v njim tujem okolju in z drugačnim jezikom. Mnogi so to doživljali kot krivico. Med vojno so zgubili starše, brate in sestre, po vojni pa so bili še »pregnani« s svojih domov.

Med koloniziranimi otroki so bili borci NOV, ki po vojni zaradi mladosti niso mogli ostati v oboroženih silah, drugi spet so bili več let v partizanih, ne sicer kot borci, saj zaradi zgodnjih otroških let to niso mogli biti, pač pa njihovi stalni spremljevalci. Bili so ponosni in pokončni in so veliko vedeli o ciljih NOB, zato se niso bili pripravljani podrežati odnosom, ki so po njihovem mnenju bili krivični. Nekateri med njimi so se skozi vojna leta preživljali sami, na pogoriščih in v petinah, v stalnem strahu pred pokoli. Zato so postali asocialni, nezaupljivi, popadljivi in nepadačni, odtujeni od ljudi. V tujem okolju so se še težje prilagodili.

Za mnoge otroke je bil žaljiv že prvi stik z rejniki. »Razstavili« so jih na javnem mestu in »razkazovali« bodočim rejnikom, ki so jih ogledovali in ocenjevali, predem so se odločili za »svojega« rejenca. Verjetno so to distribucijo otrok ponekod izvajali bolj diskretno in na primernejši način.

Rejniki so bili zakonci, ki so se prijavili, da bodo prevzeli enega ali več otrok v oskrbo. Sprva je bila oskrba brez nadomestila, decembra 1945 pa so se začele izplačevati rejnine.

Od rejnikov se je zahtevala moralno-politična neoporečnost, ki je bila verificirana na sestankih množičnih organizacij. Motivi rejnikov za sprejem otrok so bili različni, verjetno pa so bili najpogostejši naslednji:

- izguba lastnih otrok v vojni
- potreba po delovni sili
- izvrševanje državljanske dolžnosti

Pri rejnikih iz prve skupine so se med rejenci in rejniki razvile zelo trdne vezi, rejniki so postali rejencem novi - krušni starši. Te vezi so praviloma ostale trajne. Rejniki iz druge skupine so imeli z rejen-

ci konflikte. Na to je opozoril na primer socialno-zdravstveni odsek okrajnega LO Murska Sobota in naročil vsem krajevnim LO, naj prejk obiskovalke vodijo stalno evidenco o stanju koloniziranih otrok ter se pri delu povežejo z množičnimi organizacijami, ker »... smo obveščeni, da so ti otroci slabo oskrbovani in da nihče ne vodi pregleda o njihovem stanju. Otroci celo šole ne obiskujejo. Družine, pri katerih so otroci kolonizirani, jih nepravilno izrabljajo s prekomerno zaposlitvijo in večkrat jih dajo v najem celo drugim. Z otroki se slabo postopa, nihče se ne briga o higienskih prilikah, v katerih živijo. Zgodilo se je celo, da so družine, ki so sprejele obleko za te otroke, isto prodale, otroci pa so ostali slabo oblečeni. Vse to se je lahko dogajalo zato, ker se organi ljudske oblasti in masovne organizacije premalo zanimajo za stanje koloniziranih otrok in sploh ne posvečajo nikakršne pozornosti njihovim usodi« (dopis SZ odseka okrajnega LO Murska Sobota krajevnim LO št. 8855/1 z dne 17. 12. 1946).

O slabem ravnanju z rejniki v celjskem okrožju je z dopisom opozoril načelnik II. oddelka ministrstva za soc. politiko dne 18. 5. 1946: »... na vaše poročilo o evakuiranih Bosančkah št. 1313-IV/1 vam sporočamo, da je bilo 11 otrok skrajnje zapuščenih. So sicer zdravi, vendar se vidi, da so jih rejniki iz okolice Konjic izkoriščali. Obiskovalke otrok iz omenjenega okraja niso vršile svoje dolžnosti in pa tudi učiteljstvo ni posvetilo pozornosti tem otrokom...«

Otroke, s katerimi so rejniki slabo ravnali, so nastanili v poslopju nekdanjega zdravstvenega doma v Medvodah, kjer so imeli domsko oskrbo.

Čprav primeri slabega ravnanja z rejenci niso bili redki, so bili primeri izjemnega razumevanja in navezanosti med rejniki in rejenci veliko pogostejši. O tem pričajo številni pobezi otrok k rejnikom po repatriaciji, številne prošnje za posvojitve in prošnje za preložitve vrnitve otrok v rojstni kraj.

Moji spomini na decembrsko vstajo 1941

December 1941 je poleg julija najpomembnejši mesec v prvem letu našega osvobodilnega boja. Pomemben je zaradi množične vstaje proti okupatorju po vsej Gorenjski. Sredi meseca decembra 1941 se je vstaja najprej razplamtela na območju Jesenic, Bleda in Bohinja. Le nekaj dni pozneje je zajel plamen vstaje škofjeloško območje s Selško in Poljansko dolino. Glavnina Cankarjevega bataljona se je takrat nahajala na območju Poljanske doline. Čeprav je ta čas že precej odmaknjen, se ob 45. obletnici vendar še dobro spominjam nekaterih dogodkov iz tistih dni.

Prvi terenski aktivisti in borci Cankarjevega bataljona so se pojavili v naši vasi v drugi polovici leta 1941. Uporniki so najprej našli zaupanje in sodelovanje v naši hiši, pri Pivku v Kladju, a tudi pri Kovšaku v Kladju, pri Mrlaku v Žirovskem vrhu in pri Jožetu Peterneleu v Zaleški bajti v Žirovskem vrhu.

Organizatorji oborožene vstaje so se sestajali na teh domačijah in se prizadevno pripravljali za oboroženo vstajo. Terenski aktivisti in njihovi navdušeni privrženci z našega območja smo takrat opravljali številne naloge, ki so bile pomembne za oboroženo vstajo. Zbirali smo orožje in drug vojni material, ki je bil na razpolago na območju Žirovskega vrha v raznih skladiščih nekdanje jugoslovanske vojske. Opravljali smo obveščevalno službo, zlasti o oborožitvi, številu in pohodih okupatorjevih vojakov iz bližnjih postojank. Evidencialni smo okupatorjeve pomočnike izdajalce narodnoosvobodilnega gibanja. Naša naloga je bila tudi propaganda in skrb za prehrano ter varno nastanitev vseh organizatorjev osvobodilnega gibanja. Spominjam se, da smo imeli ilegalne sestanke zelo redno pri

aktivistu Jožetu Peterneleu v Zaleški bajti v Žirovskem vrhu. Pod kuhinjo v njegovi hiši smo zgradili idealen bunker, ki je bil velikega pomena za takratne ilegalce. Vhod v ta bunker je bil v podu ob štedilniku, iz bunkerja pa je vodil rov, po katerem je bilo

Poldka Kržišnik

možno priti v gozd. Na te sestanke so skoraj redno prihajali Pavel Inglič-Bar, Jakob Flego, Anton Nartnik, Vinko Oblak, Rudolf Robnik in tudi nekateri drugi člani škofjeloške odbora OF. Iz tistih dni se sveže spominjam diverzije, ki smo jo opravili mladinci iz vasi Kladje pod vodstvom prvoborca Pavla Ingliča-Bara. Skupina mla-

dincev, ki so jo sestavljali: Poldka in Alojz Kržišnik ter Janko Jurca, smo v noči z 18. na 19. december 1941. požgali most preko Sore na Trebiji. Ta most je bil za okupatorje izredno pomemben komunikacijski objekt za prevoze na razdalji Škofja Loka–Žiri. Za to akcijo smo priskrbeli večjo količino bencina in petroleja, ki smo ga prinesli v kantah do mostu na Trebiji. Pri bližnji hiši, t. j. pri Juriju v Boštu, smo vzeli približno 50 butaric in smo jih eno poleg druge položili na obe strani mostu. Potem smo butarice polili z gorilno tekočino in zažgali. To delo smo opravili pod »strokov-

Alojz Kržišnik

nim vodstvom» Pavla Ingliča-Bara. Zažgani most smo potem stražili, dokler ni do kraja pogorel.

V mesecu decembru 1941 je bilo od Gabrka do Žirov opravljenih še več takih in podobnih akcij in diverzij. Borci Cankarjevega bataljona so vdrlili na orožniško postajo v Poljanah, imeli slavno bitko z Nemci pri Rovtih

Janko Jurca-Simon

pod Mladim vrhom, vdrlili v nemške zapore v Škofji Loki in osvobodili aktivista Franca in Jožeta Kavčiča. Požganih je bilo več mostov na območju Poljanske doline. Zaradi teh diverzij so okupatorji razglasili obsedno stanje. Sledile so množične aretacije, izseljevanje, zapiranje in streljanje talcev. Na delu so bili domači izdajalci, ki so veliko pripomogli k množičnim aretacijam. Nemški telefoni so zvonili, klicali k preplahu in okupatorski voditelji so bili vznemirjeni. V Poljansko dolino so začeli dovažati močne okrepitve z namenom, da bi zatrli osvobodilno gibanje.

Toda vstaja se je širila. Za silo oboroženi ljudje so se zbirali in odhajali v gozdove. Odpor proti okupatorju so ljudje izražali na različne načine. Kmetje so dajali živila in zalogo hrane, iz skrivališč so aktivisti prinašali orožje in strelivo in število upornikov se je, ne glede na versko pripadnost, vsak dan večalo.

Pavle Inglič-Bar

Množična oborožena vstaja na našem območju se je začela 23. decembra 1941. Zborni mesto za odhod v partizane je bilo v Kladu določeno pri Kovšaku in pri Pivku, v Žirovskem vrhu pa na Javorcu. Spominjam se, da se nas je tistega mrzlega zimskega večera na zbornih mestih v Kladju zbralo okrog 40 prostovoljcev iz vasi Kladja, Fužin, Sovodnja, Stare Oselice, Trebije, Hovbov in Podgore. Nekateri smo prinesli s seboj tudi orožje in nekaj suhe hrane. Iz Kladja je skupina krenila mimo Borovnjaka in Zalešana na zborni mesto v Žirovski vrh na Javorcu. Tu so se pridružili še prostovoljci iz območja Žirov in Gorenje vasi. Pod vodstvom Vinka Oblaka, Rudolfa Robnika in Pavla Ingliča so neoboroženim fantom razdelili precej orožja in streliva. Prostovoljci so se tako pripravili in uredili za odhod proti Pasji ravni z namenom, da bi se priklučili v Cankarjev bataljon. Naj omenim, da je Cankar-

jev bataljon ob znani Poljanski vstaji po številu borcev naglo naraščal in v nekaj dneh se je število borcev potrojilo. Toda zaradi hudega nemškega pritiska, zaradi pomanjkanja orožja, hude zime in tudi zaradi nemške demagogije je precej novincev v tistih dneh odšlo domov. Le nekaj nad deset prostovoljcev iz naših vasi se je potem udeležilo hudih bojov Cankarjevega bataljona na Lavtarskem vrhu, na Pasji ravni in pozneje v legendarni bitki v Dražgošah.

To je le del mojih spominov na decembrsko vstajo v vasi Kladje in v bližnjih vaseh. Spominjam pa se še veliko dogodkov iz poznejših let našega osvobodilnega boja, zlasti požiga domačije Zalešan in Borovnjak v Žirovskem vrhu in zaslug aktivista in prvoborca Jožeta Peternele, ki je 24. oktobra 1942 padel pod streli nemških orožnikov v bližini domačije »Javorč« na Žirovskem vrhu.

Janko Jurca-Simon

Ivan Jan

Decembrska vstaja

Ob 45-letnici vznemirljivih dogodkov na Gorenjskem

(nadaljevanje)

Slovenski poročevalec je 15. decembra 1941, kot posledico pretirano optimističnih poročil, prinesel tudi naslednje: »V Škofji Loki je že nekaj vojakov pobegnilo... Vedno večje število vojakov se trudi priti v stike s civilnim prebivalstvom zaradi civilnih oblek, pripravljeni pa so dajati tudi različne informacije.«

Res so se Luksemburžani upirali opravljati nasilna dejanja in niso hoteli pozdravljati s hitlerjevskim dvigom roke, vendar pa razmere še niso bile take (vojna je bila dejansko šele na začetku), da bi kak vojak pobegnil iz nemške vojske ali iskal civilno obleko, kar je tipično tik pred razsulo kake vojske ali države. Med naštetimi drži le naslednje: niso bili le pripravljeni, dajali so tudi različne informacije. Zaradi takih netočnosti se je potem tudi osrednje vodstvo predajalo optimizmu in temu ustrežni so bili tudi posamezni preuranjeni napotki. Tako se dogaja, če so vodstva preveč oddaljena od terena, zveže pa slabe.) Zaradi predvidene nevar-

nosti izganjanja prebivalstva iz Poljanske doline in ker je bila pripravljenost za OF in upor zelo razvita, bo glavnina Cankarjevega bataljona v najkrajšem času odšla tja in s tem težišče vstaje prenesla v to dolino.

Tudi v zgornjem delu Gorenjske naj organizatorji vstaje pospešijo in okrepijo mobilizacijo. S tem ciljem bo iz Cankarjevega bataljona poslana tja manjša skupina borcev. Z mobilizacijo naj bi začeli tudi pod Krvavcem.

Zaradi vse hujše zime in vse večjih razdalj med organizatorji vstaje in med novimi partizanskimi enotami bodo zveze še bolj otežene, zato bodo le-te tekale tudi po dolini prek legalcev. Da bi bil okupator presenečen, je treba z akcijami začeti v vseh krajih hkrati. Čas začetka bo še sporočen.

Ko so se organizatorji dogovorili o raznih podrobnostih in skušali pojasniti nejasnosti, so vsi navzoči tako nanizane naloge navdušeno podprli. Kolikor je bilo mogoče, je še vsakdo dobil ustrežna navodila o načinu mobilizacije in ustanavljanju

novih partizanskih enot, kajti vse je bilo novo, neznano in kljub vznemirjenosti povsem negotovo.

Maks Krmelj je o koncu teh napotkov, pri katerih sta sodelovala tudi Gregorčič in Kebe, zapisala

»... OD danes (tako je po Krmelju govoril Žagar) pozivamo ljudstvo Gorenjske k upor. Vodilna mesta so vam dodeljena, kakor jih zahtevata čas in delo. Mi se sedaj razhajamo vsak na svoj teren z jasno postavljeno nalogo. Dolžnost je, da jo pošteno opravimo.«

Organizatorji so res takoj zatem odšli vsak na svoj teren.

Kaznovanje okupatorjevih sodelavcev 1. decembra

Že jesen 1941 je bila zelo hladna in 23. oktobra je že zapadlo precej snega, ki po hribih ni več skopnel. To pa je bilo zlasti za gorenjske partizane, kjer so zime še posebno hude, zelo neugodno. Vse je vedno bolj skrbelo, kako bodo prezimovali, kajti zdaj se je že pokazalo, da bo vojna trajala vse delj, kot se jim je nekako naivno zdelo v začetku, ko je bilo toplo poletje.

Na to vprašanje je odgovoril list »Slovenski partizan« številka 1, ki je tudi že v oktobru 1941 sporočal:

Prezimovali bomo po vaseh

Toda, je pisalo takoj v nadaljevanju, to bo mogoče le, če »bodo partizani zatrli denunciantstvo (podčrtal I. J.)«, kajti to je prvi pogoj.

»Pobijanje denunciantov je danes najučinkovitejša priprava za prezimovanje. S kaznovanjem teh narodnih izdajalcev se najhitreje krepi zaupanje ljudstva v nastajajočo ljudsko oblast.

Drugo pa je krepitev partizanskih vrst, zboljšanje njihove oborožitve, večanje njihove bojevitosti...«

Take ugotovitve so bile skladne tudi z dejstvi, da se je stara Jugoslavija »sesula v 12 dneh (zato), ker ni znala odkriti in zatreti pete kolone. Iz zloma Jugoslavije se slovenski narod mora učiti in znova učiti...«

Zato je bil boj tudi proti domačim, notranjim sovražnikom ena največjih moralnih dolžnosti slehernega narodno zavednega Slovenca. Odlok Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora o zaščiti slovenskega naroda je že 1. oktobra 1941 v osmih točkah (členih) dosti natančno govoril, kakšne ukrepe je treba izvajati proti narodnim škodljivcem ter kdo in zakaj zasluži kako kazen. In na prvo mesto so postavljeni denuncianti, ki jih je treba kaznovati s smrtjo!

Tudi o tem so govorili na posvetu pri Kocjanu. In ne le

govorili. Po zbranih podatkih je Cankarjev bataljon s svojimi skupinami med 1. in 2. decembrom 1941 z namenom, da bi vsaj delno »zatrli denunciantstvo«, v raznih krajih Gorenjske justiciral 10 okupatorjevih sodelavcev.

Tu naj omenim dvoje.

Prvič: v tem zgodnjem času upora, ko so organizacije OF šele nastajale, prav tako pa so bile partizanske čete še redke in maloštevilne, Cankarjev bataljon pa dejansko edina taka enota tedaj pri nas sploh, še ni bilo organizacij VOS. Zato so tudi justifikacije – drugače je bilo seveda v Ljubljani – izvajali borci iz partizanskih enot. S tem sta njihova odgovornost in pomembnost postajali še večji, hkrati pa tudi napori.

Drugič: ker smo do sedaj v raznih spisih navajali, da je bilo tedaj na Gorenjskem justificiranih 7, 8 ali 9 denunciantov, bodo tu zdaj naštetim poimenovali. Poročila, tako partizanska kot okupatorjeva tja do januarja 1942, niso navajala vseh, poročilo Landrata Kranj oz. Radovljica z dne 21. marca 1942 pa navaja vseh deset.

Poročilo poleg teh 10 ova-duhov poimenovali našteva še 29 drugih takih »nemško škodljivcev ter kdo in zakaj zasluži kako kazen. In na prvo mesto so postavljeni denuncianti, ki jih je treba kaznovati s smrtjo!

Tudi o tem so govorili na posvetu pri Kocjanu. In ne le

cev, ki so bili njihove oči, ušesa in dostikrat tudi kažipot. Prostor ne dopušča posameznih opisov tega žalostnega dogajanja, čigar posledice so bile strahotne. Od tod tudi začetki govorice, da je bilo na Gorenjskem vse izdano.

Že v prejšnjih poročilih okupatorjevi oblastniki pravijo, »da so bili umorjeni nemško-prijateljsko nastrojeni in tudi orožniški poročevalci.«

V nekem drugem podobnem poročilu pa orožniški komandant za Gorenjsko 7. januarja 1941 prav o teh justificiranih desetih navaja, da so bile v razdvojniškem in kranjskem okrožju ubite osebe,

»ki so se udeleževale kot tolmači ali konfidenti.«

Nacistični okupatorji so torej sami povedali, da so bili to ovađuhi iz domačih vrst in to so pokazali tudi njihovi nacistični pogrebi. Vsaka pomota ali celo krivica je torej izključena.

Ob tem pa se nam zaradi natančnosti vsiljuje misel tudi na priznanje o dobri obveščenosti partizanov. To pa hkrati tudi dokazuje, da so bili partizani s številnimi nitmi povezani z ljudmi, s sodelavci in zaupniki na terenu. Z odstranitvijo teh škodljivcev so partizani resnično izpolnjevali ljudsko voljo.

(se bo nadaljevalo)

Janez Lušina-Mali

Pot Gregorčičevega bataljona

Nadaljevanje

Reorganizacijo gorenjskih partizanskih enot so stare enote ob Novem letu 1943 v kratkem in dobro izvedle. Bataljon je kmalu zaživel, čeprav so čete delovale daleč druga od druge. Zima to leto ni bila tako huda kot leto poprej. Od februarja 1943 dalje večjega snega ni bilo, razen na Jelovici, Pokljuki in v višjih predelih. Sončne strani hribov so bile kopne. Tudi slabo opremljeni smo mogli živeti pod vedrim nebom. Bukovi gozdovi so bili polni suhega listja za ležišča. Gregorčičev bataljon sta do sredine februarja 1943 vodila komandant Franc Biček-Bruno in politični komisar Jože Krajc-Žakelj. Bataljon je razmišljal predvsem, kako naj izvede mobilizacije. Pri tem je prišlo tudi do različnih mnenj. Bili so pomisleki, koliko ljudi naj mobilizirajo. Ali samo na ožjem območju, ali na celotni Gorenjski? Treba je bilo misliti tudi na družine mobiliziranih. Ni bilo orožja – in bilo je sredi zime. Vse enote niso bile enako pripravljene za mobilizacijo. Teren še ni bil dovolj organiziran za zbiranje prostovoljcev in mobilizirancev. Štab odreda je imel pomisleke tudi ob popolni mobilizaciji. Spomini na množično Poljansko vstajo decembra 1941 in na mobilizacije v Bohinju, Zg. Savinjski dolini so bili še zelo živi, prav tako spomini na mobilizacije v

Ribnem in okolici leta 1942, ko so mnogi mobiliziranci zapustili partizanske enote. O mobilizacijski problematiki je politični komisar Gorenjskega odreda Vinko Hafner pisal obširno pismo CK KPS, kjer je obrazložil pogoje mobilizacije v januarju 1943. Vendar sta štab odreda in Pokrajinski komite KPS stalno opozarjala enote, naj več naredijo za mobilizacijo. Med prvimi, ki je mobilizacijo nekako izpeljal, je bil prav 1. bataljon Jožeta Gregorčiča. Potem, ko je Cankarjev bataljon sredi decembra 1942 pričel delovati po četah, je 1. četa nekaj časa taborila na Štedel vrhu nad vasjo Podlonk. Ob koncu leta 1942. in dalj časa v januarju 1943 je taborila na vrhu Jamniške gore ob skali Bela peč. Komandir čete je bil Ante Jukič-Mato, politični komisar pa Franc Kerč-Jozel. V četi je bilo okoli-50 borcev. Največ je bilo »Ljubljancev«. Zanesljivo so bili v njej: Mato, Jozel, Muki, Miško, Rado, Boris, Lado in drugi. Med Gorenjci je bil v četi stari partizan Maks – Maks Grilc iz Ribnega. Bil je v dražgoški bitki. Imel je rdečo brado, zato so mu rekli »Bradati«.

Oglarska bajta nad Belo pečjo, kjer je četa bivala, je bila premajhna za vse. Borci so si ležišče dokaj spretno zgradili pod smrekami. Tu je četa preživela Novo leto 1943. Po vaseh pod Jelovico

so rojeni v letih 1923 in 1924 že imeli pozive za nemško vojsko. Tiste dni okoli 12. januarja 1943 so v vse tri čete Gregorčičevega bataljona prišli prvi prostovoljci. Mnogi niso imeli možnosti. Posebno v večjih krajih in z nemškimi postojankami ni bilo dovolj prostovoljcev. Za partizane so se predvsem oddalčali fantje iz vasi pod Jelovico in iz Selške doline. Le malo jih je prišlo iz Kranja, Radovljice in drugih večjih krajev. V letu 1943 in posebej 1944 so mnogi zapustili nemško vojsko in se priključili enotam NOV. Spomladi 1943 je odšlo v nemško vojsko okoli 7.200 fantov iz Gorenjskega.

Borci Gregorčičevega bataljona tistim iz mest ali krajev z nemškimi postojankami, kjer ni bilo partizanskega vpliva, niso zamerili, da so odšli v nemško vojsko. Jezili so se na tiste, ki so se odzvali nemški mobilizaciji iz vasi pod Jelovico, Selške doline, Bohinja in okolice Bleda. Znan pa je primer iz Železnikov, s katerim je nastal pregovor 100 Železnikarjev je odšlo v partizane, a samo eden v nemško vojsko.

Po 12. januarju 1943 je v 1. četo prišla skupina fantov iz vasi Rovte, Poljšica, Jamnik, Nemilje in Podblica. Po nekaj dnevih je iz čete dezertiral novinec iz vasi Podblica. Spoznal je težke pogoje življenja na zasneženi Jelovici, obupal in pobegnil. Zaradi

varnosti se je četa premaknila v globino Jelovice. Pobeгли ni izdal taborišča, zato se je četa vrnila in taborila spet ob Beli peči.

21. januarja 1943 je četa ustrelila nemškega učitelja v Zgornji Besnici. To je bil Hans Turm, kočevski Nemec, in je poučeval na osnovni šoli v Besnici. Bil je velik nemčur. Oborožen je bil s pištolo in je hudo ponemčeval otroke. 22. januarja 1943 so za povračilo Nemci v Zgornji Besnici ustrelili sedem talcev. Trupla ustreljenih so v svarilo ležala ves dan tam. Nemški učitelj je vohunil. Odkril je, da neka partizanska enota tabori vrhu Bele peči nad Podblico. Tiste dni sta 1. četo obiskala Franc Biček in Jože Krajc. Z njima je bil tudi namestnik odrednega komandanta Stane Kersnik in kurir Janez Lušina.

23. januarja 1943 je nemška policijska enota iz Kranja skupaj z raztrganci z Brezije prišla v vas Jamnik. Stražar vrhu Bele peči je opazil kolono, ki se je vila po polju pod Nemiljami. Četa je bila takoj pripravljena. Snežne sledi na vhodu v taborišče je zabilala skupina borcev tako, da je s smrek stresla sneg na gaz. Nemci in raztrganci so prenočili v vasi Jamnik. Prihod nemške kolone sta odkrila tudi kurirja Mali in Štefan, ki sta odšla proti Kropi.

Noč s 23. na 24. januarja je bila jasna in hladna. Še pred dnem je četa odšla v засedo na križišče poti Pri Lužci nad Jamnikom. Nad Kamniškimi planinami se je porajal dan, v gozdu je bilo še temno. Tudi nemška enota z raz-

trganci je zgodaj odšla proti Jelovici. Tiho so prišli do zasede. Na križišču poti je vodja nemške enote pregledoval zemljevid. Tedaj je počilo. Nemci so hitro bili v zaklonih in so odgovorili z orožjem. Puške in strojnice so regljale. Pri tem je padel samo en policist in pet jih je bilo ranjenih. V zasedi sta se najbolj izkazala mitraljezec Boris in njegov pomočnik Štefan, oba »Ljubljancev«. Sovražnikova enota se je umaknila v vas Jamnik, partizanska četa pa na Jelovico. Po napadu se je 1. četa umaknila z Jelovice in prešla v gozdove pod Dražgošami. Taborila je nad Zasodlovcem. Za tabor so vedeli Andrejkovi otroci iz Dražgoš, predvsem 15-letni Rudi, ki je četo sproti obveščal o vsem, kar bi bilo nevarno. Taborišče ni bilo na primernem kraju. Nad njim in pod njim so vodila pomembnejša pota, po katerih je hodil tudi sovražnik v hajkah. V tem taboru je četa sprejela novo skupino prostovoljcev iz bližnjih vasi. Posebnost je bila to, da je prišla v partizane cela Kališnikarjeva družina iz Dražgoš. Prišli so iz vasi Podlonk, kjer so prebivali po uničenju Dražgoš. V družini so bili: oče Jaka, star nad 60 let, in sinovi: Polde, Konrad, Jože, Jernej, Peter in Jaka. Sedem partizanov iz ene družine, je rad ponavljal Žakelj. Kmalu bo svoboda, je pribil na koncu. Nad Zasodlovcem je četa taborila do prvih dni februarja 1943. Potem se je premaknila v hrib Mladi vrh pri Jamniku. Taborila naj bi v plitvem krožniku podobni dolini vrhu griča. Iz taborišča je četa

noč za nočjo odhajala mobilizirat nove borce od Kroke do Besnice. Zmaga Rdeče armade pri Stalingradu je močno odmevala po vaseh v četi. Bataljonski kurir je že od novembra 1942 prinašal četi radijska poročila o dogajanjih na svetovnih bojiščih. Ves vesel pa je nekega dne v decembru 1942 četi poročal, da je slišal radio Svobodne Jugoslavije. Poslušal ga je pri Čačmanovem Lenartu v Kropi. Čačmanovega so Nemci kmalu odkrili in ga kot talca ustrelili pri Medvodah.

16. februarja 1943 je del čete proti večeru odšel proti Podnartu. Njena naloga je bila, da napade in razoroži vaško stražo, ki je redno prihajala iz Podnarta na Ovsiše. Zaseda je bila za pokopališkim zidom na Ovsišah. S četo je bil tudi Stane Kersnik, namestnik komandanta odreda. Več ur so borci ležali za pokopališkim zidom. Postalo je hladno in ker sovražnika ni bilo, so odšli proti hiši z imenom »Porta«. Mimo čete je prišel neznanec. Na vprašanje, ali so v »Porti« Nemci, je odgovoril, da jih ni. Četa je bila že na travniku pred »Porto«, kjer pa so bili skriti Nemci. Pripravili so se in ob pravem času udarili. Takoj so padli trije borci: Franc Lotrič, Franc Šolar in Alojz Cotman. Izgubljena je bila lahka strojnica. Danes na spominskem obeležju v vasi Ovsiše piše, da so tu padli 16. februarja 1943 trije borci iz 1. čete bataljona »Simona Gregorčiča«. Bili pa so iz čete 1. bataljona Jožeta Gregorčiča!

(se bo nadaljevalo)

SLOVENIJALES

lesna
industrija
Idrija

65280 Idrija, Jugoslavija, p. p. 88

telefon: (065) 76-010 • telegram: Lesna industrija Idrija

TOZD Pohištvo Spodnja Idrija

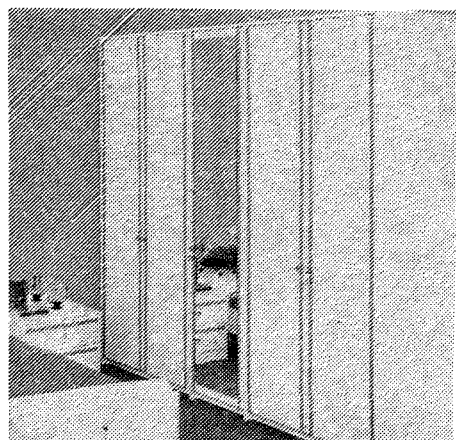
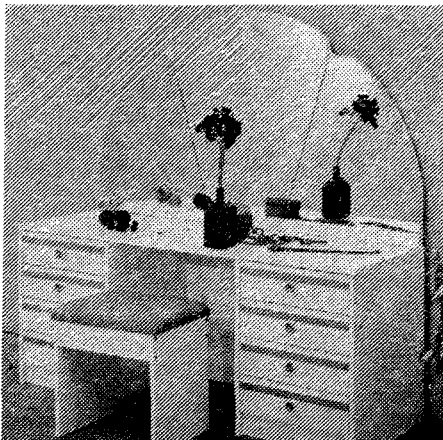
telefon: (065) 76-010

TOZD Masivno pohištvo
Cerkno

telefon: (065) 75-020

TOZD Žaga Godovič

telefon: (065) 78-015

Alojz Zidar

Med grškimi rodoljubi

Nekatere ne bodo nikoli več obnovljene, ker so bile zrušene z zemljo. To so bili v glavnem »odgovori« na naše akcije, niso pa se zavedali, da so vaščani tako povezani z nami. V tem boju sta se udarila dva svetova, dve sili. Prva je črpala moč predvsem iz grškega duha svobode in napredka, druga iz nasilja in potrebe po oblasti kot edinega cilja in možnosti obstoja. Požigali in ubijali so v tuji hiši. Zato so prebivalci bežali v hribe in se vključevali v ELAS. Tudi brezbrizneži, ki so lagodno živeli v svojem izobilju, so bili materialno in moralno prizadeti. Njihova življenja so bila v nevarnosti in tako so se nam pridružili tudi ti.

Tedaj smo imeli močno, in dobro organizirano vojsko, le orožja ni bilo dovolj. Tudi poti v hribe so bile znosne. Okupatorji so vsakega gledali kot sovražnika »Andartes« ali komunista, ki ga je bilo treba fizično uničiti. Vsak grški rodoljub, ki je bil preganjan pa se je sedaj maščeval. V hribih in v mestu je bil vsakdo bojevnik, ne glede na starost. V hribih Pindo so organizirali baze, kjer je bilo takomenovano varstvo za begunce. Tudi take, ki niso bile »Andartes«, so zaščitili; kljub veliki revščini so uspeli obvladati lakoto, nalezljive bolezni in drugo. Kljubovali so vsemu in ohranili svoj ponos.

Tiste čase je bila grška vojska ELAS v defenzivi. Težko so pričakovali dan kapitulacije Italije. Bili so prepričani, da je po izkrcanju zaveznikov na Siciliji italijanska vojska moralno, materialno in politično že kapitulirala. Zato je ELAS dajal navodila, kako naj se obnaša EAM na terenu in kako naj z njimi ravna ELAS. V tem smislu so vsem dajali točna navodila. ELAS »Andartes« pa so izvajali razne premike na bolj primerna mesta za razorožitev italijanske vojske. Zakaj je bil ELAS tako pozoren na to, je bilo čisto razumljivo. Imeli so veliko vojske brez orožja, do oblasti pa bi se lahko dokopali samo z orožjem. Na vsak način so hoteli preprečiti, da bi prišlo orožje poražene italijanske vojske v roke zervistom in v tem duhu so bile tudi dane direktive EAM-u in ELAS-u.

Že v poletju 1943 so italijanske enote bile v pozicijski vojni in so začele kopati rove, strelske jarke in bunkerje. Tone in tone bodeče žice so razpeli okoli stacioniranih enot in vojašnic. Ustanovili so širok mrtev pas med civilnim prebivalstvom in vojsko. Italijani so se utrdili in

zaprli kot v starih časih v grajske trdnjave. Ob vsakem najmanjšem sumu ali senci, ki so jo videli v temnih nočeh, se jim je zdelo, da napadajo »banditi«. Zato so začeli streljati z mitraljezi in metati bombe, nakar so z osvetljevanjem okolice ugotovili, da ni nikogar. Edino, kar so od sovražnika našli, je bil razmesarjeni pes ali mačka, ki so bili navadno žrtve teh strahov pred banditi. Vseeno so bili prepričani, da so odgnali sovražnika, ki je imel namen, da jih napade. Da se ne bi ponovno vračali, so podnevi takoj stopili v akcijo. Šli so po vaseh, da jih oropajo, bombardirajo, zažgejo, da bi uničili »banditske« baze. Le tako so bili prepričani, da bodo imeli poslej mir pred sovražnikom. Ali tega miru ni bilo, saj je bil strah večji od nočnega spanja. Sem in tja se je kak klateški pes ali mačka približal žicam, ki so bile opremljene z alarmnimi napravami. Duh po hrani je namreč živali privabljal v njihovo trdnjavo in igra se je ponovila. Ko smo bili na hri-

Otroci – žrtve lakote

bovju Ossa mi je neki Grk pripovedoval, kako so Italijani ves dan s topniškim ognjem obstreljevali neko vas, kjer pa »Andartes« ni bilo, saj so se že prej umaknili v hribe. Starčki in otroci z ženami so zbežali v cerkev, ki je bila na robu vasi, z upanjem, da na cerkev ne bodo streljali. To so storili zato, ker je bila vas obkoljena in je bil vsak drug zaklon nemoogoč. Italijansko topništvo je

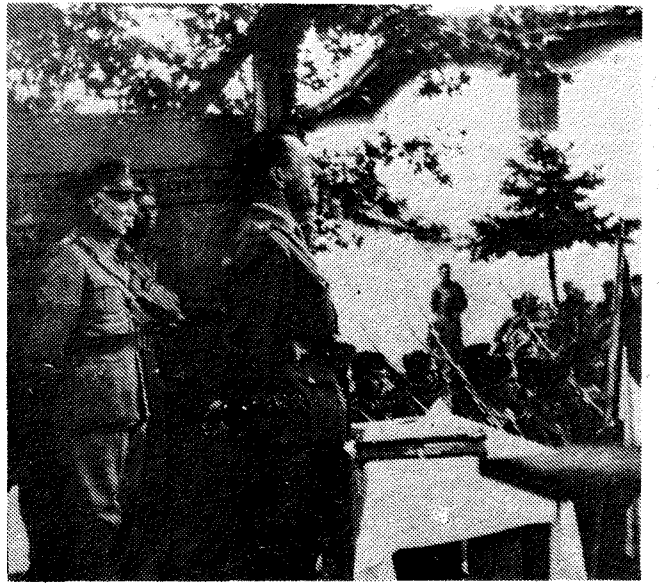
streljalo tudi na cerkev in tu je umrlo večji del otrok, žena in starčkov. Ko je štab ELAS dobil poročilo o tem dejanju, so iskali pravega krivca. Zvedeli so, da je za to početje odgovoren neki kapitan. Glavni štab ELAS je imel posebno enoto izbranih fantov, ki so jih imenovali »Kufie mavra« – črne baretke. Bili so vojaki Arisa in Sarafisa, vrsta specialnih enot, ki je imela posebna pooblastila, in neke vrste policija. Bili so odgovorni samo glavnemu štabu ELAS. Ti fantje so bili tudi glavna, osebna straža vrhovnih komandantov. Med grškimi »Andartes« se je o njih mnogo govorilo. Kamorkoli so prišli, so pustili za seboj čistino, bili so kot legenda. Bili so slavni tudi po akcijah, ki so jih izvajali proti okupatorju. Njihovo herojstvo je bilo skoraj fanatično pri izvrševanju ukazov, ki so jih dobili od Arisa ali Sarafisa; ni bilo naloge, ki je ne bi mogli izvršiti. Aris jim je dal nalog, da dobijo tega italijanskega kapitana živega, da bi ga za nečloveško ubijanje otrok in starčkov kaznovali. Takoj so se podali na lov za tem kapitanom italijanskega topništva. Bil je v svoji vojaški trdnjavi; vsako popoldne je jezdil znotraj

ča človek, ki ima kamnito srce.

Kapitulacija Italije je Italijane zelo zmedla. Bili so takoj brez komande, saj v primeru kapitulacije niso imeli nobenega načrta. Nad tem pa ni bil presenečen štab ELAS-a, ki je pravi čas vse organiziral. Sedaj so »Andartes« postopali po direktivah, ki so jih dobili že prej od svojih komandantov.

Iz hribov smo se podali v vas Verdikouisa. Le-ta je bila v ospredju pokrajine, nadzorovali pa so jo ELAS-ovci. Od tam se širi ozemlje kakih sto kilometrov v notranjost hribov verige Pinda; ob njenem vznožju se nahaja plodna ravnica Tesalije. Iz Verdikouisa se v daljavi vidi malo mestece Alason. Ob njem teče reka in vijugasta cesta, po kateri so šle kolone nemških kamionov, ki so vozili proti Jugoslaviji. Šli so počasi, v presledkih po vojaškem pravilu. Zdelo in govorilo se je, da v teh dneh septembra 1943 tudi Nemci odhajajo iz Grčije in da je svoboda blizu. Nemci pa so se mrzlično pripravljali, da bi z nenadnim udarcem razorožili Italijane. Videč zmedo v italijanski komandi niso takoj reagirali in jih razorožili, pač pa so uporabili svoje tolmače in agente.

Mene so uporabili kot tolmača Grki. Za njih sem bil »Serbo«, njihov zaveznik v vseh vojnah, ki jih je Grčija bila za svojo neodvisnost in svobodo. Serbo je bil za njih vedno velik prijatelj in zaveznik v težkih časih. In tako so povsod tudi meni izkazovali veliko spoštovanje in prijateljstvo. Moja grščina je

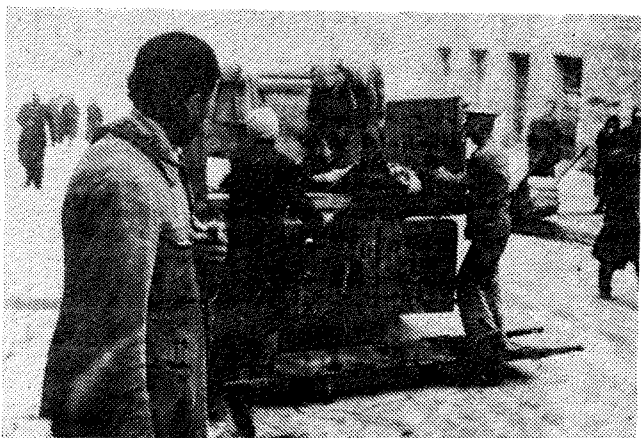

Govori komandant Safaris

so bili navzoči tudi vojaki, ki so kar trepetali od strahu. »Kapitanos« jim je obljubljal, da jim bodo zavarovali hrano in svobodo v hribih, vse dokler ne pridejo zavezniki. Pri tem bi jim predali vsa skladišča, topove in vse orožje. Ker vojaki orožja ne potrebujejo, ga bodo pustili samo oficirjem. Kapitan italijanske topniške enote si je brisal solze in govoril svojim vojakom: »Dosedaj smo se borili proti tem ciganom in zdaj naj jim položimo orožje.« Vprašal jih je, kaj naj stori. Vsi so bili za to, da pristanejo na predlog kapitana »Andartes«, ker druge izbire nimajo; poleg tega jih je bilo strah, ko so slišali besedo »tedesco«. Kapitan jih je pozival na strnjeno disciplino in red ter podal roko kapitanu »Andartes« v znak, da je pristal na predlog. Prosil ga je, naj drži besedo, ker

bilo, da so s svojo odločitvijo zadovoljni.

Drugi dan smo se v vasi Makrinica spoprijeli z Nemci. Verjetno so izvedeli za predajo italijanske topniške enote in so nas hoteli preprečiti ter Italijane kaznovati za izdajstvo. Toda bili so prepozni, kajti še isto noč je vse izginilo daleč v hribe. Zadrževali smo Nemce vse do večera, zvečer pa smo tudi mi izginili proti hribovju Ossa, ki stoji kot predstraža Pinda. Razsulo italijanske vojske je bilo katastrofalno. Tista armada, ki je stražila in požigala po Grčiji, se je razbežala po planinah, kjer je bila razorožena in prepuščena sama sebi. Italijanski oficirji so prepustili vojake njihovi usodi in so izginili. V glavnem so se priključili Nemcem. Tako so italijanski vojaki po malem razumeli, da se morajo sami odločiti. Bili so

Nakladanje na kamione od glada pomrlih po grških ulicah

Elektra

specializirano trgovsko izvoz
tehničnim materialom
LJUBLJANA, Titova 40

Poštni predal: 40 – Telefon: 1
Telefon: 342-481 – Telegram
Telex: 311-57 Elnab Ljubljana

Prebrali smo za vas...

...kar je o Primožu Trubarju napisal
Jože Javoršek

V knjigi, ki je izšla v zbirki Znameniti Slovenci

Ta zbirka, ki jo izdaja Partizanska knjiga in katere urednik je Josip Vidmar, se je s svojimi dosedanjimi predstavitvami velikanov slovenskega duha in umetnosti že povsem določno uvrstila med velika dejanja sedanega rodu varuhov in povzdigovalcev naše nacionalne dediščine. In ne samo z namenom, da bi ponavljala in zaokroževala že znano o velikanih na težki, a častni slovenski zgodovinski poti, pač pa predvsem z željo, da bi razgrinjala nova spoznanja in dajala nove, trdnješe poudarke vsemu tistemu, kar je bilo in ostaja v njihovih dejanjih zaresnega spoštovanja in občudovanja vredno.

Takšna in s takšnimi nameni napisana je tudi Javorškova knjiga, ki je ob lanskim štiristoletnici smrti na novo

osvetlila in ožarila Trubarjevo ustvarjalno življenje ter njegov predani boj za slovensko besedo, za odrešitev in vzpon vsega, kar je zdravega v duhu in biti njegovega »lubega« slovenstva, za vstop njegovega naroda v občestvo tedanjih progresivnih prizadevanj in gibanj na evropskih tleh.

Na zavihku svoje vseskozi zanimive, pregledne, odprto in dramatično napisane in po Javorškovo tudi izjemno lepo berljive biografske študije, si avtor zastavi vprašanje o tem, zakaj se je pravzaprav lotil te knjige – »nevednik in neizkušenec v literarnih vedah«. In si je na zastavljeno vprašanje tudi povsem nedvoumno odgovoril: »Čedalje bolj nam postaja očitno, da je Trubar temeljni del slovenske zavesti, ki jo plemeniti predvsem s tistimi

vrlinami, ki so tej zavesti zmeraj primanjkovali, a to so močnatost, upornost, premočrtost, samozavest, nenehna ustvarjalnost in politična bistrovost...«

Sicer pa o tem avtorjem jasnem namenu zgovorno pričajo vsa biografska in bibliografska poglavja, vpeta med 250 strani knjige, ki je tudi sama dragocen prispevek k vsemu siceršnjemu aktualnemu razmišljanju o slovenstvu kot celoti in o liku Primoža Trubarja kot osebnosti. Ta je s svojo mogočno voljo, razgledanostjo, z mnogoterimi sposobnostmi in ne nazadnje z ljubeznijo, tisto odločilno energijo, iz katere poganjajo vsa odločilna gibanja in vsi veliki zgodovinski premiki, odločilno trasil nadalnja pota slovenstva.

Javoršek nam je podrobno

Bard lucundus – Primož Trubar (1886)

in s strastjo argumentirane dokazovanje popisal vso Trubarjevo življenjsko pot, predvsem njen smisel in njena stremjenja, katerih uresničevanje je terjalo nič koliko dramatičnih tveganj in zares hudih človeških preizkušenj, iz katerih pa je naš veliki pridigar, bojevnik zoper skaženi režim tedanje papeške cerkve, preganjani superintendant slovenskega protestantstva in predvsem pisec, pobudnik, organizator, založnik prvih sloven-

skih knjig vsemu navkljub izšel kot tragično povečani moralni zmagovalac. Ves ta popis, zastavljen sicer kot biografski in literarno-zgodovinski povzetek, opremljen s citati iz pomembnejših študij, obravnava Trubarjeve dediščine – s katerimi Javoršek, po potrebi, tudi polemizira, se bere pravzaprav kot napet roman, ali vsaj kot priprava nanj: zelo otipljiv se nam ob prebiranju teh Trubarjevih mučnih zgodb v tedanjih socialnih in nacionalnih in ideološko-religioznih in predvsem moralnih razmerjih začenja videvati veliki romansirani tekst, ki bi na novo osvetlil mrakobno podobo tistih časov (prvi poskus je že opravila njega dni Mimi Malenšek s Plamenico), obenem pa se nam s še tolikanj bolj zastrtimi vtisi vrača v zavest spomin na nedavno gledano televizijsko predstavitev Heretikove usode, ki nas ne po svoji vsebinski ne po izvedbeno-dramaturški plati ni zadovoljila.

Problem Trubarjevih stremljenj in stisk je namreč skrhala zgolj in samo na njegovo preganjanje s strani škofovskih oblastnikov. šir-

ših dimenzij, zlasti dimenzij zgodovinsko prebujajočega se naroda in njegovih malostevilnih, a prodornih intelektualnih potenc pa se ni oprijela, kot bi se jih bila po vsej logiki morala, če naj bi nam bila razkrivala globljo in pravo resnico o stvareh.

Javorškova knjiga je to poslanstvo opravila. Opravila ga je celo veliko bolj kot vsi vnanji poudarki ob sami Trubarjevi proslavi, ki si je v letu 1986 prizadevala »spremeniti mišljenje o človeku, ki nas je vse skupaj usodno krstil s slovensko pisano besedo, hkrati pa zastavil značaj našega slovstva, ki naj bi bilo razumno, bojevito in svetovljansko«, kot konča svoj izrazito protrubarjevski in Trubarja povečujoči zapis Jože Javoršek. Trubar je zdaj pred nami precej drugačen, kot smo si ga predstavljali iz došedanjih prebiranj, vključno s televizijsko-filmsko ponazoritvijo.

Kolikšnega pomena bi bilo, ko bi si Slovenci, iščoč prave razsežnosti svoje identitete, Javorškovo knjigo zares prebirali in se prepajali z njenim duhom!

V. K.

Književniki – udeleženci NOB

Anton Ingolič

Ob 80-letnici rojstva

Ime Antona Ingoliča je v slovenski književnosti tako trdno zasidrano, da skorajda ni Slovence, ki ga ne bi poznal in prebral vsaj eno njegovo knjigo. Kajti Ingolič je pisatelj, ki piše za svoje bralce, izrazit pripovednik, fabulist, ki jemlje motive iz resničnega življenja, a jih preoblikuje po svoje, vendar tako kakor, da se je vse tisto, kar je zapisal, zgodilo v resnici. In tako literaturo imajo bralci najraje.

Rodil se je pred osemdesetimi leti: 5. januarja 1907 v Spodnji Polskavi pri Pragerskem. Po maturi na mariborski realki je študiral v Parizu in Ljubljani, kjer je diplomiral na slavistiki leta 1931. Po skoraj poldrugem letu brezposelnosti je služboval kot profesor na ptujski gimnaziji do okupacije. Junija 1941 so ga Nemci z družino izgnali v Srbijo, kjer je živel v raznih krajih, najdlje v Čupriji, kjer je poučeval na gimnaziji, delal med slovenskimi izgnanci in bil povezan z narodnoosvobodilnim bojem.

Anton Slodnjak je zapisal, da je bila prisilna preselitev v Srbijo nadvse pomemben dogodek v Ingoličevem zasebnem, še bolj pa v pisateljskem življenju.

V izgnanstvu je napisal mladinsko tridejanko »Mirjana«, ki je doživela uprizoritev na čuprijski gimnaziji. Uprizorili so jo dijaki v Čupriji in Paračinu. Igro je jezikovno priredila profesorica Julka Trpinac, ki je raje napravila samomor, kakor da bi imela po ukazu ravnatelja gimnazije protikomunistično predavanje. Režiral jo je profesor Mihajlo Štepanović, ki so ga nato četniki zvično zvabili v sosednji vas na slavo in ga zaklali. Mira Alečković, tedaj dijakinja beograjske gimnazije, ki je prihajala v Čuprijo na obisk

k profesorici Trpinac, je na Ingoličevo prošnjo spesnila nekaj vloženih pesmi, ki so objokovale Marijanino domačijo v Bosni, njeno ubito mater, očeta in brata. Pri čuprijskem in paračinskem občinstvu je igra požela odobravanje, ravnatelj gimnazije pa je igro in Ingoliča najostreje obsodil. Zaradi tega je avtor uničil rokopis igre, igralci pa so uničili svoje vloge.

Konec leta 1943 in v začetku naslednjega je Ingolič napisal pravljico Udarna brigada o igračkah, ki potujejo same iz Ptujja v Čuprijo, ker jim Nemci niso ob izselitvi dovolili na pot skupaj z njihovim lastnikom malim Borutom – Ingoličevim sinom. Popisane liste te pravljice je avtor skrival med drvni na terasi. Pozneje je rokopis zaradi večje varnosti prenesel k prijatelju v Paračin, v skrito luknjo pod njegovo kuhinjo.

Prve dni po osvoboditvi Beograda se je Ingolič z družino preselil v Beograd, kjer je bil dodeljen beograjski radijski postaji z nalogo, da organizira slovenske oddaje. Odpeljal se je v Paračin in vzel skrite rokopise. V slovenskem oddelku so delali poleg Janka Liške, Mateja Bora (ki je bil njegov vodja) še Fran Onič, Igo Gruden, Tita Škerlova in Mirko Mahnič. Po Borovem odhodu je prevzel vodstvo slovenskega oddelka Anton Ingolič.

Mnogo dela je imel Ingolič tudi v društvu »France Rozman« – Osvobodilni fronti beograjskih Slovencev. To društvo je pomagalo pri organizaciji odhodov slovenskih fantov na fronto, izdajalo je list Domovina in uprizorilo Cankarjevega Kralja na Betajnovi, prirejalo pa tudi mnogo koncertov s svojim pevskim zborom.

Medtem ko je Ingolič napi-

sal tri novele s tematiko NOB, ki so s tistimi, ki so nastale v Pomoravju, izšle v zbirki Pred sončnim vzhodom že konec leta 1945, na beograjskem radiju pa je prebral črto Dva borca. Motiv te črtice je pozneje vnesel v roman Trgatev, ki ga je napisal v drugem povojnem letu.

Konec leta junija 1945 se je Ingolič končno poslovil od Beograda in se vrnil v Slovenijo, v Ptuj. To je bila zanj najčudovitejša vožnja, kakršne ni doživel še nikoli prej in ne pozneje.

Iz Ptujja je bil leta 1946 premeščen v Maribor, leta 1955 pa v Ljubljano, kjer je leta 1965 stopil kot srednješolski profesor v pokoj. Poslovil se je kot vzgojnik, polno pa zaživel kot pisatelj.

Ves ta čas pa ni nikdar odklanjal kulturno političnega dela in dolžnosti: bil je član mestnega ljudskega odbora v Ptujju in Mariboru, poslanec Ljudske skupščine Slovenije, predsednik Zveze mariborskih kulturnih delavcev, predsednik Društva slovenskih književnikov, član izvršnega odbora Slovenske izseljenke matice in predsednik sveta njenih knjižnih izdaj, član in odbor-nik slovenskega PEN. Leta 1976 je bil izvoljen za dopisnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti, bil je tajnik petega razreda (za umetnosti) in član predsedstva. Leta 1981 je bil izvoljen za rednega člana Slovenske akademije znanosti in

umetnosti, od leta 1980 je član Sveta jugoslovanskih akademij.

Za svoje kulturno in umetniško delo je doslej prejel že mnogo uglednih nagrad in priznanj: nagrado mesta Maribora 1939, banovinsko nagrado 1940, Prešernovo nagrado 1950 in 1978, Levstikovo nagrado 1959 in 1968., nagrado Društva slovenskih književnikov 1959., Prežihovo nagrado 1960., nagrado Osvobodilne fronte Ljubljana Vič-Rudnik 1970, Diplomno Zlato knjiga 1973, 1976 in 1977, priznanje Partizanskega kurirja 1972, diplomu Zmajevih dečjih igar 1977, nagrado AVNOJ 1983 in Trubarjevo plaketo 1986.

Pomanjkanje prostora nam ne dopušta, da bi v celoti objavili bibliografijo vseh Ingoličevih del (romanov, povesti, novelističnih zbirk, potopisov, mladinskih del, dramatik, uredniškega dela, scenarijev za film, televizijo in radio). Njegovi Iz-

brani spisi v desetih knjigah so izšli v letih 1963–1967, Zbrano delo pa v dveh knjigah leta 1970. Njegova dela so prevedena v srbohrvaščino, slovaščino, bolgarščino, češčino, ruščino, ukrajinščino, poljščino, makedonščino, madžarščino, kitajščino, romunščino, italijanščino, albanščino, francoščino, angleščino, turščino, lužiško srbsčino in jakutščino. O njegovi pisateljski priljubljenosti pričajo tudi mnogi pnatisti njegovih del.

Sodbe in oznake njegovega pisateljevanja so natisnjene v mnogih literarnih zgodovinah in leksikonih. Označujejo ga povečini kot socialnega realista, ki je v slovensko književnost vnesel nove motive in nove krajinske predele (Ptujsko polje, Haloze), tesno povezane z zemljo in ljudmi, ki jo obdelujejo. Odkrival je življenje in delo kočarjev, kmetov, viničarjev, splavarjev, obrtnikov, tekstilnih delavcev, rudarjev in izseljencev. Priznava jo

mu pogum, s katerim se loteva aktualnih tem in velik smisel za pripovedništvo.

Zdi se mi, da je s svojimi deli že zdavnaj prerasel oznake, ki se ga v slovenski literarni zgodovini in kritiki držijo še iz predvojnega časa, saj je medtem napisal še veliko del, ki niso samo socialno realistične. Vtis imam, da piše in ustvarja ne glede na literarno predelčkanje različnih kritikov in zgodovinarjev. V njem živi elementarna pisateljska strast, ki tudi ob visokem jubileju ne popušča niti za hip: »Tu, na robu ljubljanskega mesta, imam za pisanje idealne možnosti, odloženih načrtov kar preveč. Porajajo se vedno novi in novi. Kolikor jih bom mogel uresničiti, pa ne vem...«

Jubilantu, ki se je s svojim obsežnim in pomembnim književnim delom izirno zapisal v slovensko literaturo, želimo, da bi jih uresničil na veselje svojih zvestih bralcev, prav vse, od prvega do zadnjega...

Dušan Mevlja

Mestno gledališče ljubljansko je proslavilo svoj 35. jubilej

Živahne odrske luči teatra Pod Prešernovo glavo

Tudi gledališča praznujejo rojstne dni. Mestno gledališče ljubljansko letos praznuje 35. obletnico, saj je bilo z odlokom mestnega odbora Ljubljane ustanovljeno 27. decembra 1949. z imenom Mestno gledališče, tisto »Ljubljansko« pa so si dodali v 70-tih letih.

MGL je v vseh teh letih znano kot gledališče s poudarjenimi prizadevanji za sodelovanje s številnimi delovnimi kolektivi OZD. Poleg rednih predstav tako MGL nudi tudi mnoge zaključene predstave, odvijajo se razni skupinski obiski, med gledalci pa je tudi okoli 3500 abonentov iz vrst delovnih kolektivov. Mladi gledalci pa si lahko izberejo enega od treh mladinskih abonmajev z močno znižano ceno vstopnic, kar dokazuje, da MGL ves čas obstoja posveča posebno pozornost tudi njim. Skupni seštevek gledaliških obiskovalcev MGL v eni sezoni presega število 88.000. V Ljubljani tako v svoji 350-sedežni dvorani opravijo 24 rednih abonmajev, da pa bi svojo umetniško dejavnost približali delovnim ljudem in občanom, se radi podajo na mnoga gostovanja po več kot 60-tih krajih po SR Sloveniji. Tudi festivali privlačijo člane ansambla MGL. Na Borštnikovem srečanju so re-

den gost, tudi na Jugoslovanskih igrah Sterijino pozorje v Novem Sadu, na Tednu slovenske drame v Kranju in drugod.

Za vse svoje delovanje pa je gledališče prejelo najvišja priznanja za umetniško izpovedno podobo predstav v celoti, mnogi člani igralskega ansambla pa so prejeli mnogi številnih priznanj in nagrad. Za eno svojih najpomembnejših nagrad šteje gledališče Plaketo Zveznega odbora Zveznega združenja borcev NOB za poseben prispevek delu in razvoju organizacije ter za cilje, za katere se zavzema. Prejeli so jo leta 1977, posamezniki pa so nosilci med drugimi nagrad 7. sekretarjev SKOJ, nagrad 4. julij, nekaj prvomajskih nagrad ZDUS, posamezniki pa tudi odlikovanj Reda dela s srebrnim vencem, Reda zaslug za narod s srebrnim vencem in Reda republike z bronastim vencem.

S slavnostnimi besedami enega prvih dramaturgov tega gledališča akademika Dušana Moravca je gledališče v ponedeljek, 29. decembra, upihnilo svečko s predstavo Alenke Goljevšček Pod Prešernovo glavo. Ob tem jim želimo še veliko uspešnih predstav.

M. M.

Zveza prijateljev mladine korajžno naprej!

Na konferenci Zveze prijateljev mladine Slovenije, ki je potekala eno zadnjih lanskih sobot, je med drugimi ocenil delo te organizacije in nakazal smeri njenega nadaljnjega delovanja dosedanjí predsednik, Jože Božič (tudi sekretar RO ZZB NOV Slovenije).

Ocenjujoč delež delegatske aktivnosti organizacije prijateljev mladine v letu 1986, ki je bilo, kot je vsem znano, kongresno leto, je Jože Božič menil, da se je ZPMS s pomočjo svojih delegatov aktivno vključevala povsod, kjer je bila beseda in misel z razvojem mladega rodu. Vse, kar je bilo storjenega, je menil tovariš Božič, je veljalo skrbri za celovit otrokov razvoj v vseh razvojnih obdobjih in na vseh področjih.

Zveza prijateljev mladine ne pristaja na dokazovanje, češ da smo v krizi in se je torej treba sprijazniti s kroničnim pomanjkanjem denarja. ZPM nenehno poudarja, dokazuje in pojasnjuje, da je nedopustno, škodljivo in za družbo usodno, če bi varčevali pri potrebah razvoja mladih. Kljub takemu stališču in prodornosti vseh, ki se z mladino ukvarjajo, pa še vedno vdira tudi na to področje vpliv širših objektivnih družbenih težav, kar se kaže tako v ekonomskem položaju pedagoških delavcev in velike večine drugih izvajalcev, na različnih področjih interesnih dejavnosti mladih in z mladimi.

ZPM si je prizadevala in takšne so usmeritve tudi v prihodnje, da bodo mladim omogočena potovanja po domovini po dostopnih cenah, da bodo nemoteno potekale jugoslovanske pionirske igre in podobne manifestacije, ki največ prispevajo k medsebojnemu spoznavanju mladine in h gojenju bratstva in enotnosti in prijateljstva. Pri tem se ZPM ni spraševala, ali je to res potrebno gojiti, ampak je, vedoč, da je to prava nujnost, nenehoma opozarjala in tudi predlagala rešitve.

Ko so skušali potegniti črto nad opravljenim delom, ne le nad delom svoje organizacije, ampak tistim, ki

smo ga kot širša družba zapisali v srednjeročni načrt razvoja, so ugotavljali (in o tem je spregovoril tudi tovariš Božič), da bolj kakovostni premiki še niso postali stvarnost.

Kljub takšnim razmeram pa vsem, ki jim je mladina prva skrb, ni vzel sape, niso se lotili problemov z golo kritizersko maniro, ampak z željo, da bi prispevali več in da bi z opozarjanjem na pomanjkljivosti naleteli v širši družbi (ob tako številnih temeljnih, gospodarskih problemih), vendarle na razumevanje in večji zamah v akciji.

Društva prijateljev mladine in občinske ZPM so skozi vse leto poročale o svojih akcijah in razveseljevala z opravljenimi nalogami. Skrb za pritegovanje staršev v podružbljanju skrbí za otroka je napredovala, usposobili so se številni novi aktivisti ZPM za organiziranje najrazličnejših prireditev, spodbujanje zdravega načina življenja, sodelovali so pri organizaciji desetega sejma Vse za otroka v Celju, v pripravah na novoletne prireditve za malčke...

Trebnje, Dolenjske Toplice, Kurirčkova pošta, JPI, problemske konference pionirjev v Krškem in Ljubljani, razvijanje tradicij NOB, razstava ob kongresu pedagoških delavcev... to so le nekatere lanske akcije, ki so bile uspešno izvedene; ne bomo naštevati vsega sodelovanja z družbenopolitičnimi organizacijami nasploh, ponovimo le Božičeve besede o sodelovanju z ZSMS: »... Tesnejše sodelovanje z ZSMS je vse bolj nujno takrat, kadar obravnavamo ali pa uresničujemo vprašanja mladih družin, še posebej v času njihovega študija, v skrbi za zdravo in varno življenje njihovih otrok. Številne družbene teme so dobile v programih mladinske organizacije prednosti, ki jim ne pritičejo take pozornosti, niti ni potrebe za to. Da ne omenjam tednika Mladina, ki popolnoma zanemarljivo, izredno aktualne družbene teme na področju vzgoje, zdravja, kulture, demografske politike...

B. Ž. J.

Še o Festivalu Kurirček

V Mariboru je bil decembra že 24. festival Kurirček. Vrsto let se v tem času odvijajo razna srečanja književnikov, nastopi raznih zborov...

Na našo šolo povabimo v okviru festivala vsako leto kakšnega pisatelja, oziroma pesnika. Letos so na naši šoli gostovali pesnika Dušan Mevlja in Stjepan Jakševac ter borec Maks Gašparič.

Stjepan nam je pripovedoval o svojem otroštvu, rojstni vasi. Prebral pa je tudi nekaj svojih pesmi. Veliko njegovih del je uglasbenih. Pesmi so bile nekaj posebnega. Bile so mi všeč, a vseeno so bile pesmi Dušana Mevlje bolj zanimive, bolj razumljive. Maks Gašparič nam je pripovedoval o vojni.

V petek smo si tri učenke s tovarišico glasbe ogledale finale kviza z naslovom »GLASBA NOB NA SLOVENSKEM«. Tekmovali sta šoli iz Šentjurja pri Celju in iz Novega mesta. Učenke so pokazale zelo veliko znanja. Zmagala je ekipa iz Novega mesta.

Mislím in upam, da se bo Kurirčkov festival ohranil še veliko let.

SUZANA KRAMBERGER

8. a razred
OŠ KERENČIČEVH PESNICA

Kaj ste izvedeli o drobcih zgodovine:

Moj ded je bil terenec

Moj ded je bil med vojno terenec. Zbiral je hrano, živino in orožje za partizane. Potem je zbrano tudi odnašal v brigade. Vojna je trajala od 1941. do pomladi 1945. leta. Bili so hudi časi. Kadar je imel ded pripravljeno hrano, da jo nese v gozd, je bila tista pot vedno naporna. Doma mu je mama pripravila domačo hrano za partizane.

Nekoč, med vojno, je moj ded dobil v vinogradu lep partizanski čebriček. vendar ga je moral scepiti v drva, da ga ne bi dobili sovražniki.

Vesel sem, da se je moj ded vrnil živ iz vojske.

Pripovedoval mi je Stanislav Bizjak, napisal pa sem MATJAŽ BIZJAK, 3. b.
O. S. Vipava

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Brezdomčki z vsega sveta

Kadar po dolgem urniku pritečete domov in vas že v veži pričaka slasten vonj po kosilu ali pa, kadar se zvečer z mamo in očkom drenjate na sedežu pred televizorjem, se najbrž v svojem toplem zavetju ne spomnite na to, da je na svetu še na milijone otrok, ki nimajo doma. Nekateri so bili izgnani iz svojih domov, nekateri so s celimi družinami ušli v tuje kraje pred nasiljem. Stiskajo se pod bednimi šotori v prenapolnjenih begunskih taboriščih, kjer so našli zasilno zatočišče. Mnogi vaši vrstniki so se rodili v tujem svetu in drugega kot taborišča, šotora ali pločevinaste strehe niti ne poznajo. Domovino jim predstavljajo le mamine pripovedi, babičine pripovedke in očetove besede upanja; kdo ve, koliko je v njih resnic in možnosti, da se bodo še kdaj vrnili v svetle, mehke kraje svojih prednikov, kjer bodo njihovi trebuščki siti, šole vesele in – domovine za vse – svo-bodne.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Naše želje za vse otroke sveta

Andreja in Boris: Da ne bi trpeli!
Klemen in Sanja: Da bi bili vsi dobri!
Tina: Da bi lepo praznovali!
Matej: Da bi lepo živeli!
Petra in Kristijan: Da bi bili veseli!
Samo, Kristina in Rok: Da ne bi bili lačni!
Veronika: Da bi vsi imeli svoj dom!
Primož: Da jih ne bi pobijali!
Nives: Da jih ne bi topli!

Vojko: Da ne bi umirali od lakote!
Nina: Da ne bi bili žalostni!
Borut: Da bi bili zdravi!
Urška: Da bi srečneje živeli!
Mitja: Da bi si bili prijatelji!
Zdenko: Da bi se med sabo sporazumevali.

Vse to so želeli otrokom sveta in seveda tudi sebi, otroci 3. a razreda iz vipavske osnovne šole).

Ogledi za poklice

Sedaj, ko smo že v osmem razredu, je ob odločanju poklica bistveno pomemben tudi ogled nekaterih delovnih organizacij.

V našem razredu so se nekateri učenci odločili za kovinarske poklice, zato jih je toliko bolj razveselilo sporočilo, da gremo v delovno organizacijo TAM.

Tovarna. Kaj je sploh tovarna? Naše predstave so bile nejasne. Ko smo hodili med stroji in prisluhnili ra-

zlagi vodičev, sem samo strmela. Kakšen hrup, kako le morejo delavci zdržati osem ur v tem slabem zraku! Ne, jaz ne bi zdržala, čeprav vem, da je v tej tovarni 30 let delal moj dedek. Med stroji sem opazila tudi delavke. Spoznala sem, da si morajo nekateri ljudje s težkim garanjem služiti vsakdanji kruh.

V kovinarski šoli poleg tovarne smo bili priča praktičnemu delu pouka. Učilnice so se mi zdele nekaj pose-

nega, kajti podobne so bile delavnicam.

Vsi učenci, posebno pa ti, ki bomo nekoč kot študentje iskali nove vire znanja, se bomo morali zateči v Univerzitetno knjižnico, zato nam je bil ogled le-te koristen. Knjižničarka nam je povedala, kako se znajti v knjižnici. Ogledali smo si tudi skladišče knjig. Koliko knjig, koliko starih časopisov! Pomislila sem, da mora biti v knjižnici veliko dela v vodenju evidence, a ob pogledu na računalnik mi je bilo takoj jasno, da si z njim

olajšajo delo. V knjižnici so tudi knjige, katere si bralec ne more izposoditi na dom, zato lahko študira v čitalnici. Ob vходу v knjižnico smo si lahko ogledali razstavo Maksima Gorkoga.

Polni prijetnih, pa tudi bridkih vtisov smo se vračali z naše ekskurzije. Ob vseh spoznanjih je bil tudi delček grenkega priokusa. Še doma sem mislila na tovarno, nisem se mogla sprijazniti z vsemi delovnimi razmerami.

SUZANA KRAMBERGER
8. a
OŠ Kerenčičevih, Pesnica

Otroci spremljajo dogajanja:

Še naprej si želimo prijateljskih stikov

Pred kratkim smo v časopisih brali o smrti italijanskega ribiča v našem morju. Ob tem dogodku so se zvrstili številni komentarji, ki smo jim tudi mi, mladi, prisluhnili.

Povedali so mi, da se je ta vest v Italiji hitro razširila in pogovorov o tem seveda ni manjkalo. Oblikovala so se različna mnenja. Sami so prepričani, da je italijanska posadka kršila, vendar pa do tragičnega dogodka ne bi smelo priti. Prav tako so obsodili pisanje nekaterih njihovih časopisov in izpade pobalnov nad našimi dijaki.

Tudi mi smo se v šoli pogovarjali in bili zaskrbljeni ob tem dogodku. Obsodili smo tiste, ki namenoma kršijo meddržavne sporazume.

Sprašujemo se, ali bodo izpadi posameznikov res lahko omajali prijateljstvo s soslednjim mestom. Ali naj pozabimo na pohode prijateljstva, kolesarjenje, srečanje gledališč Alpe Jadran in druge obmejne stike? Želimo, da bi se težave razrešile v obojestransko zadovoljstvo in da se stiki med državami ne bi poslabšali.

KARMEN ŠTAVAR, 7. b.
OŠ IX. KORPUS NOVJ
Nova Gorica

Pismo predsedniku:

Moje orožje – lepa beseda

Vsi ljudje na svetu si želimo, da ne bi nikoli več izbruhnila svetovna vojna. Prepričan sem, da bi bili za tretjo svetovno vojno krivi Sovjetska zveza in Združene države Amerike. Ti dve veseleli namreč nenehno tekmuje v oboroževanju. Zato sem se odločil, da bom pisal ameriškemu predsedniku. Moje pismo bi imelo tako vsebino.

Predsednika Reagana bi najprej lepo pozdravil in mu pojasnil, zakaj sem se odločil napisati pismo. Sporočil bi mu, da si vsi želimo, da bi zmanjšal proizvodnjo jedrskega orožja, uničil vse atomske bombe in naj ne pošilja orožja državam, ki vodijo osvajalne in nepravilne vojne, naj ne postavlja raket in naj končno poišče skupni jezik s sovjetskimi predsednikom Gorbačovom. Zagrozil bi mu, da se bo uprl ves svet in mu odvzel pravico vladati Združenim državam, če ne bo upošteval mojih prošnji. Enako pismo bi poslal tudi sovjetskemu predsedniku, čeprav menim, da je manj kriv za jedrsko oborožitev kakor ameriški.

Sam pa bi se boril za mir na svetu. Skušal bi pridobiti čim več ljudi. Borili bi se z orožjem, ki se imenuje lepa beseda, kajti to orožje ne ubija.

ALEŠ CIMPRIC, 7. razred
OŠ Vas – Fara

Naš časopis se je moral podražiti

Naročniki časopisa TV-15 Naš tovariš nedvomno vedo, da uredništvu ni nobeno sporočilo bolj neprijetno kakor to, ki se glasi iz naslova pričujočega obvestila. Toda neizprosno naraščanje cen papirja, tiskarskih del in drugih stroškov nas je prisililo, da smo se morali zateči k temu nepopularnemu ukrepu. Za ilustracijo naj povemo, da se je lani papir podražil kar za 170 odstotkov, ne dosti manj pa so »šli gor« tudi vsi drugi izdatki. Naš časopis je kljub vsemu izvozil brez izgub, ker so naročniki točno poravnali naročnino in ker sta nam z dotacijami izdatno pomagala republiški Izvršni svet ter Skupnost pokojniškega in invalidskega zavarovanja. Oba podpornika sta nam s samoupravnim sporazumom zagotovila za 50 odstotkov povečana sredstva tudi za leto 1987.

Vendar se kljub temu neusmiljeno odpirajo škarje razlik med našo prodajno in proizvodno ceno. Inflacija in padanje kupne moči dinarja nas tolčeta v nedogled. Z letno naročnino 2.200 dinarjev, oziroma s ceno 40 dinarjev za izvod, pa z oglasi, je naš časopis lani pokrtil samo dobro polovico izdajateljskih stroškov. Vedoč, da mnogi naši zvesti naročniki težko zmorejo plačevanje naročnine, smo ostajali že dolga leta daleč najcenejši med vsemi časniki. Izvod TV-15 Naš tovariš je veljal lani samo tretjino cene izvoda Dela, Dnevnika ali Večera, pa komaj petino cene Mladine ali Teleksa.

Hkrati smo se zavedali, da se bomo morali kmalu bolj nasloniti na svoje moči, kajti ne moremo pričakovati, da bi se dotacije lahko še naprej povečevale v isti meri, kakor bodo naraščali izdajateljski stroški. Že v tem hipu se nam obeta vsaj 40-odstotna podražitev papirja in povsem nerealno bi bilo pričakovati, da ji ne bodo prav kmalu sledile še druge...

Letna naročnina za TV-15 Naš tovariš bo veljala letos 4.400 dinarjev. Ker se bodo v kratkem podražili tudi vsi drugi časopisi, bo naše glasilo s **ceno 80 dinarjev za izvod (100 dinarjev za izvod v kolportaži)** še vedno ostajalo daleč na zadnjem mestu. V primerjavi z drugimi bo skoraj smešno poceni.

Prepričani smo, da bodo naši naročniki razumeli težavni položaj in da ne bodo v morebitni hipni nejevolji časopisa odpovedovali. Saj nas že tako dovolj prizadeva stalni naravni osip naročnikov, ko borci odhajajo, ali pa ne morejo več brati. Bilo bi žalostno, če bi bil naš časnik med prvimi žrtvami varčevanja v osebnih in družinskih proračunih. Opogumlja nas dejstvo, da so se tudi pokojnine borcev lani primerno povečale. S svoje strani uredništvo obljublja, da si bo prizadevalo časopis izboljšati; dosedanje uspešne napore v tej smeri je naš Časopisni svet že ovrednotil in priznal.

Uredništvo

Srečanje malih vokalnih skupin Gorenjske v Gorjah

To srečanje, ki ga prireja vsako leto Zveza organizacij Gorenjske in Zveza organizacij Radovljica, so letos priredili v dvorani TVD-Partizana v Gorjah, v petek, 12. decembra.

Uvodni govor za to prireditve je imel tovariš Jože Hodžin, ki je na kratko orisal namen teh predstav in z odliko posameznih krajevnih vokalnih skupin. Te predstave se odigrajo vsako leto izmenoma po KS v občini Radovljica in pa tudi izven nje.

Na tej prireditvi so se predstavili: Moški oktet DPD Svoboda France Prešeren Zirovnica, oktet Sava Kranj, Škofjeloški oktet Škofja Loka, Sekstet Dekleta z Bukovice-Bukovica, glasbena skupina KUD Je-

lendol-Tržič, Stobljanski oktet Domžale, Moški oktet kulturnega društva LIP-Bled-Zasip.

Pevci so z odliko izvajali svoje naštudirane programe. Vsaka pevska skupina je odpela po tri pesmi, na sporedu so bile partizanske, umetne in narodne, ki so vse izzvale burne aplavze sicer maloštevilnih poslušalcev. V Gorjah imamo le redko priložnost obiskati take pevске koncerte in še takrat ni obisk zadovoljiv. Ljudje morda raje sedijo doma na toplem pred televizorjem. No, kakorkoli že, pričakovati je bilo večji obisk, posebno še, ker v letošnjem letu tudi ni bilo nobene proslave ob dnevu republike.

Jože Ambrožič

Avtobusi niso ustavljali

Kot vsako leto je bila tudi letos, 13. decembra, organizirana proslava z naslovom Zmaga mrtvega bataljona na Pokljuki.

Že pred tem datumom je razposlala Zveza združenj borcev NOV SR Slovenije - občinski odbor Radovljica, vsem krajevnim organizacijam ZB v občini Radovljica, točen vozni red avtobusov, ki so vozili iz Podnarta, s postanki na vseh vmesnih avtobusnih postajah in postajališčih v smeri Pokljuke. Ta vozni red je dobila tudi krajevna organizacija ZZB NOV v Gorjah.

Na avtobusni postaji v Gorjah se nas je omenjenega dne zbralo 18. Namenili smo se na spominsko svečanost padlih borcev 3. bataljona Prešernove brigade. Toda, čakali smo zaman. Mimo so sicer peljali štirje avtobusi, toda ustaviti ni hotel niti eden. Kaj smo hoteli? Po daljšem oklevanju smo se z jezo v sebi in razočaranju razšli na svoje domove.

In za konec veliko krajanov iz območja Gortj je partizanovalo po pokljuških in drugih gozdovih; seveda takrat se niso vozili z avtobusi. Toda, danes živimo v napredni družbi in času. Tako je neopravičljivo tako ravnanje šoferjev teh avtobusov. Ali se bomo drugo leto še namenili na tako proslavo s tolikimi razočaranji?!

Jože Ambrožič

Spominska srečanja

Zveza koroških partizanov v Celovcu pripravlja v prihodnjem letu vrsto spominskih svečanosti in tovariških srečanj. V prvi polovici februarja bodo v Svečah v slovenski Koroški pripravili tradicionalno proslavo. Proti koncu tega meseca bodo v Celovcu v Mladinskem domu imeli občni zbor svoje zveze. Prve dni aprila se bodo srečali v Železni Kapli. V prvi polovici meseca junija bodo organizirali izlet v koncentracijsko taborišče Dachau. Konec junija bo tovariško in tradicionalno srečanje na Peršmanovi domačiji.

V mesecu juliju pripravljajo množičen in zelo priljubljen pohod Po poteh Domnove čete. V avgustu bodo obiskali nekatere predele na Svnji planini, kjer so potekali težki boji v času NOB. Septembra si bodo ogledali partizansko bolnišnico Franjo. V oktobru bodo v Žitari vasi izvedli osrednjo proslavo in položili na spominsko obeležje več vencev.

Poleg tega bodo uredili posamezna grobišča in opravili nekatera popravila na spomenikih in spominskih obeležjih.

D. M.

Novo spominsko obeležje

Svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij NOB in spomeniškega varstva pri OK SZDL Lendava in odbor aktivistov OF za Prekmurje sta v letu 1985 začela z aktivnostmi za postavitev obeležja zboru aktivistov OF, ki je bil 30. avgusta 1941 v današnji gramoznici na Kamenščicah pri Trnju. Akcija za postavitev spominskega obeležja se je že začela, zato je skrajni čas, da prvim prekmurjskim aktivistom OF ob 45-letnici omenjenega dogodka postavijo skromno obeležje ter hkrati uredita okolico. Pri postavitvi obeležja bodo sodelovali kulturna skupnost Lendava, borčevske organizacije in tudi OZD, ki so tudi akcijo finančno podprle.

Jože Žerdin

Strelnska liga - najboljši Postojncan

Te dni so strelci v 30 slovenskih mestih opravili 5. kolo v letošnji republiški strelski ligi z zračno serijsko puško. Zanimivo je, da so kar v 18 od 30 srečanj zmagali gostje. Najvišjo zmago so slavili postojnski strelci v Kočevju s 1480 krogi. Najboljši posameznik pa je bil Branko MALEC iz štorskega Kovinarja, ki je nastreljal 379 krogov, kar je enako njegovemu državnemu rekordu.

Po 5. kolu se v vodstvu naslednje ekipe:

V prvi ligi vzhod Rudnik iz Hrastnika, na zahodu Panovec iz Nove Gorice, v drugi ligi je na vzhodu v vodstvu UNIOR iz Slovenskih Konjic, na zahodu pa Portorož, na severu IMPOL ter na jugu Kamnik.

6. kolo je na programu 11. januarja.

E. Progar

Skrbne priprave v Cerkljah

Organizatorji sedmega cerkljanskega množičnega smučarskega teka Gorenjskega odreda so pripravili v prostorih skupščine občine Kranj novinarsko konferenco, na kateri so vse navzoče seznanili z dosedanjimi pripravi na to veliko športno-rekreativno prireditve. Prireditve v Cerkljah bodo organizirali v nedeljo, 11. januarja s startom ob 10. uri pod pokroviteljstvom DO Iskra Delta. Za sedmi tek so pripravili tudi več novosti, je med drugim dejal predsednik Organizacijskega odbora Janez Martinčič. Progi sta dve in sicer na 10 in 25 km. Na krajši, 10 km progi so štiri kraji, in sicer pionirski tek za pionirje in pionirke, rojene 1972. leta in mlajše, trinski tek, kjer ni starostnih omejitev ter tek na

25 km, kjer sta po novem le dve kategoriji: ženske in moški. Prijave bo organizator sprejemal samo na dan teka, to je v nedeljo, 11. januarja v prostorih Zadrúžnega doma v Cerkljah, kjer bo tudi v neposredni bližini start in cilj te prireditve. Startnina za odrasle znaša 1000 dinarjev, pionirji in pionirke v Cerkljah ne bodo plačali startnine; kategorizirani tekmovalci pa lahko sodelujejo le izven konkurence. Cerkljanska proga poteka skozi šest krajevnih skupnosti pod Kravcem in mimo petih spominskih obeležij iz NOB, na dan prireditve pa bo pri teku sodelovalo več kot 250 krajanov, v veliko pomoč pa so jim tudi delovne organizacije z Gorenjske in Ljubljane ter obrtniki cerkljanskega območja, častni odbor pa vo-

di predsednik Izvršnega sveta SO Kranj Henrik Peternej.

Za vse udeležence cerkljanske prireditve so pripravili priznanje o udeležbi, bilten teka, posebno zlato, srebrno ali bronasto spominsko značko, (glede na to, koliko časa je zaostal za prvovrščnim nekategoriziranim tekmovalcem - 20, oziroma več kot 51 odstotkov časa za prvovrščnim), po prihodu v cilj pa bodo prvič za vse tekmovalce pripravili toplo malico.

Cerkljanski tek Gorenjskega odreda na 25 km šteje tudi za akcijo RTV Ljubljana Brazde vzdržljivosti »Kavelje-korenine«, ki jo vodi Mito Trefalt.

Za borce Gorenjskega odreda in tudi za borce ostalih domicilnih enot pa bodo prvič pripravili manifestativni smučarski tek borcev na 10 km. Prvič pa so vključili v akcijo tudi učence in učenke osnovnih šol in pohodnih

enot, ki nosijo ime Gorenjskega odreda in vse pohodne enote, da napišejo do 5. januarja spise s tematiko »Življenje in akcije borcev Gorenjskega odreda v času NOB«. Spise je treba poslati Občinskemu odboru Zdrúženju borcev NOV Kranj, Trgu revolucije 1, najboljši spisi pa bodo nagradjeni. V osnovni šoli pa je na ogled razstava o delovanju Gorenjskega odreda.

J. Kuhar

Za še boljše usposabljanje in izobraževanje

Predsedstvo republiške konference ZRVS Slovenije je na zadnji lanski seji namenilo največ pozornosti usmeritvam za delo organizacije v obdobju do leta 1990 in programu dela ZRVS za letos.

V usmeritvah za delo Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije za obdobje do leta 1990 so navedene le glavne dejavnosti, ki so pomembne za daljše obdobje. Namenjene so stalni naravnosti h kakovostnejšemu in intenzivnejšemu ustvarjalnemu delu rezervnih vojaških starešin. V njih so opredeljene temeljne in prednostne naloge, ki so v skladu z mestom in vlogo ZRVS v naši družbi. Temeljijo na doseženi stopnji razvoja in uspehov, ugotovljenih pomanjkljivostih in težavah, ki narekujejo, da se ZRVS v okviru SZDL in ZK še aktivneje vključi v obravnavo odprtih družbenih vprašanj in prispeva h krepitvi bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter obrambni trdnosti naše družbe.

Letos pa bodo rezervni vojaški starešine v naši republiki namenili največ pozornosti sodobnemu, aktualnemu in kakovostnemu idejnopolitičnemu delu, splošnovojaškemu in družbenopolitičnemu izobraževanju ter usposabljanju. Prav tako ne bodo zanemarjali obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in

občanov, posebno mesto pri tem pa bo namenjeno skupnemu delu z mladino in mladinsko organizacijo.

V razpravi so se člani predsedstva zadržali predvsem na usposabljanju rezervnih starešin. Izrečenih je bilo precej koristnih napotkov, kaj in kako posodobiti izobraževanje in usposabljanje v ZRVS.

V ta namen bo republiška konferenca ZRVS ustanovila delovno skupino, ki bo pomagala občinskim organizacijam na tem področju. V njej bodo strokovnjaki s področja pedagogike, andragogike, vojaških ved, snemanja video kaset in drugi. Tako bo postala pomoč republiške konference občinskim konferencam še bolj konkretna. Dotaknili so se tudi ohranjanja in razvijanja tradicij naše revolucije in njihovega vpliva v naše vsakdanje življenje in delo organizacij ZRVS. Člani predsedstva so menili, da rezervni starešine s spoštovanjem gospodarske stabilizacije in varovanjem družbene lastnine najbolj kažejo pripadnost izročilom narodnoosvobodilnega boja in revolucije.

Predsedstvo se je seznanilo tudi z informacijo o poteku priprav za enajsti pohod po poteh heroja Kebeta, ki bo v okviru proslave ob petinštirideseti obletnici Dražgoške bitke.

B. K.

Voščilo

Vsem borcem Notranjskega odreda NOV, aktivistom OF Notranjske in sodelavcem NOG na Notranjskem in vsem, ki so kakorkoli pripomogli k naši skupni zmagi v NOB, ob vstopu v leto 1987 iskreno voščimo srečo, zdravje, dobro počutje in veliko delovnih uspehov.

Enako voščimo ob Novem letu tudi vsem delovnim ljudem Notranjske, še posebej občanom občine Cerknica in Postojna ter delovnim ljudem Kovinoplastike v Ložu. Prijateljstvo in medsebojno sodelovanje naj nam vsem pomagata tudi v letu 1987 premagovati težave, ki so postavljajo na našo skupno pot v socializem.

Srečno Novo leto voščimo tudi borcem drugih enot NOV in POS, krajanom, še posebej pa mladini in pionirjem, ki žive in delajo v krajih na nekdanjem operativnem območju Notranjskega odreda.

Odbor skupnosti borcev NOV Notranjskega odreda

Sestanek brez dnevnega reda

KO ZZB Pohorski odred v Slovenski Bistrici je 13. decembra organiziral tovariško srečanje svojih članov - jubilaritov, ki so letos praznovali svoj 60., 65 ali 80. rojstni dan.

Slavljenici so skupaj s člani odbora, predsednikom KK SZDL in predsednikom NK OSANKARICA v prijetnem vzdušju in razpoloženju preželi sobotno popoldne.

Na tem sestanku brez dnevnega reda so obujali spomine na težke čase med NOB in razna doživetja med vojno. Pogovorili so se tudi o resnih in manj resnih zadevah.

Ceprav stanujejo v isti KS, se le redko srečujejo na podobnih sestankih. Zato želijo, da bi to bilo tradicionalno.

Hkrati se najlepše zahvaljujejo Odboru za pogostitev in obdaritev s knjigo »Zbornik spomenikov NOB, občine Slov. Bistrica«. Hvala tudi NK OSANKARICA in KS Pohorski odred za finančni prispevek.

Ljubljanska sekcija Briško-beneškega odreda želi vsem svojim članom in članicam ZPO srečno in uspešno novo leto, da bi tudi v naslednjem letu tako aktivno in številno sodelovali.

Naše čestitke in želje veljajo tudi učencem in učiteljskemu zboru osnovne šole Dobrovo v Brdih, poimenovane po BBO in tudi krajanom KS Kozarje in KS Idsko pri Kobaridu, ki žive in delajo ob cesti Briško-beneškega odreda.

Odbor sekcije

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAKUJA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, JOŽE OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Mikošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov - Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35